

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет філологічний
Кафедра романо-германської філології**

**ДИПЛОМНА РОБОТА
освітнього рівню
“Магістр”**

на тему

**«Структурно-семантична організація
архітектурної термінології в англійській та
українській мовах»**

Виконав: здобувач вищої освіти 2 курсу магістратури,
Спеціальності В11 Філологія
В11.041 Германські мови та літератури (переклад
включно), перша – англійська
галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні
науки

Максим ЧЕРНУШИК

Керівник: кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри романо-германської філології
Ольга ПАВЛОВА

Рецензент: кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов Міжнародного
економіко-гуманітарного університету імені академіка
Степана Дем'янчука **Діана КОЧМАР**

Рівне – 2025

АНОТАЦІЇ

Чернушик, М. (2025). Структурно-семантична організація архітектурної термінології в англійській та українській мовах. Дипломна робота освітнього рівню «Магістр». Рівненський державний гуманітарний університет. Рівне, 124 с. Рукопис.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі власного дослідження особливостей структури й семантики термінології архітектурної лексики і особливостей перекладу термінів з англійської мови на українську. Вперше представлено базову парадигму структурно-семантичної організації архітектурної термінології в англійській та українській мовах. Показано, що кожен термін належить до певної галузі науки, техніки та виробництва або сфери діяльності; архітектурний термін формує певне професійне чи наукове поняття; архітектурний термін перебуває у системних відносинах з іншими найменуваннями даної сфери діяльності; архітектурний термін має спеціальне термінологічне значення; архітектурний термін виконує функції знаку професійного поняття. Визначено, що терміносистема архітектурної сфери поєднує терміни, які стосуються мистецтва проектування, спорудження та художнього оздоблення будівель, а також суто науково-технічну архітектурну лексику, яка відтворює способи і методи реалізації мистецтва в архітектурній сфері. Доведено, що термінологія архітектурної сфери утворена: термінами-словами (непохідними, похідними, складними словами; аббревіатурами) та термінами-словосполученнями (двокомпонентними, трикомпонентними). З'ясовано, що переважна більшість англійської терміносистеми є двокомпонентними, третина із них є однокомпонентними термінами і лише невелику частку складають трикомпонентні терміни. Виявлено, що через специфіку свого розвитку архітектурна термінологія містить велику кількість запозичень з грецької, латини, французької, італійської, німецької, польської мов.

Практична цінність роботи визначається тим, що її результати можуть бути використані при викладанні курсів історії і теорії перекладу, жанрових теорій перекладу, спецкурсів з термінознавства, на заняттях з практики перекладу, у практичній роботі перекладачів тощо. Аналіз емпіричного матеріалу виявив, що терміни архітектурної сфери дослідження можна умовно розділити на дві групи: одна з них має безпосереднє відношення до сфери мистецтва як до професійної та наукової сфери, а інша – більшою мірою стосується науково-технічних аспектів вживання архітектурної лексики.

Ключові слова: архітектурна термінологія, структурно-семантична організація, термінологічне значення, теорії перекладу, жанрові теорії перекладу.

Chernushyk, M. (2025). Structural and semantic organization of architectural terminology in English and Ukrainian. Diploma research of the educational level «Master Degree». Rivne State University of the Humanities. *Rivne*. 124 p. The manuscript.

The scientific novelty of the study lies in the attempt to conduct our own study of the features of the structure and semantics of the terminology of architectural vocabulary and the features of the translation of terms from English into Ukrainian. For the first time, the basic paradigm of the structural and semantic organization of architectural terminology in English and Ukrainian is presented. It is shown that each term refers to a certain field of science, technology and production or sphere of the activity; an architectural term forms a certain professional or scientific concept; an architectural term is in systemic relations with other names of this sphere of the activity; an architectural term has a special terminological meaning; an architectural term performs the functions of a sign of a professional concept. It is determined that the terminological system of the architectural sphere combines terms related to the art of designing, constructing and artistic decoration of buildings, as well as purely scientific and technical architectural vocabulary, which reproduces the ways and

methods of implementing art in the architectural sphere. It is proved that the terminology of the architectural sphere is formed by: one-word terms (simple, derived and compound words, abbreviations), multi-word terms (two-, three-component). It was found that the vast majority of the English terminological system is two-component, a third of them are one-component terms and only a small proportion are three-component terms. It was found that due to the specifics of its development, architectural terminology contains a large number of borrowings from Greek, Latin, French, Italian, German, Polish languages.

The practical value of the research is determined by the fact that its results can be used in teaching courses on the history and theory of translation, genre theories of translation, special courses in terminology science, in classes on translation practice, in the practical research of translators, etc. The analysis of the empirical material revealed that the terms of the architectural field of study can be conditionally divided into two groups: one of them is directly related to the field of art as a professional and scientific sphere, and the other is more concerned with the scientific and technical aspects of the use of architectural vocabulary.

Keywords: architectural terminology, structural-semantic organization, terminological meaning, translation theories, genre theories of translation.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЇ.....	2
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. АНГЛОМОВНА АРХІТЕКТУРНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	10
1.1. Поняття «архітектура» та «архітектурна термінологія» в науковій парадигмі	10
1.2. Особливості вживання термінології архітектури в англійській та українській мовах	16
<i>Висновки до першого розділу</i>	22
РОЗДІЛ II. ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРНО-ТЕМАТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ АРХІТЕКТУРНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	24
2.1. Класифікація сучасної англومовної термінології архітектури з урахуванням її стильової належності	24
2.2. Лінгвістичний аналіз архітектурної термінології за тематикою та структурою термінів	44
<i>Висновки до другого розділу</i>	56
РОЗДІЛ III. ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ АРХІТЕКТУРИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	57
3.1. Перекладацькі трансформації та особливості їхнього застосування при перекладі архітектурних термінів	57
3.2. Аналіз специфіки перекладу англومовної термінології архітектури та будівництва на українську мову	109
<i>Висновки до третього розділу</i>	118
ВИСНОВКИ	120
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	125

ВСТУП

Актуальність проблеми дослідження. Процеси глобалізації економіки українського суспільства, архітектурна розбудова нашої країни, яка має місце навіть під час війни в Україні, особливо на її західних територіях, потребують забезпечення усіх сфер мовою спілкування, що відповідно викликає потребу у кваліфікованих перекладачах. При цьому слід зазначити, що основним завданням перекладачів у сфері архітектури є забезпечення міжкультурного, міжнаціонального спілкування, усунення проблем, що сповільнюють процес інтеграції країни до світової економіки і політики, що стає об'єктом дослідження багатьох перекладачів, на чії роботи ми спираємося в нашому дослідженні (Карабан, 1989; Кияк, 2007; Селіванова 2008; Скиба, 2008; Chen, Zhao, de Ruiter, Zhou & Huang, 2022).

Наша магістерська робота присвячена дослідженню лексичних та деякою мірою стилістичних особливостей перекладу наукової літератури у сфері економіки, зокрема архітектурної лексики. Такий вид перекладу має низку окремих особливостей. Переклад архітектурної лексики потребує не лише знання спеціальних термінів, які використовуються в архітектурі, економіці та бізнесі. Окрім цього перекладач має орієнтуватися в сучасній економіці взагалі й мати досить чітке уявлення, як щодо загальних тенденцій її розвитку, так і щодо окремого сегменту архітектури, з яким пов'язані тексти, що підлягають перекладу.

Переклад архітектурної лексики чітко пов'язаний із глобалізацією світової економіки, і це є тим фактом, з яким неможливо сперечатися. Абсолютна більшість країн світу інтегрована у світову економіку, і події на ринках та біржах у Південно-Східній Азії негайно відбиваються на стані економіки в Європі та Америці, і це також здійснює неабиякий вплив на структурно-семантичній організації архітектурної термінології в англійській мові. І навпаки – проблеми в іпотечній системі США здатні спричинити

світову фінансову кризу, і такий характер сучасної світової економіки має багато наслідків для структурно-семантичної організації архітектурної термінології в англійській мові. І одне з найважливіших завдань у цьому плані є необхідність взаєморозуміння між бізнесменами та експертами різних країн, які в усному або писемному спілкуванні використовують архітектурну лексику.

Сфера архітектури і будівництва має довгострокові традиції і є однією з ключових сфер, яка привертає увагу мультинаціональних корпорацій та бізнес центрів, архітектурних організацій, особливо враховуючи те, що відбувається бурхливий розвиток у цій царині, досягнення якої безперечно відбивається у мові, у структурно-семантичній організації архітектурної термінології в англійській та українській мовах. Саме термінологія є однією із найголовніших чинників когнітивного дисонансу в сфері перекладу, з якими зустрічаються фахівці. Цими фактами й обґрунтовується **актуальність** нашого дослідження, присвяченого термінології сфери архітектури і особливостям перекладу цієї лексики з англійської мови на українську.

Зважаючи на актуальність нашого дослідження, його темою є: *«Структурно-семантична організація архітектурної термінології в англійській та українській мовах».*

Об'єктом дослідження є англійські терміни сфери архітектури та їхні українські відповідники в парадигмі структурно-семантичної організації архітектурної термінології в англійській та українській мовах.

Предметом дослідження є структурні й семантичні характеристики англійських термінів сфери архітектури, прийоми і специфіка, функціональні аспекти їхнього відтворення українською мовою.

Метою дослідження є визначення структурних і семантичних характеристик термінів сфери архітектури, прийомів і специфіки їхнього відтворення українською мовою.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1) надати дефініцію понять «архітектура» і «архітектурна лексика», окреслити їхню парадигму;

2) розкрити дефініцію понять «термін», «термінологія», «терміносистема», розглянути особливості вживання англомовної термінології, пов'язаної із архітектурою;

3) надати тематичну та структурну класифікації англомовних термінів сфери архітектури;

4) розглянути підходи до визначення перекладацьких трансформацій, способів і засобів перекладу термінів;

5) проаналізувати способи перекладу архітектурної лексики та окреслити їх структурно-семантичної організації архітектурної термінології в англійській та українській мовах.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали розроблені в науковій парадигмі положення про розвиток словникового складу сучасної англійської мови (Д'яков А.С., Кияк Т.Р. & Куделько З.Б., 2000; Зацний Ю.А., 1998; Карабан В.І., 2002; Павлова О.І., 2018; Селіванова О., 2008), спеціальні теорії перекладу (Долга Т.О., 2009; Кияк Т.Р., 2007; Коломієць Л.В., 2011; Крилова-Грек Ю.М., 2007), теорію архітектури та архітектурної термінології (Липа К., 2016; Чаплінський Ю., 2022; Чередниченко О.І., 2012), структурно-семантична організація архітектурної термінології в англійській та українській мовах (Aistle D. & Scerif G., 2011; de la Garza B. & Harris R.J., 2017; House, 2004; Karaban V.I., 2004, etc.).

Матеріалом дослідження стали 850 англомовних термінів, відібраних із термінологічних словників з будівництва та архітектури та їхні відповідники в українській мові. Головним джерелом ілюстративного матеріалу є словник Н. Дейвіса "*Dictionary of Architecture and Building Construction*" (2024), який містить понад 20 000 статей, упорядкованих за алфавітом, кожна з яких містить чітке визначення, синоніми та посилання на ілюстрації та таблиці. Словник охоплює всі аспекти архітектури та будівельної майстерності від історії та орнаментів до сучасних технологій і професійного управління

проектами, що робить його одним із важливіших джерел для фахівців. Ілюстративним матеріалом є також терміни, відібрані зі словника іншомовних слів «Архітектура і будівництво» за редакцією В. Лук'янюка (2022), який налічує 97 термінів і допоміг визначити походження архітектурної термінології; а також термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури за загальною редакцією Р.А. Шмиги (2010), де наведені найпоширеніші терміни, які фахівці з галузі будівництва та архітектури вживають у практичній діяльності.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось на основі використання таких методів та прийомів: лінгвістичного спостереження, описового методу, аналізу словникових дефініцій англійських термінів та кількісних підрахунків результатів тематичної та структурної класифікацій архітектурних термінів, перекладознавчого або трансформаційного методів для визначення способів перекладу англійських термінів українською мовою.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі власного дослідження особливостей структури й семантики термінології архітектурної лексики і особливостей перекладу термінів з англійської мови на українську. Вперше представлено базову парадигму структурно-тематичної організації архітектурної термінології в англійській та українській мовах. Показано, що кожен термін належить до певної галузі науки, техніки та виробництва або сфери діяльності; архітектурний термін формує певне професійне чи наукове поняття; архітектурний термін перебуває у системних відносинах з іншими найменуваннями даної сфери діяльності; архітектурний термін має спеціальне термінологічне значення; архітектурний термін виконує функції знаку професійного поняття. Визначено, що терміносистема архітектурної сфери поєднує терміни, які стосуються мистецтва проектування, спорудження та художнього оздоблення будівель, а також суто науково-технічну архітектурну лексику, яка відтворює способи і методи реалізації мистецтва в архітектурній сфері. Доведено, що термінологія архітектурної сфери утворена: термінами-словами: (непохідними, похідними, складними словами: та аббревіатурами),

термінами-словосполученнями (дво-, трьо-компонентними). З'ясовано, що переважна більшість англійської терміносистеми є двокомпонентними термінами-словосполученнями, третина із них є однокомпонентними термінами і лише невелику частку складають трикомпонентні терміни-словосполучення. Виявлено, що через специфіку свого розвитку архітектурна термінологія містить велику кількість запозичень з грецької, латини, французької, італійської, німецької та польської мов.

Практична цінність роботи визначається тим, що її результати можуть бути використані при викладанні курсів історії і теорії перекладу, жанрових теорій перекладу, спецкурсів з термінознавства, на заняттях з практики перекладу, у практичній роботі перекладачів тощо. Аналіз емпіричного матеріалу виявив, що терміни архітектурної сфери дослідження можна умовно розділити на дві групи: одна з них має безпосереднє відношення до сфери мистецтва як до професійної та наукової сфери, а інша – більшою мірою стосується науково-технічних аспектів вживання архітектурної лексики.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості щодо даної наукової праці, починаючи від обґрунтування актуальності теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкта, предмета та структурування роботи.

У першому розділі окреслено загальні відомості щодо підходів до визначення понять «архітектура» і «архітектурна лексика», розкрито сутність понять «термін», «термінологія», «терміносистема», розглянуто особливості англійської термінології архітектури; надано класифікацію англійських термінів сфери архітектури.

У другому розділі розглянуті тематичні та структурні аспекти досліджуваної архітектурної терміносистеми в англійській мові та розроблено відповідні класифікації.

У третьому розділі розглянуто підходи до визначення перекладацьких трансформацій, способів і засобів перекладу термінів; проаналізовано способи

перекладу архітектурної лексики та окреслено способи їх структурно-семантичної організації архітектурної термінології в англійській та українській мовах.

Апробація та впровадження результатів дослідження у практику здійснювалися шляхом обговорення на засіданнях кафедри романо-германської філології, виступів на звітних конференціях РДГУ протягом 2024–2026 н.р., виступу на секційних засіданнях VI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених «Актуальні проблеми сучасної іноземної філології» (20 травня 2025 року).

За результатами дослідження опубліковано наукову працю:

Чернушик М. (2025). Прийоми перекладу архітектурної термінології. *Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених «Актуальні проблеми сучасної іноземної філології» (20 травня 2025 року)*. Дніпро: Український державний університет науки і технологій. Рівне: РДГУ. С. 165–168.

РОЗДІЛ 1.

АНГЛОМОВНА АРХІТЕКТУРНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1. Поняття «архітектура» та «архітектурна термінологія» в науковій парадигмі

Словник української мови визначає поняття «архітектура» як мистецтво проєктування, спорудження та художнього оздоблення будівель; будівельне мистецтво. Його синонімами є поняття «будівництво» і «будування», які зустрічаються у словосполученнях «житлове будівництво» – спорудження житлових будинків; «зелене будівництво» – створення парків, скверів, озеленення вулиць. «Будівництво» також означає місце, де здійснюється будування, а також побудова будівлі; установа або організація, яка будує, споруджує будь-що. Як синонім поняття «архітектура» позначає науку про спорудження будов та їх художнє оформлення (Словник української мови, 2022).

Енциклопедія «Британіка» (2022) визначає поняття «архітектура» як мистецтво та техніку проєктування та будівництва, на відміну від навичок, пов'язаних із будівництвом самим по собі. Практика архітектури використовується для задоволення як практичних, так і вимог образотворчого мистецтва, і, таким чином, вона служить як утилітарним, так і естетичним цілям. Хоча ці два аспекти можна досить чітко розрізнити, вони не можуть бути розділені, і відносна вагомість, яка надається кожному, може досить-таки потужною мірою відрізнятись. Оскільки кожне суспільство – осіле чи кочове – має просторове відношення щодо світу природи та інших суспільств, структури, які вони продукують, розкривають численні деталі щодо навколишнього середовища (включно з кліматом і погодою), історією,

традиціями та мистецьким сприйняттям, а також багато аспектів щоденного життя (The Britannica Dictionary, 2022).

Характеристики, які відрізняють твір архітектури від інших будівельних споруд, можна виразити за допомогою трьох базових особливостей. Перша особливість полягає у придатності архітектурного твору для використання людьми загалом і адаптованості його щодо певної конкретної людської діяльності. Друга особливість – це стабільність і постійність конструкції архітектурного твору, а третя – передача досвіду та ідей через його форму.

Всі ці особливості повинні бути дотримані в архітектурі. Друга особливість є доволі сталою, тоді як перша і третя змінюються за відносною важливістю відповідно до соціальної функції будівель. Якщо особливість в основному своєму змістові є утилітарною, як на виробництві архітектурних деталей, комунікація є меншою мірою важливою. Якщо функція за своїм змістом є образотворчою, як, наприклад, у монументальній гробниці, то її корисність є дещо другорядною рисою. У деяких будівлях, таких як церкви та мерії, утилітарність та комунікація можуть мати однакове або подібне значення (The Britannica Dictionary, 2022).

Таким чином, архітектура – це мистецтво і наука будувати, проєктувати будівлі та споруди (включаючи їхні комплекси), а також сама по собі сукупність будівель та споруд, що створюють просторове середовище для життя та діяльності людини. Архітектура створює матеріально організоване середовище, необхідне людям для їхнього повноцінного життя та діяльності, відповідно до їхніх намірів, а також з метою експлікації сучасних технічних можливостей, естетичних та художніх поглядів тощо. В архітектурі є взаємопов'язаними функціональні (призначення, користь), технічні (міцність, довговічність), естетичні (краса) властивості об'єктів та їхній художньо-образний смисл (Walter, 2007).

Архітектурні роботи нерідко сприймаються різними людьми як особливі витвори мистецтва, як культурні чи політичні символи. Історичні цивілізації також доволі часто характеризуються своїми архітектурними здобутками.

Архітектура дозволяє виконувати життєві функції суспільства, водночас спрямовує життєві процеси. Однак, архітектура створюється відповідно до різного роду можливостей та потреб людей.

Лексема «архітектура» за посередництвом польської мови *architektura* запозичена з грец. *Αρχιτέκτων*, що означає «головний будівельник»; *ἀρχη* + *τέκτων* – тесляр (укр. архітектон; лат. архітектор). Вчені, які вивчали архітектурну термінологію (Davies & Jokiniemi, 2008: 76), писали, що архітектура є «мистецтвом життя», в результаті чого виникає «реалізація простору заради життя», тому і сам по собі простір, і його обсяг, і різні деталі, дотичні до архітектури, сприймаються великою мірою специфічно і є сутністю архітектури. Художній образ, який є ядром мистецького простору, є предметом мистецтва архітектури. Тому матеріалом мистецтва архітектури не є ані камінь, ані дерево, а передусім простір і час. Тому як особливий вид мистецтва архітектура входить у сферу духовної та матеріальної культури. На відміну від утилітарного будівництва та естетичної діяльності, наприклад дизайну, архітектура як мистецтво вирішує художньо-образні завдання, тобто виражає в художніх образах уявлення людини про простір і час та місце людини в навколишньому світі (Чаплінський, 2022).

Отже, історичний розвиток будь-якого суспільства визначає функції, композиційні типи та жанри архітектурної творчості (будівлі з організованим внутрішнім простором, споруди, що формують відкриті простори, ансамблі), технічні конструктивні системи, художній устрій архітектурних споруд тощо. За способом формування певних образів архітектуру відносять до необразотворчих (тектонічних) видів мистецтва, які користуються неіконічними (конвенційними) знаками або абстрагованими образами предметів, явищ, дій, звернених безпосередньо до асоціативних механізмів сприйняття архітектурних об'єктів (Білозерська, Возненко & Радецька, 2010).

Таким чином, прагматична оцінка твору архітектури визначається уявленнями про його здатність обслуговувати своє функціональне призначення. Проте, таке одностороннє визначення викликає суперечки

істориків і теоретиків мистецтва, зокрема у питанні походження архітектури. Наприклад, до сих пір не є однозначної відповіді на запитання, що є первинним: утилітарна потреба укриття від стихії чи духовна потреба. Традиційна точка зору зводиться до того, що архітектура, декоративно-прикладне мистецтво та промисловий дизайн відносяться до так званих необразотворчих або архітектонічних видів мистецтва (Зорівчак, 2001).

Навпаки, вчені (Зацний, 1998) вважали архітектуру образотворчим мистецтвом з тією різницею, що виразні та образотворчі засоби архітектурної творчості мають більшою мірою абстрагований характер порівняно з живописом, графікою, скульптурою. Оскільки головним експресивним засобом архітектора є просторові відносини, то можна зробити висновок, що архітектура зображує не форми навколишньої дійсності, а фізичні та духовні сили, енергію, устремління, політ думки у просторі та часі; у вужчому значенні архітектурна термінологія експлікує функцію тих чи інших елементів будівельної конструкції. Саме тому в архітектурну композицію включені всі її базові частини – стіни, колони, капітелі, склепіння, які являють собою не деякі окремі конструктивні деталі, що мають реальну вагу, реальний вплив, а зображення певної конструкції, частини якої дійсно працюють, але їхня робота є досить-таки прихованою за своїми зовнішніми формами (Карабан, 2002).

За способом розгортання образів архітектуру традиційно відносять до просторових (пластичних) видів мистецтва, твори яких існують у просторі, не змінюючись та не розвиваючись у часі; мають предметний характер; виконуються шляхом обробки певного матеріалу; сприймаються глядачами безпосередньо та візуально.

Насьогодні досить-таки важко визначити точні межі архітектури. У найзагальнішому варіанті архітектура становить собою будівництво плюс естетичні аспекти такого будівництва. Архітектура створює і змінює місце свого існування, активних дій і відпочинку, перетворюючи або маркуючи оточуючий нас природний простір, отриманий від нерукотворної природи або відвойований у неї. Прагматична чи емоційна зміна простору породила багато

понять, термінів, дефініцій, які виражаються словами. Таким чином, *архітектура і будівництво* використовуються як невід’ємні поняття, вони вважаються синонімами, визначаються як наукові терміни щодо спорудження будов та їхнє художнє оформлення. Однак, коли ми говоримо про архітектуру, то акцентуємо увагу, передусім, на мистецтві, а коли використовуємо термін будівництво, то фокусуємось на його суто утилітарній функції.

1.2. Особливості вживання термінології архітектури в англійській та українській мовах

Розглядаючи особливості термінології архітектури, ми вирішили спочатку розглянути основні підходи до визначення понять «термін», «термінологія», «терміносистема», щоб мати чітке уявлення про ці поняття, які існують у сучасній лінгвістиці, оскільки вони є предметом аналізу багатьох робіт лінгвістичного змісту (як теоретичного, так і практичного спрямування). До того ж, проблема визначення основних понять будь-якої науки залишається актуальною, оскільки наука розвивається і, як цілком слушно пишуть вчені (Мац, 2003) у сучасному термінознавстві все більшою мірою зростає кількість знань щодо терміна і терміносистеми, які переходять у якісно нові уявлення щодо природи та функціонального статусу цих окремих понять.

Науковці (Пиркало, 2002) акцентують увагу на дещо парадоксальній ситуації, що склалася в сучасному термінознавстві: у самої науки, покликаної займатися термінами, не все чітко визначено з метамовою, тобто термінологією. Насамперед, є відсутньою ясність у визначенні основних понять термінознавства – «терміна» та «терміносистеми». Іноді принципово розмежовуються поняття «терміносистема» і «термінологія». Під «терміносистемою» розуміється свідомо сконструйована фахівцями система термінів, а «термінологія» визначається як стихійно сформована сукупність термінів.

Слушною є також думка науковців про те, що слід розрізняти поняття «термін», «термінологія» і «терміносистема». Наприклад, вчена (Тарнавська, 1997) дотримується думки, що термін – це деяке особливе слово. Також вчені

(Aluyami & Mohsen, 2019) вважають, що терміни не є особливими словами, це – лише слова та їхнє вживання у деякій особливій функції. Вчені (El-Zawawy, 2021) визначають «термін» як певне слово з його дефінітивною функцією, тобто слово, яке визначає певне конкретне поняття. Відповідно до міркувань вчених (Duarte, 2019), термін – це слово або словосполучення спеціальної сфери споживання, яке є найменуванням спеціального поняття та потребує чіткої, конкретної дефініції. Інше, більш розгорнуте визначення свідчить про те, що термін – це слово чи підрядне словосполучення, що має деяке спеціальне значення, що виражає та формує професійне поняття та застосовується в процесі пізнання та опанування наукових та професійних технічних об'єктів та відносин між ними. Вчені (Dubovyk, Mutnyk, Mykhalchuk, Ivashkevych & Hupavtseva, 2020) визначають «термін» як знак спеціальної семіотичної системи, що вирізняється своєю когнітивно-дефінітивною функцією.

Таким чином, аналіз визначень поняття «термін» та «терміносистема» дає змогу зробити висновок, що сутність «терміна» зводиться до наступного:

- 1) термін – це слово чи словосполучення, одиниця мови або лексична одиниця;
- 2) термін формує певне професійне чи наукове поняття;
- 3) термін відноситься до певної галузі науки, техніки та виробництва або сфери діяльності;
- 4) термін перебуває у системних відносинах з іншими найменуваннями даної сфери діяльності;
- 5) термін має спеціальне термінологічне значення;
- 6) термін виконує функції знака професійного поняття.

Отже, у нашому дослідженні ми вважаємо «терміном» певне слово або словосполучення, яке виражає окреме професійне або наукове поняття відповідної сфери діяльності, обмежене своєю конкретною дефініцією, яке перебуває в складних системних відносинах з іншими найменуваннями даної сфери діяльності.

На відміну від поняття «термін», поняття «термінологія» не викликає бурхливих наукових дискусій у лінгвістичному середовищі. Більшість сучасних дослідників вкладають у поняття «термінологія» такий зміст: термінологія – це сукупність термінів тієї чи іншої сфери людської діяльності. При цьому існують певні розбіжності, які, на нашу думку, не призводять до концептуальних розбіжностей. Такі дослідники (Berninger & Abbott, 2010) вважають, що термінологія утворюється і розвивається за власними законами, які суттєво відрізняються від норм літературної мови. Інші лінгвісти (Gentzler, 2001) розглядають термінологію як складову частину лексики літературної мови.

Під «термінологією» зазвичай розуміють сукупність термінів спеціальної галузі знання, що відбиває поняття цієї галузі, тобто лексичний склад мови науки та техніки. Основною одиницею термінології є окремий термін – слово або словосполучення спеціальної мови, яке вибирається або створюється для точного вираження спеціального поняття.

Один із представників термінознавства (Johnson-Laird, 1983) щодо поняття термінології говорить про те, що мова – це чітка, організована система. Отже, різні терміносистеми існують також і в лексикології, адже в мовній свідомості, як пишуть вчені (Lakoff, 1982), слова протиставлені один одному та є взаємопов'язаними один із одним, утворюючи таким чином термінологічні системи кожної галузі знання, які вибудовуються з урахуванням понятійних зв'язків окремої галузі професійних знань. Термінологія є систематичним набором термінів і, таким чином, обмежує та вербально закріплює систему понять тієї чи іншої галузі знання. За словами вчених (Jiang, Zhang & May, 2019), термінології та терміни, як їхні складові, є інструментом, за допомогою якого формуються наукові теорії, закони, принципи, положення, тобто в термінах відображається соціально організована дійсність, тому терміни мають соціально обов'язковий характер.

Як було нами зазначено вище, більшість термінологів розглядає термін як слово чи вираз, що означає поняття певної предметної галузі або сфери

знання. Сукупність термінів предметної галузі утворює його термінологічну систему. Вчені (Huang, Loerts & Steinkrauss, 2022) стверджують, що термін є елементом терміносистеми, який зазвичай є словом або словосполученням, що називає професійно-наукове поняття, яке відноситься до певної спеціальної галузі знання та/або діяльності людини. Дане визначення ґрунтується на визнанні первинності системи термінів та вторинності її елементів (адже термін існує лише тому, що є елементом цієї закритої системи).

У цьому контексті цікавою також є думка вчених (Greenough & Kittredge, 1989), згідно з якою жодна галузь знання та/або діяльності не може мати випадкового накопичення термінів, системно не пов'язаних і не організованих, тому що світ та окремі сторони якого відображає та обслуговує термінологія є доволі системним. А це дає можливість вживати поняття «термінологія» та «терміносистема» як синоніми.

Таким чином, під «терміносистемою» ми розуміємо впорядковану множину термінів із зафіксованими відносинами між ними, що відображають відносини між поняттями, якими ці терміни називаються. Традиційно в кожній науковій дисципліні чи технічній галузі ведеться планомірна термінотворча робота, результатом якої стають самі по собі термінологічні системи. Створення нових галузей науки та економіки приводить до утворення нових термінологічних систем, а стрімкий розвиток науки в сучасному світі викликає не менш стрімкий розвиток та зміну вже існуючих систем.

Незважаючи на систематичну та цілеспрямовану роботу в галузі дослідження термінологічних систем, окремі термінології все ще недостатньою мірою вивчені лексикологами. Аналіз конкретних терміносистем, у свою чергу, пов'язаний з певними труднощами, зумовленими невирішеністю багатьох загальних проблем термінознавства. Тому у зв'язку з тим, що загальноприйнятих визначень терміна та терміносистеми в науці не існує, найбільш прийнятними для нас є такі визначення термінології (терміносистеми) та терміна як такого:

Термінологія (терміносистема) – це система знаків якоїсь певної спеціальної галузі знання та/або діяльності людини, що відносно ізоморфна системі понять, яка обслуговує комунікативні потреби людини.

Термін – це елемент терміносистеми, що зазвичай є словом або словосполученням, що називає професійно-наукове поняття, що належить до будь-якої спеціальної галузі знання та/або діяльності людини (Hecht, Torgesen, Wagner & Rashotte, 2001).

Видається доцільним наголосити у визначенні змісту терміна на тому, що він називає поняття будь-якої галузі професійної діяльності людини, а не тільки науково-технічної сфери діяльності, як це бачимо з багатьох інших визначень. Отже, вивченням конкретних науково-термінологічних систем займаються різні вчені та експерти у різних наукових сферах. Загальним вивченням термінів та термінологічних систем (безвідносно до певної конкретної науки), головним чином, з погляду лінгвістичної, займається термінознавство (як окрема сфера прикладної лінгвістики).

В науковій парадигмі розрізняються термінології як природно сформовані сукупності термінів певних галузей знання або їхніх фрагментів і терміносистеми як упорядковані термінології з зафіксованими відносинами між цими термінами, що відображають взаємостосунки між цими термінами як окремими базовими поняттями. І одна з цих терміносистем є архітектурна терміносистема як предмет нашого дослідження.

Матеріалом нашого дослідження є 850 англійських термінів, відібраних із термінологічних словників з будівництва та архітектури та їхні відповідники в українській мові. Головним джерелом ілюстративного матеріалу є словник Н. Дейвіса “Dictionary of Architecture and Building Construction” (2024), який містить понад 20 000 статей, упорядкованих за алфавітом, кожна з яких містить чітке визначення, синоніми та посилання на ілюстрації та таблиці. Словник охоплює всі аспекти архітектури та будівельної майстерності від історії та орнаментів до сучасних технологій і професійного управління проектами, що робить його одним із важливіших джерел для фахівців.

Ілюстративним матеріалом є також терміни, відібрані зі словника іншомовних слів «Архітектура і будівництво» за редакцією В. Лук'янюка (2022), який налічує 97 термінів і допоміг визначити походження архітектурної термінології; а також термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури за загальною редакцією Р.А. Шмиги (2010), де наведені найпоширеніші терміни, які фахівці з галузі будівництва та архітектури вживають у практичній діяльності.

Зважаючи на визначення понять «архітектура» і «архітектурна термінологія», і враховуючи визначення поняття «архітектурна терміносистема», ми можемо зробити висновок, що архітектурні терміни сфери нашого дослідження можна умовно поділити на дві групи: одна з них має безпосереднє відношення до сфери мистецтва як до професійної наукової сфери, а інша – більшою мірою стосується науково-технічних аспектів.

Також ми помітили, що редактори словників надають перевагу одній з груп архітектурної термінології відповідно до того, яка лексема у назві словника постає на першому місці. Так, наприклад, нашим основним джерелом був словник Н. Дейвіса “Dictionary of Architecture and Building Construction” (2024), який присвячує досить багато уваги тим поняттям, які стосуються архітектурних стилів, історії архітектури, типів будівель (історичних та сучасних), орнаментів, мистецтва та скульптури, дизайну інтер'єру, меблювання та оздоблення, ландшафтної архітектури.

Такий самий висновок можемо зробити і щодо архітектурної термінології словника іншомовних слів «Архітектура і будівництво» за редакцією В. Лук'янюка (2022). Також термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури за загальною редакцією Р. А. Шмига (2010) має у пріоритеті поняття, пов'язані з будівельними матеріалами та методами (дерево, метали, камінь, пластмаси, кераміка, бетон, клеї тощо), комплектуючими та оздобленням (вікна, двері, покрівля, фурнітура), знаряддями праці, діяльності, промислами та ремеслами, промисловим виробництвом, будівництвом та іншими технічними аспектами, будівельними

послугами, сантехнікою, інженерно-конструкційним та цивільним будівництвом, містобудуванням, транспортною технікою (дороги, мости, транспортні системи), консервацією та реставрацією, управлінням проектами та професійною практикою (підряди, договори, практика, нормативні акти), він також містить основні поняття будівництва (одиниці вимірювання, хімічні елементи та склади, перспективні креслення). При цьому в усіх словниках переважна більшість термінів відтворює технічну сторону архітектури.

Таким чином, терміносистема архітектури поєднує різні терміни, які стосуються мистецтва проектування, спорудження та художнього оздоблення будівель, а також суто науково-технічні терміни будівництва, які відтворюють способи і методи реалізації мистецтва.

Висновки до першого розділу

В розділі розкрито поняття «архітектура» та «архітектурна термінологія» в науковій парадигмі. Наведено характеристики, які відрізняють твір архітектури від інших будівельних споруд, можна виразити за допомогою трьох базових особливостей. Перша особливість полягає у придатності архітектурного твору для використання людьми загалом і адаптованості його щодо певної конкретної людської діяльності. Друга особливість – це стабільність і постійність конструкції архітектурного твору, а третя – передача досвіду та ідей через його форму.

Всі ці особливості повинні бути дотримані в архітектурі. Друга особливість є доволі сталою, тоді як перша і третя змінюються за відносною важливістю відповідно до соціальної функції будівель. Якщо особливість в основному своєму змістові є утилітарною, як на виробництві архітектурних деталей, комунікація є меншою мірою важливою. Якщо функція за своїм змістом є образотворчою, як, наприклад, у монументальній гробниці, то її корисність є дещо другорядною рисою. У деяких будівлях, таких як церкви та мерії, утилітарність та комунікація можуть мати однакове або подібне значення.

Таким чином, архітектура – це мистецтво і наука будувати, проектувати будівлі та споруди (включаючи їхні комплекси), а також сама по собі сукупність будівель та споруд, що створюють просторове середовище для життя та діяльності людини. Архітектура створює матеріально організоване середовище, необхідне людям для їхнього повноцінного життя та діяльності, відповідно до їхніх намірів, а також з метою експлікації сучасних технічних можливостей, естетичних та художніх поглядів тощо. В архітектурі є взаємопов'язаними функціональні (призначення, користь), технічні (міцність, довговічність), естетичні (краса) властивості об'єктів та їхній художньо-образний смисл.

Архітектурні роботи нерідко сприймаються різними людьми як особливі витвори мистецтва, як культурні чи політичні символи. Історичні цивілізації також доволі часто характеризуються своїми архітектурними здобутками. Архітектура дозволяє виконувати життєві функції суспільства, водночас спрямовує життєві процеси. Однак, архітектура створюється відповідно до різного роду можливостей та потреб людей.

Також підкреслено, що на сьогодні досить-таки важко визначити точні межі архітектури. У найзагальнішому варіанті архітектура становить собою будівництво плюс естетичні аспекти такого будівництва. Архітектура створює і змінює місце свого існування, активних дій і відпочинку, перетворюючи або маркуючи оточуючий нас природний простір, отриманий від нерукотворної природи або відвойований у неї. Прагматична чи емоційна зміна простору породила багато понять, термінів, дефініцій, які виражаються словами. Таким чином, *архітектура і будівництво* використовуються як невід'ємні поняття, вони вважаються синонімами, визначаються як наукові терміни щодо спорудження будов та їхнє художнє оформлення. Однак, коли ми говоримо про *архітектуру*, то акцентуємо увагу, передусім, на мистецтві, а коли використовуємо термін *будівництво*, то фокусуємось на його суто утилітарній функції.

РОЗДІЛ II.

СТРУКТУРНО-ТЕМАТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ АРХІТЕКТУРНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Класифікація сучасної англомовної термінології архітектури з урахуванням її стильової належності

Словники архітектурних термінів зазвичай організовані традиційно в алфавітному порядку, і більшість із них, окрім дефініцій, містить різні фотокартки, рисунки та креслення. Термінологія архітектури охоплює хронологію архітектурних стилів від 6000 року до н.е. до сьогодення і представлена архітектурою неоліту, шумерською, архітектурою стародавнього Єгипту, асирійською, римською архітектурою, архітектурою Візантії, мавританською архітектурою, архітектурою Каролінгів.

Слід зазначити, що різні джерела дещо по-різному представляють хронологію стилів і їхню деталізацію. Перш за все, потрібно визначитися з поняттям «архітектурний стиль», який зазвичай означає сукупність деталей і особливостей оформлення, які вказують на час його побудови, призначення, історичну цінність, регіон, а іноді навіть і на автора. Різні стилі оперують різними формами та матеріалами, відображенням змін моди, версій, власників, ідей, технологій. Тож зрозуміло чому номінації архітектурних стилів не мають єдиного принципу в своїй основі – це може бути: топоніміка, локація, народність, нація, персоналія, тощо.

Отже, в роботі проаналізовано архітектурну лексику за *стилями*.

Наприклад, *Pompeian style* – *стиль Помпей* – *forms of wall-painting and interior decoration typical of dwelling houses in Roman Pompeii from 200 BC to 100 AD* (Davies, 2024), це форма настінного розпису та внутрішнього оздоблення в помпейському стилі, типові для житлових будинків у римських Помпеях з 200 р. до н.е. до 100 р. н.е.

За подібним принципом з'явилася назва *Byzantine architecture* – Візантійська архітектура – *architecture of Byzantium or the Eastern Roman Empire originating in c.400 AD, characterized by the round arch, the circle in plan, the dome and work in mosaic* (Davies, 2024). Це – архітектура Візантії або Східної Римської імперії, яка виникла приблизно в 400 році нашої ери, характеризується круглою аркою, колом у плані, куполом і мозаїкою.

Подібними термінами є: *Abacus, Abaca* (Абак) (гр. *abax / abakos* від лат. *abakus* 'доска') – верхня частина капітелі, колони, напівколони, пілястри; має квадратні контури з прямими або увігнутими сторонами; походить від найпростішої конструкції-прокладки між опорою та балкою (СІСАБ, 2022).

Bridge canal, aqueduct (Акведук) (лат. *aquaeductus* «водопровід») – монументальна споруда у вигляді моста з водовідведенням на величезних арках, складених із природного тесаного каменю (СІСАБ, 2022).

Іншим яскравим прикладом, який демонструє стильову важливість в архітектурі є *Chambord style* – Шамборський стиль – *a style in French architecture with both Gothic and Renaissance elements and named after Chambord Palace in central France* (Davies, 2024), це стиль у французькій архітектурі з елементами готики та ренесансу, названий на честь палацу Шамбор у центральній Франції.

Також цікавим прикладом назви стилю є *Colonial style* – колоніальний стиль – *classical architecture of the 1600s and 1700s in North America, which reflects that of the colonists' European homelands, often English Georgian or timber-framed buildings* (Davies, 2024), класична архітектура 1600-х і 1700-х років у Північній Америці, яка відображає архітектуру європейських батьківщин колоністів.

В цьому стилі також вживається така архітектурна термінологія:

Acropolis (Акрополь) (гр. *akropolis* от *akros* «верхний» и *polis* «город») – укріплена частина давньогрецького міста, розташована зазвичай на пагорбі (СІСАБ, 2022).

Architectural acoustics (Акустика архитектурная) (гр. *akustikos* «слуховий») – розділ акустики, що вивчає звукові процеси в приміщеннях, властивості огорожувальних конструкцій, методи покращення звукоізоляційних та звукопоглинаючих якостей приміщень різного призначення (СІСАБ, 2022).

Acoustic materials (Акустичні матеріали) – матеріали, призначені для покращення акустичних властивостей приміщень (звукоізоляційні та звукопоглинаючі матеріали) (СІСАБ, 2022).

Empire (Ампір) (фр. *empire* «імперія») – архітектурний стиль пізнього класицизму в західноєвропейській архітектурі, для якого є характерними парадна урочистість, масштабність монументальних форм, звернення до давньоримських та декоративних давньоєгипетських форм (СІСАБ, 2022).

Amphitheater (Амфітеатр) (гр. *amphitheatron* від *amphi* «навколо» та *theatron* «театр») – 1) приміщення, що складається із місць, які розташовані концентричними рядами, що поступово підвищуються, в театрах та інших видовищних установах; 2) монументальна будівля для публічних видовищ, що представляє еліпсоподібну в плані будівництва з ареною в центрі, навколо якої підступами, що підвищуються, розташовувалися ряди лав; 3) у сучасному театрі – це місця в залі для глядачів, розташовані підступами, що підвищуються, за партером (СІСАБ, 2022).

Ensemble (Ансамбль) (фр. *ensemble* «разом») – гармонійна єдність архітектурних споруд у просторово організованому середовищі (площа, вулиця), яке відповідає певному ідейно-художньому змісту та композиційному задуму (СІСАБ, 2022).

Назви архітектурних стилів можуть також мати в основі назви племен, наприклад германських: *Celtic Revival – Кельтське відродження – an architectural style in Ireland from the late 1800s and early 1900s, characterized by the use of the Celtic cross, Celtic ornament and other motifs from Hiberno-Romanesque architecture* (Davies, 2024) – це архітектурний стиль в Ірландії з кінця 1800-х і початку 1900-х років, що характеризується використанням

кельтського хреста, кельтського орнаменту та інших мотивів гіберно-романської архітектури.

Ще одним прикладом є *Anglo-Saxon architecture, Saxon architecture – the church architecture or vernacular building of the Anglo-Saxons in England from the fifth century up to the Norman Conquest in 1066, characterized by simple forms and rough ornament* (Davies, 2024) – англосаксонська архітектура, саксонська архітектура; церковна архітектура або народне будівництво англосаксів в Англії з V століття до норманського завоювання в 1066 році, що характеризується простими формами та грубим орнаментом.

Або ще один цікавий приклад: Caryatid (Каріатида) (гр. *karyatides* «карійські діви») – вертикальна опора-скульптура у вигляді жіночої фігури, що підтримує балочне перекриття (СІСАБ, 2022).

Подібними прикладами є:

Entablature (Антаблемент) (фр. *entablement* від *table* «стіл, дошка») – архітектурно розроблений верхній елемент класичної ордерної системи, що розташована на колонах і яка складається з трьох горизонтально розташованих частин (архітрів фриз та карниз) (СІСАБ, 2022).

Ancient architecture (Антична архітектура) (лат. *antiquus* «давній») – загальне найменування давньогрецького та давньоримського зодчества (VII ст. до н.е.-V ст. н.е.), що розвинувся в умовах рабовласницької соціально-економічної формації (СІСАБ, 2022).

Entresol, mezzanine (Антресоль) (фр. *entresol* від *entre* «між», *sol* «грунт») – 1) верхній напівповерх будинку в особняках XVIII-XIX ст.; 2) верхня частина приміщення, поділеного на два напівповерхи; 3) у сучасних житлових будинках – настил під стелею для зберігання речей (СІСАБ, 2022).

Enfilade (of rooms) (Анфілада) (фр. *enfilade* від *enfiler* «нанизувати, ставити рядами») – декілька поєднаних між собою приміщень (залів, дворів), дверні отвори (входи) яких розташовані за однією оссю, завдяки чому створюється глибинна композиція інтер'єру (СІСАБ, 2022).

Arch (Арка) (іт. *arco* від лат. *arcus* «дуга, склепіння») – криволінійне перекриття отворів у стіні (вікон, воріт, дверей) або прольотів між двома опорами (СІСАБ, 2022).

Arcade (Аркада) (фр. *arcade* від лат. *arcus* «дуга, склепіння») – декілька однакових за контуром арок, що спираються на стовпи або колони (СІСАБ, 2022).

Architectonics (Архітектоніка) (гр. *architektonike* «будівельне мистецтво» від *archi* «головний» і *tektonike* «система конструкцій») – художня експресія структурних закономірностей, що відображають конструктивну систему будівлі або споруди, взаємозв'язок та взаєморозташування несучих частин (СІСАБ, 2022).

Є також випадки, коли в основі назви стилю покладено лексему на позначення професії: *Carpenter's Gothic – Карпентерська (столярна) готика – a decorative Gothic Revival style in English and American timber domestic architecture from the 1800s* (Davies, 2024) – декоративний стиль неоготичного відродження в англійській та американській дерев'яній домашній архітектурі 1800-х років.

Подібними стильовими прикладами з цієї групи є:

Asymmetry (Асиметрія) (гр. *asymmetria* «нерозмірність») – відсутність або порушення симетрії (СІСАБ, 2022).

Atrium (Атріум) (лат. *atrium* від *ater* «темний») – 1) частина будівлі у вигляді багаточасового простору, розташованого за вертикаллю, з поверховими галереями, на які виходять приміщення різного призначення, зі світлопрозорими покриттями та (або) світлопрозорими зовнішніми стінами; 2) закритий внутрішній двір давньоіталійського житла, куди виходили інші приміщення (СІСАБ, 2022).

Basilica (Базиліка) (лат. *basilica* від гр. *basilike* «царський будинок») – прямокутна будівля, що складається з трьох або п'яти поздовжніх частин (нефів), відокремлених один від одного колонадою або аркадою (СІСАБ, 2022).

Balcony (Балкон) (фр. *balcon* від лат. *balkus* «підмостки») – 1) виступаючий на верхніх поверхах будівлі майданчик на консольних балках, огорожений перилами, такий, що сполучається з внутрішніми приміщеннями; 2) у глядацьких залах театрів, кінотеатрів як місця для глядачів, що розташовуються ярусами (СІСАБ, 2022).

Balustrade (Балюстрада) (фр. *balustrade* від гр. *balaustian* «квітка дикого граната») – невисока огорожа балконів, галерей, сходів і т.п., що складається з ряду стовпчиків (балаєсин), поєднаних зверху плитою, балкою, перилами (СІСАБ, 2022).

Baluster (Балаєсини) – невисокі фігурні стовпчики, які підтримують перила сходів, балконів, парпету, балюстради (СІСАБ, 2022).

Dome drum (Барабан) – в архітектурі: верхня частина будівлі, що несе купол або багатогранне зімкнене зведення, має циліндричну або багатогранну форму (СІСАБ, 2022).

Bas-relief (Барельєф) (фр. *bas-relief* «низький рельєф») – вид рельєфної скульптури, у якому опукла частина зображення виступає над площиною фону не більше ніж на половину свого обсягу; вид широко розповсюдженого декору у творах архітектури (СІСАБ, 2022).

Baroque (Барокко) (іт. *Barocco* «хімерний, дивний») – стиль, що переважав у європейському мистецтві з XVI до сер. XVIII ст., в якому класичні форми та мотиви поєднувалися з пишним багатим декором та складною композицією (СІСАБ, 2022).

Tower (Вежа) (иольск. *baszta* від іт. *bastia* «бастіон, укріплення») – 1) висотна споруда, що вільно стоїть, стійкість якої забезпечується її основною конструкцією без відтяжок; 2) вертикальна конструкція крана, що підтримує стрілу та (або) поворотну платформу і забезпечує необхідну висоту розташування опори стріли (СІСАБ, 2022).

Belvedere, gazebo (Бельведер) (іт. *belvedere* «чудовий вигляд») – надбудова над будинком зазвичай круглої форми, альтанка або павільйон на

піднесеному місці, зрідка найменування палацу в мальовничому оточенні (СІСАБ, 2022).

Curb, border (Бордюр) (фр. *bordure* від *bord* «край») – 1) у дорожньому будівництві: бортове каміння, що відокремлює проїжджу частину дороги від узбіччя, тротуарів; 2) низькі та вузькі смуги рослин, посаджених за контуром клумби, газону; 3) смуга або облямівка, що обрамляє верхні частини стін приміщень (СІСАБ, 2022).

Cable structures (Вантові конструкції) – будівельні конструкції, засновані на поєднанні розтягування основних несучих елементів (канатів, кабелів) та жорстких опор та кріплень (вісячі мости, покриття) (СІСАБ, 2022).

Veranda (Веранда) (англ. *veranda* від хінді *varanda* «обносити парканом») – засклеєне неопалювальне приміщення, прибудоване до будівлі або вбудоване в нього, а також споруджуване окремо від будівлі у вигляді легкого павільйону (СІСАБ, 2022).

Hall, vestibule (Вестибюль) (фр. *vestibule* від лат. *vestibulum* «майданчик перед будинком») – приміщення з гардеробом, розташоване між входом та внутрішнім простором у громадських спорудах (СІСАБ, 2022).

Gasholder (Газгольдер) (англ. *gasholder* від *gas* «газ», *holder* «тримач») – інженерна споруда для зберігання великого обсягу газу у вигляді вежі, циліндричного або кульового резервуара (сухий газгольдер, постійний обсяг), а також у вигляді дзвона, що плаває у водяному басейні (мокрый газгольдер, змінний обсяг) (СІСАБ, 2022).

Gallery (Галерея) (фр. *galerie* «критий прохід») – 1) довге крите приміщення, в якому одну із поздовжніх стін замінюють колони, стовпи; 2) подовжений зал із суцільним рядом великих вікон в одній із поздовжніх стін; 3) верхній ярус залу для глядачів (СІСАБ, 2022).

Також ми спостерігаємо назви архітектурних стилів на честь персоналій, наприклад:

Chippendale – Чиппендейл – a decorative style in furniture named after the carpenter Thomas Chippendale (1718–1779), which was influenced by Rococo,

Gothic, Queen Anne and chinoiserie (Davies, 2024) – це декоративний стиль у меблях, названий на честь теслі Томаса Чіппендейла (1718–1779), на який вплинули рококо, готика, королева Анна та шинуазрі.

Ще одним прикладом, утвореним за подібним принципом, є словосполучення *Edwardian period* – Едвардіанський період – *an architectural style in England during the reign of Edward VII (1901–1910); it is characterized by the use of Baroque elements in public buildings, and a romance for the past in domestic architecture* (Davies, 2024) – це архітектурний стиль в Англії за правління Едуарда VII (1901–1910); для нього є характерним використання елементів бароко в громадських будівлях, романтика минулого у вітчизняній архітектурі.

Частіше все ж таки ми спостерігаємо назви архітектурних стилів, які містять прикметники, які їх характеризують. Наприклад: *High Tech – Хай-тек* – *an architectural style originating from England in the 1970s and 1980s, characterized by use of modern technology in design solutions and in the outward mechanistic expression of buildings* (Davies, 2024) – це архітектурний стиль, що походить з Англії в 1970-1980-х роках, характеризується використанням сучасних технологій у дизайнерських рішеннях і у зовнішньому механістичному вираженні будівель.

Наведемо ще приклади:

Ornamental style – *Орнаментальний стиль*, *Third Pompeian style*, *Closed style*; *a style of Roman mural painting from Roman Pompeii depicting mythical themes on a flat background of coloured panels* (Davies, 2024) – це третій помпейський стиль, закритий стиль; стиль римського настінного живопису з римських Помпеї, що зображує міфічні теми на плоскому тлі кольорових панелей.

Perpendicular style, *Rectilinear style* – *Перпендикулярний стиль*, *прямолінійний стиль* – *the last and longest of three phases of English Gothic architecture from 1350 to 1550 characterized by a vertical emphasis in decoration and tracery, large glazed areas and elaborate fan vaulting* (Davies, 2024) – це

останній і найтриваліший із трьох етапів англійської готичної архітектури з 1350 по 1550 рр., що характеризується вертикальним акцентом у оздобленні та візерунках, великими засткненими площами та вишуканими склепіннями.

Використовуються у назвах стилів і епітети, наприклад: *Flamboyant style* – Яскравий стиль – the later phase of French Gothic architecture from the late 1400s, characterized by flowing and flame-like tracery (Davies, 2024) – це стиль пізньої фази французької готики архітектури кінця 1400-х років, який характеризується плавними орнаментами і полум'яними візерунками.

Наведемо ще подібні приклади:

Pavilion (Павильон) (фр. *pavilion* від лат. *papilio* «намет») – 1) невелика окремо крита споруда з легких конструкцій, пов'язана з навколишнім ландшафтом; 2) частина будівлі, найчастіше увінчана самостійним дахом; 3) постійне або тимчасове будівництво для виставкової композиції, кінозйомок, торгівлі (СІСАБ, 2022).

Pagoda (Пагода) (фр. *pagode* з малайської мови) – багатоярусна вежа для зберігання реліквій; тип культової та меморіальної споруди буддистів Азії (СІСАБ, 2022).

Palazzo (Палаццо) (іт. *palazzo* від лат. *palatium* «палац») – тип італійського міського палацу епохи Відродження, що має внутрішній двір з аркадами (СІСАБ, 2022).

Panel (Панель) (нім. *Paneel* «панель, обшивка») – 1) вертикальний площинний елемент заводського виготовлення, що застосовується при будівництві будівель та споруд різного призначення і виконує несучі, що огорожують, або суміщені функції; 2) нижня частина стіни приміщення, що відрізняється оздобленням від решти стіни (СІСАБ, 2022).

Panel, picture (Панно) (фр. *panneau* «панно») – мальовнича мозаїчна, різьблена чи інша декоративна композиція, що міститься в інтер'єрі або на фасаді будівлі, розкриває ідейноподібний зміст споруди або використовується як декоративний елемент в архітектурі (СІСАБ, 2022).

Pylon (Пілон) (фр. *pylone* від гр. *pylon* «ворота») – 1) потужний стовп, що є опорою перекриттів; 2) баштоподібні споруди у вигляді усічених пірамід, які розташовані по сторонах входів у давньоєгипетські храми (СІСАБ, 2022).

Pilaster (Пілястра) (іт. *pilastra* від лат. *pila* «колонна») – плоский вертикальний виступ на стіні прямокутного перерізу, що повторює всі частини та пропорції колони (СІСАБ, 2022).

Pyramid (Піраміда) (фр. *pyramide* від гр. *pyramis* «піраміда») – монументальна кам'яна споруда з чотирикутною основою та бічними гранями, що сходяться у вершині; тип найдавніших культових споруд (СІСАБ, 2022).

Rococo (Рококо) (фр. *rococo* від фр. *rocaille* «раковина» та іт. *Bagocco* «барокко») – стиль в архітектурі та декоративному мистецтві, що виник на початку XVIII ст.; відрізняється химерними орнаментами та пишним декором інтер'єрів (СІСАБ, 2022).

Romanesque (Романський стиль) – стиль у західноєвропейській архітектурі раннього середньовіччя (X-XIII ст.), що розвиває типи церков та фортець та прийоми арочних конструкцій; споруди відрізняються простотою, строгістю та масивністю (СІСАБ, 2022).

Певні стилі слідуєть один за одним в хронологічному порядку, а певні інші розвиваються одночасно в часі. Частіше зміна домінуючих стилів відбувається поступово, за мірою того, як саме архітектори сприймають дух часу й адаптуються до зовсім нових ідей. На більш пізніх етапах розвитку архітектурної термінології ми бачимо відродження або повторення певних елементів архітектурних стилів. Тому дуже умовно усі архітектурні терміни можна розподілити на окремі групи відповідно до їхньої приналежності до окремих архітектурних стилів. Так, це може бути розподіл термінів відповідно щодо архітектурних стилів нашої ери на групи за хронологічним принципом:

1) 1000 – 1750 рр. (наприклад: *Tudor architecture – архітектура епохи Тюдорів – architecture in England during the reign of the Tudors (Henry VII–Elizabeth I, 1485–1603), evident principally in secular palaces and country houses, and characterized by the gradual transition from Gothic to Renaissance elements;*

Rococo – рококо – an architectural and decorative style originating from France c.1725–1775, characterized by abundant lightweight ornament;

2) 1750 – 1900 pp. (наприклад: *Empire style – ампір – an architectural style in France from 1804 to 1815, coinciding with Napoleon’s First French Empire, characterized by the use of neoclassical elements; also Russian neoclassical architecture of the same epoch; Eclecticism – еkleктика – a name given to a style of European and American architecture from the 1800s, characterized by the use of decorative motifs from a range of different styles*);

3) після 1900 року (наприклад: *Prairie style – стиль прерію – a modern style in American bungalow architecture initiated by Frank Lloyd Wright at the beginning of the 1900s; international style – інтернаціональний стиль – an architectural style in Western Europe and America from the early 1900s based on the functionalist non-vernacular ideal, and making use of modern materials such as concrete, steel, glass and render*) (Davies, 2024).

Ми також помітили, що усі проаналізовані нами джерела (словники та енциклопедії (Davies, 2024; The Britannica Dictionary, 2022; СІСАБ, 2022; ТСДБА, 2010), теоретичні джерела (Seleskovitch, 1986) широко висвітлюють принаймні *десять основних архітектурних стилів* від античності до сьогодення, виділення яких є також досить умовним, але, на нашу думку, їх можна вважати домінуючими, оскільки на основі них згодом сформувалися менші напрямки і течії. На підтвердження цьому можна також вказати на численну кількість дериватів і словосполучень з основами цих лексем у лексикографічних джерелах. Саме тому ми вважаємо доцільним представити перелік найвизначніших стилів, їх особливості та специфіку.

Першим з них можна назвати *Classicism – класичний стиль – architecture and arts which follow the ideas and styles of classical Greek and Roman precedents* (Davies, 2024). Ця архітектура, яка виникла у Стародавній Греції між VII і IV століттями до нашої ери і відома своїми великими кам’яними храмами, виконаними на основі принципів порядку і симетрії. Найяскравішим

прикладом класичної архітектури можна вважати Парфенон, побудований в Акрополі Афін в V столітті до нашої ери.

В класичному стилі вживаються такі архітектурні терміни:

Harmony (Гармонія) (гр. *harmonia* «зв'язок, пропорційність») – в архітектурі передбачає масштабну відповідність будівлі навколишньому пейзажу, цілісність і поєднання елементів композиції, пропорційність частин будівлі між собою (СІСАБ, 2022).

Harmonization (Гармонізація) (фр. *harmonisation* від гр. *harmonia* «пропорційність») – взаємне узгодження, зведення в систему, уніфікація, координація, забезпечення взаємної відповідності (СІСАБ, 2022).

Décor (Декор) (фр. *decor* від лат. *decoro* «прикрашаю») – система прикрас споруди, яка сприяє розкриттю ідейно-мистецького змісту архітектури (СІСАБ, 2022).

Design (Дизайн) (англ. *design* «проєктувати, конструювати») – комплексна творча діяльність з конструювання та створення раціональних та естетичних форм конкретного середовища, об'єктами якого є промислові вироби, елементи та системи міського та виробничого середовища (СІСАБ, 2022).

Duplex (Дуплекс) (лат. *duplex* «подвійний») – квартира у двох рівнях у США (СІСАБ, 2022).

Fireplace (Камин) (нім. *Kamin* від гр. *kaminos* «вогнище») – піч з широкою відкритою топкою і прямим димарем, що обігріває приміщення безпосередньо полум'ям палива, що горить в ній (СІСАБ, 2022).

Column cap (Канітель) (лат. *capitellum*, зменшувальне від *capit* «голова») – верхня частина колони або пілястри, розташована між стволом опори та горизонтальним перекриттям (антаблементом) (СІСАБ, 2022).

Column (Колона) (фр. *colonne* від лат. *columna* «стоб») – вертикальна опора, стрижневий елемент несучої конструкції будівлі (споруди), один із основних елементів каркаса, що сприймає навантаження від балок, ригелів, ферм та інших конструкцій, що спираються на нього (СІСАБ, 2022).

Composition (Композиція) (лат. *composition* «твір, складання») – поєднання та взаємозв’язок усіх елементів споруди, які в результаті створюють закінченість та цілісність архітектурного твору (СІСАБ, 2022).

Symmetry (Симетрія) (гр. *symmetria* «пропорційність») – пропорційність художніх форм і частин художнього твору (СІСАБ, 2022).

Другим з визначних нами стилів є *Roman architecture – римська архітектура – the post-Etruscan classical architecture of the Romans from 750 BC to 476 AD, characterized by Greek-influenced temples, theatres, baths and tenements, and by engineering ingenuity for structures such as roads, bridges and conduits* (Davies, 2024). Цей архітектурний стиль, розроблений в Європі між VI і IX століттями, характеризується масивними стінами і мінімальними отворами-вікнами в напівкруглих арках. Його головними зразками можна вважати церкви і одна з найважливіших робіт – собор Сантьяго-де-Компостела в Іспанії.

Виходячи зі стилю *Roman architecture* була утворена така термінологія:

Stairs (Сходи) – конструкція, що складається із ступенів та інших елементів, що забезпечує можливість сполучення між різними відмітками будівлі (СІСАБ, 2022).

Minimal art (Мінімалізм) (англ. *minimal* «мінімальний») – художня течія, яка ґрунтується на мінімальній трансформації матеріалів, що використовуються в процесі творчості, простоти та однаковості форм, монохромності, творчого самообмеження художника (СІСАБ, 2022).

Architectural moldings (Обломи архітектурні) – архітектурно-пластичні деталі, які є складовими частинами баз, капітелей, карнизів, архітектурних ордерів, які розрізняються за контурами свого профілю (поперечного перерізу) (СІСАБ, 2022).

Facade, front (Фасад) (фр. *façade* від іт. *facciata* «фасад») – 1) зовнішня вертикальна поверхня будівлі або споруди, що утворюється зовнішньою конструкцією, горизонтальними та вертикальними членуваннями, ритмом прорізів (балконів, лоджій), архітектурними деталями, фактурою будівельних

та оздоблювальних матеріалів, кольоровим колоритом; 2) зображення на кресленні зовнішнього вигляду будівлі чи споруди, що проєктується на площині проєкції (СІСАБ, 2022).

Наступним з найважливіших стилів є *Gothic architecture* – готика – *pointed architecture; religious architecture in Europe in the Middle Ages, originating from France in the 1200s, characterized by use of the pointed arch, verticality of decoration, rib vaults and richly carved ornament; styles of Gothic architecture included as separate entries are listed below* (Davies, 2024). Готика виникла в пізньому Середньовіччі у Франції між 900 і 1300 роками. Ця епоха характеризується вертикальними шпилями та високими вікнами. Основні готичні роботи також пов'язані з церковними будівлями, зокрема це – Собор Нотр-Дам і Собор Реймса у Франції.

Наближеними до даного стилю є така архітектурна термінологія:

Structural layout (*Конструктивна схема будівлі*) – поняття, яке характеризує тип несучого кістяка будівлі (СІСАБ, 2022).

Dome (*Купол*) (фр. *coupole* від лат. «чаша») – просторова конструкція покриття будівель і споруд, що перекриває переважно круглі, багатокутні, еліптичні в плані приміщення, формами яких утворюють різні криві, опуклі вгору, і в яких від вертикального навантаження виникають в основному зусилля стиснення, а також горизонтальний розпір на опорах (СІСАБ, 2022).

Rib (*Нервюра*) (фр. *nervure* від лат. *nervus* «жила») – виступаюче та профільоване ребро готичного склепіння (СІСАБ, 2022).

Obelisk (*Обеліск*) (гр. *obeliskos* «клинок») – кам'яна споруда у вигляді чотиригранного стовпа, що звужується догори (СІСАБ, 2022).

Travee (*Травек*) (фр. *travee* «проліт») – конструктивний осередок внутрішнього простору деяких романських і більшості готичних соборів, зазвичай прямокутний з плані і візуально обмежений одним хрестовим склепінням і несучими його вертикальними опорами (СІСАБ, 2022).

Temple (*Храм*) – монументальна культова споруда, призначена для здійснення богослужінь та релігійних обрядів (СІСАБ, 2022).

Spire, steeple (Шпиль) (нідерл. *spijl* «шпиль») – вертикальне гострокінцеве завершення будівлі у вигляді дуже сильно витягнутих вгору конуса або піраміди (СІСАБ, 2022).

Ще одним важливим архітектурним стилем є *Baroque – бароко – an architectural style originating from southern Europe in the 1600s and 1700s, characterized by classical motifs used in a dramatic and theatrical manner, lavish ornamentation and integration of art and sculpture* (Davies, 2024). Починаючи з XVI століття у Європі переважає архітектура у стилі бароко. Використовуючи орнаменти і елементи, архітектура бароко розглядала їх як платформи для помпезних прикрас. Одним із найвідоміших зразків цього стилю є церква Gesù в Римі, яка відома першим по-справжньому бароковим фасадом.

В стилі *Baroque* побудована така архітектурна термінологія:

Loggia (Лоджия) (іт. *loggia* «лоджия») – перекрите та огорожене в плані з трьох сторін приміщення, відкрите у зовнішній простір, яке служить для відпочинку влітку та сонцезахисту (СІСАБ, 2022).

Attic, loft (Мансарда) (фр. *mansarde* від імені архітектора Ф. Мансара) – житлове приміщення, яке влаштовується в межах горища під схилами даху (СІСАБ, 2022).

Mosaic (Мозаика) (фр. *mosaique* від лат. *musivum* «присвячене музам») – орнаментальна або сюжетна композиція, що виконується з однорідних або різних за матеріалом частинок (кольорового каміння, смальти, скла) (СІСАБ, 2022).

Marble (Мрамор) (гр. *marmaros* «блискучий») – гірська порода, яка утворюється за умов перекристалізації вапняків (СІСАБ, 2022).

Nuance (Нюанс) (фр. *nuance* «відтінок») – тонкий, малопомітний перехід в архітектурних формах, у фарбуванні поверхонь будівель (СІСАБ, 2022).

Diffuser (Плафон) (фр. *plafond* від *plat* «плоский» і *fond* «стеля») – декоративно оброблена стеля; найпоширеніші прийоми декору – плафонний розпис та ліплення (СІСАБ, 2022).

Rapport (Pannorm) (фр. *rapport*) – повторювана частина (мотив) малюнка орнаменту (СІСАБ, 2022).

Terrace (Тераса) (фр. *terrasse* від лат. *terra* «земля») – огорожена відкрита прибудова до будівлі у вигляді майданчика для відпочинку, який може мати дах; розміщується на землі або над нижче розташованим поверхом (СІСАБ, 2022).

Terrazzo (Террацо) (лат. *terra* «земля») – декоративне мозаїчне покриття підлоги, виконане на розчині, до складу якого входять компоненти: портландцемент, мармурова крихта та пігмент (СІСАБ, 2022).

Fresco (Фреска) (іт. *fresco* «свіжий») – тематичний або орнаментально-декоративний розпис стін, стель та інших архітектурних елементів, що виконується на свіжонанесеній штукатурці водяними фарбами (СІСАБ, 2022).

Fragility (Крихкість) – здатність матеріалу руйнуватися за умов механічних впливів після незначної пластичної деформації (СІСАБ, 2022).

Наступним важливим архітектурним стилем, на нашу думку, є *Neoclassicism* – *неокласичний стиль – an architectural style in Europe from the late 1700s and 1800s characterized by the use of monumental forms, strict adherence to the classical orders, and refinement of detail* (Davies, 2024). З XVIII століття неокласична архітектура прагнула відродити класичні античні будівлі. Відродження європейського культурного простору призвело до виникнення архітектури, орієнтованої на раціональну симетрію, як відповідь на архітектуру бароко. Цей стиль існував до XIX століття і по-своєму проявився у різних країнах.

В стилі *Neoclassicism* вживається така архітектурна термінологія:

Elevator, lift (Лифт) (англ. *lift* «піднімати») – стаціонарний підйомник, кабіна якого здійснює вертикальний рух вниз і вгору для підйому та спуску пасажирів та речей (СІСАБ, 2022).

City and garden ornamental architecture (Малі архітектурні форми) – невеликі споруди, обладнання та елементи благоустрою, які доповнюють основну забудову (фонтани, альтанки, сходи, ліхтарі та інше) (СІСАБ, 2022).

Perspective (Перспектива) (фр. *perspective* від лат. *perspectiva* «мистецтво перспективного зображення») – спосіб зображення просторових фігур на площині відповідно до зменшення їхніх розмірів і зміни обрисів, які глядач спостерігає в природі (СІСАБ, 2022).

Thrust (Распор) – проекція розпірної реакції арки, висячої системи, ферми на пряму, яка поєднує відповідну опорну точку із суміжною опорною точкою (СІСАБ, 2022).

Архітектурний стиль *Modernism* – мистецтво модерну – *modern movement; an architectural and design movement originating in Europe in the 1920s and 1930s; it is based in the use of modern materials and methods, and disregards decoration and historical precedents; architecture and art which is current and rejects traditional and classical ideologies and methods* (Davies, 2024). Мистецтво модерну виникло як реакція на еkleктичні стилі, які домінували в Європі на початку ХХ століття, модерн проявлявся в будівлях за допомогою декоративних елементів: вигнуті і звивисті лінії, прикраси, натхненні органічними формами, такими як рослини, квіти і тварини ознаменували нову віху стилю в архітектурі. Модернізм зародився в першій половині ХХ століття в європейських країнах та країнах західної цивілізації напередодні 1-ї світової війни. Архітектуру модерну відрізняє відмова від класичних ліній та кутів на користь більш декоративних (необарочних, неоготичних) ліній при використанні нових матеріалів, таких як метал, бетон, залізобетон.

В стилі *Modernism* вживаються:

Monument (Монумент) (фр. *monument* від лат. *monumentum* «пам'ятник») – пам'ятник видатній історичній події або особі, що окремо стоїть або входить до архітектурно-культурного комплексу (СІСАБ, 2022).

Monumentality (Монументальність) – художня категорія, що виражає суспільно значущий зміст (функцію) споруди, втілене у неабиякому естетичному образі (СІСАБ, 2022).

Multiplex (Мультіплекс) (лат. *multiplex* «складний, багатогранний») – сучасний багатозальний кінотеатр із конференц-залом, ресторанами, магазинами; культурно-розважальний центр (СІСАБ, 2022).

Portico (Портик) (лат. *porticus* «портик») – виступаюча вперед частина будівлі, відкрита на одну або три сторони, яка утворюється колонами або арками, що несуть перекриття; найчастіше оформляє головний вхід (СІСАБ, 2022).

Extension (Прибудова) – частина будівлі, призначена для розміщення адміністративних та побутових приміщень, що відокремлюється від виробничих будівель та приміщень протипожежними перешкодами, в якій допускається розміщувати інженерне обладнання (СІСАБ, 2022).

Tunnel (Тунель) (англ. *tunnel* «тунель») – протяжна підземна споруда, призначена для прокладання автомобільних та залізниць, пішохідних переходів, комунікацій (СІСАБ, 2022).

Архітектурний стиль *Art Deco* – Ар-деко (фр. *art déco* від *art décoratifs* – декоративне мистецтво) *art deco, Style Moderne; a style in architecture and interiors (originating from the Exposition de Arts De'coratif in Paris in 1925) in Europe and America in the 1920s and 1930s, characterized by Art Nouveau and Modernist influences, playful forms and abstract decoration* (Davies, 2024). Art Deco з'явився у Франції і вплинув на кілька областей мистецтва і дизайну. Змішуючи сучасний дизайн, елементи ручної роботи і розкішні матеріали, стиль являє собою момент великої віри в технічний прогрес на континенті. Театр Перрі на Єлисейських полях (1913) об'єднав основні характеристики арт деко і ознаменував собою відхід від раніше запропонованого стилю модерну. Ця мистецька течія в архітектурі, декоративному мистецтві, моді та живописі першої половини ХХ століття, для якої характерний синтез модернізму і неокласицизму. Його домінування у світі закінчилося з початком Другої світової війни і піднесенням суворо функціональних стилів, перш за все, в архітектурі (СІСАБ, 2022).

В стилі *Art Deco* вживається така архітектурна термінологія:

Colonnade (Колоната) (фр. *colonnade* «ряд колон») – декілька колон, розташованих у плані прямої або кривої лінії, що підтримують єдине горизонтальне перекриття (СІСАБ, 2022).

Ornament (Орнамент) (лат. *ornamentum* «прикраса») – декоративний візерунок, що складається з ритмічно впорядкованих елементів, архітектурних споруд, їх окремих частин та деталей; служить додатковим засобом художньої виразності в архітектурі (СІСАБ, 2022).

Frieze (Фриз) (фр. *fries* «фриз») – 1) середня частина антаблемента, розташована між архітравом та карнизом; 2) стрічкова скульптура або мальовнича композиція, що декорує стіну (СІСАБ, 2022).

Post-Modernism – постмодерн – an architectural style in Europe and America from the 1970s and 1980s; it is characterized by frivolous and colourful use of historical motifs (Davies, 2024). Постмодерна архітектура, розквіт якої триває і досі, це сукупність течій, які виникли в 1960-х рр., які прийшли на зміну пануючому модернізму. Назріла ідея. Постмодерністи прагнули повернути образність і оригінальність, і зайнялись пошуком унікальності в створенні нових форм. Вони поставили собі за мету гармонізувати архітектуру у відповідності до оточуючого штучного і природного середовища. Був відкинутий модерністський аскетизм в дизайні, конвеєрний підхід до створення житла і відмова від сприйняття класичного спадку. Їх архітектурні рішення враховують особливості існуючого міського середовища при будівництві. У зовнішній обробці будівель постмодерністи прагнули до симетрії і пропорційності, до виразної образності будівель. Активно впроваджувалось декорування стін, барельєфи, розписи тощо, запозичені найчастіше з історичних архітектурних традицій. Постмодерністська архітектура розглядає деякі з основних принципів модернізму з абсолютно нової історичної та композиційної точки зору.

В стилі *Post-Modernism* вживається така архітектурна термінологія:

Reconstruction (Реконструкція) (лат. *re* «знову» і *construere* «будувати») – історично зумовлений процес, в ході якого відбувається докорінне

перетворення соціально-економічного змісту та архітектурно-планувальної організації міст та інших типів населених місць (СІСАБ, 2022).

Traverse, cross frame (Траверса) (фр. *traverse* «поперечина») – 1) елемент конструкції, який розташовується у поперечному напрямку по відношенню до основної конструкції та спирається на вертикальні елементи; 2) вантажозахоплювальний пристрій у вигляді балки або трикутної ферми з підвішеними стропами (СІСАБ, 2022).

Traverse of column (Траверса колони) – конструктивний елемент опорної частини сталеві колони у вигляді вертикальних сталевих листів, призначений для рівномірної передачі навантаження на опорну плиту (СІСАБ, 2022).

Наступним стилем в архітектурі є стиль *Deconstructivism, deconstruction – деконструктивізм – an architectural movement in the late 1980s and early 1990s, which sought to expose hitherto unquestioned assumptions and was manifested by dislocation and distortion of built form* (Davies, 2024). Деконструктивізм виник в 1980-х роках відноситься до двох основних філософських понять: деконструкція і конструктивізм. Деконструктивізм – напрям в сучасній архітектурі, заснований на застосуванні в будівельній практиці ідей французького філософа Жака Дерріда. Іншим джерелом натхнення деконструктивістів є радянський конструктивізм 1920-х рр. Для деконструктивістських проєктів характерні візуальна ускладненість, несподівані зламані форми, підкреслено контрастне вторгнення в міське середовище.

В стилі *Deconstructivism, deconstruction* вживається така архітектурна термінологія:

Restoration (Реставрація) (нім. *Restauration* від лат. *restauretio* «відновлення») – відновлення в первісному вигляді творів образотворчих мистецтв та архітектури, що постраждали від часу чи переробок (СІСАБ, 2022).

Beam head (Ригель) (нім. *Riegel* «засувка») – лінійний несучий елемент будівельних конструкцій будівель або споруд, розташований горизонтально

або похило, який поєднує (жорстко або шарнірно) вертикальні елементи (стійки, колони) і служить опорою для прогонів або плит, що встановлюються в перекриттях або покриттях будівель (СІСАБ, 2022).

Hi-tech (Хай-тек) (англ. *high tech* від *high technology* «висока технологія») – те, що виникло в 1980-х рр. як напрямок у будівництві із застосуванням сучасних високих технологій (СІСАБ, 2022).

На нашу думку, важливо ще раз наголосити на тому, що розподіл архітектурної термінології за хронологічним принципом не є чітким, він є досить умовним, оскільки стилі не завжди розташовані один за одним в хронологічному порядку, а часто розвиваються паралельно в часі, і їхня зміна відбувається поступово. Часто можна спостерігати повторення певних елементів архітектурних стилів. Тому, на нашу думку, доречно розглянути класифікацію архітектурної термінології за тематичним принципом, що буде зроблено нами в наступному підрозділі нашої роботи.

2.2. Лінгвістичний аналіз архітектурної термінології за тематикою та структурою термінів

Ми відібрали 850 термінів методом суцільної вибірки і проаналізували їх. За тематичним принципом, окрім групи «Архітектурні стилі», яка налічує 79 одиниць, про які ми вже говорили, можна виділити групу термінів «Матеріали, які використовуються в архітектурній парадигмі та зумовлюють архітектурний стиль», як найчисленнішу, яка налічує 730 термінів. Ця група складається з наступних підгруп, які містять відповідні терміни.

Однією з підгруп є *Деревина та методи її обробки*, яка налічує 160 термінів, і у свою чергу складається з підгруп, однією з яких є:

Wood and sawn timber – Деревина та пиломатеріали, основними термінами є такі: wood – деревина – an organic material made up of lignin and cellulose, obtained from the trunks of trees, called timber when used in construction – органічний матеріал, що складається з лігніну та целюлози, отриманий зі стовбурів дерев, який у будівництві називається деревиною (СІСАБ, 2022);

timber, lumber (Am) – лісоматеріали, пиломатеріали – 1) wood used for constructional purposes; 2) wood converted from sawlogs – 1) деревина, використовувана для конструкцій; 2) деревина, перероблена з пиловників (СІСАБ, 2022);

knot – сучок – a hard, ovoid or swirling growth evident in the surface of sawn timber, a branch stem in the original tree cut through its width — твердий, яйцеподібний або закручений нарост, помітний на поверхні пиломатеріалів, стебло гілки в оригінальному дереві, розрізане по його ширині (СІСАБ, 2022).

Ці терміни утворюють численні колокації, наприклад:

- wane, waney timber – нерівність, дефект – a sharp or uneven edge on a board that is cut from a log not perfectly squared, or that is made in the process of squaring – гострий або нерівний край на дошці, вирізаній з колоди, що не має ідеального квадрата, або зроблена в процесі прямокутної обробки (СІСАБ, 2022);

- compression wood – компресійна деревина, tension wood, reaction wood – натяжна деревина, реакційна деревина – Compression wood forms on the underside of branches and contains more lignin than normal wood. Wood with a high lignin content is especially strong in compression (СІСАБ, 2022).

Tension wood forms on the upper sides of hardwoods and contains more cellulose than normal wood – Стиснута деревина утворюється на нижній стороні гілок і містить більше лігніну, ніж звичайна деревина. Деревина з високим вмістом лігніну особливо міцна на стиснення. Натягнута деревина утворюється на верхній частині листяних порід і містить більше целюлози, ніж звичайна деревин (СІСАБ, 2022);

- intergrown knot, live knot, sound knot, red knot – врослий сучок, живий сучок, round knot – круглий сучок, dead knot – мертвий сучок, loose knot – вільний сучок, knot hole – отвір від сучка, encased knot, bark-ringed knot – сучок, оточений корою, splay knot – косий сучок, arris knot – ребровий сучок, unsound knot, decayed knot, rotten knot – неживий, гнилий сучок, spike knot, margin knot

– розпиляний сучок, *branched knot, winged knot* – роздвоєний сучок, *knot cluster* – групові сучки, *pin knot, cat's eye* – шпильковий вузол, *котяче око* (СІСАБ, 2022).

Наступна підгрупа – *Conversion of timber* – *Переробка деревини*, складається з термінів *conversion* – *переробка* – *the sawing of logs into large timber sections, profiles and mouldings for use in building sawmill an industrial plant for converting timber from logs into sawn boards and other sections* – розпилювання колод на великі профілі та погонажні вироби для використання в будівництві промислового підприємства для переробки пиломатеріалів з колод на пиломатеріали та інші профілі (СІСАБ, 2022); *grade, class* – марка, клас – *the classification of converted timber according to quality* – класифікація перероблених пиломатеріалів за якістю обробки, *dressing* – *обробка* – 1) *planing, surfacing; the smoothing or finishing of a timber surface with a plane or planer*, 2) *the surface-smoothing of rough timbers with an adze*: 1) стругання, наплавлення; вирівнювання або обробка дерев'яної поверхні рубанком, 2) вирівнювання поверхні грубої деревини теслом (СІСАБ, 2022).

У підгрупі *Деревина та методи її обробки*, в окрему підгрупу можна виділити *Дерев'яні конструкції*, які містять такі терміни, як наприклад:

Log construction, blockwork – *конструкція з бруса, блокована кладка. Traditional timber frame structures and beams* – *традиційні дерев'яні каркасні конструкції та балки. Weather boards, timber cladding boards* – *облицювальні дошки, облицювальні дошки. Timber-based building boards* – *дерев'яні будівельні плити. Veneering* – *шпонування. Joints* – *з'єднання (Scarf joints* – *косичні з'єднання). Framing joints* – *стики обрамлення. Mortise and tenon joints* – *врізні та шипові з'єднання і т.ін.* (СІСАБ, 2022)/

Наступними за популярністю матеріалом є камінь, тому логічно, що другу підгрупу можна представити як: *Камінь і його застосування*. Ця підгрупа налічує 174 терміни, які пов'язані з різновидами: *stone walling* – *кам'яною кладкою: cobblestone wall, cobble wall* – *бруківка, uncoursed field stone* – *необроблений польовий камінь, rough rubble wall* – *груба бутова стіна,*

common rubble wall – загальна бутова стіна (СІСАБ, 2022); *polygonal wall, cyclopean masonry, Pelasgic masonry* – багатокутна стіна, циклопічна кладка, Пеласгічна кладка (СІСАБ, 2022); *ragwork* – стіна з кам'яних плит, *random rubble wall, uncoursed rubble wall* – нерозтерта бутова стіна (СІСАБ, 2022).

Сюди ж можна віднести терміни пов'язані з *Stone finishes and rustication* – кам'яним оздобленням та рустуванням:

- *stonework* – обробка каменем – *any part of a building, structure, cladding or paving, which incorporates natural stone as a primary material, construction and detailing in stone* – обробка каменем будь-якої частини будівлі, споруди, облицювання або мощення, яка містить природний камінь як основний матеріал; конструкція та елементи в камені (СІСАБ, 2022);

- *rustication* – рустикація – *in masonrywork, decorative rebates or sinkings around the edges of individual stones to emphasize joints and give articulation to the surface; especially prevalent in Renaissance architecture* – у кладці, декоративні фальці або опускання по краях окремих каменів для підкреслення стиків і додання прилягання до поверхні; особливо поширений в архітектурі Відродження (СІСАБ, 2022);

- *natural stone* – природний камінь – *stone which has been quarried, cut, shaped and dressed for use in the construction industry* – камінь, який був видобутий, розрізаний, сформований та оброблений для використання в будівельній промисловості (СІСАБ, 2022);

- *stonework finish* – кам'яна обробка – *the various factory or tooled treatments applied to the stone surfaces of a building, or natural stone slabs* – різноманітна фабрична або інструментальна обробка кам'яних поверхонь будівлі або натуральних кам'яних плит (СІСАБ, 2022).

Популярними матеріалами в будівництві стали також метали, пластмаси, кераміка, бетон, скло, відповідно і назви підгруп: «Метали/пластмаси/кераміка/бетон/скло та їх використання в будівництві».

Наведемо приклади термінів, які можна віднести до підгрупи *Metal products* – *Металеві вироби*, яка налічує 80 термінів:

welded wire mesh – сітка зварна, *woven wire mesh* – плетена сітка, *crimped wire mesh* – гофрована сітка, *conveyor mesh*, *belt mesh* – конвеєрна сітка, стрічкова сітка, *chain link mesh* – ланцюгова сітка, *chicken wire*, *hexagonal mesh* – курячий дріт, шестикутна сітка, *expanded metal* – просічно-втяжний метал, *perforated sheetmetal* – перфорований листовий метал,

chequerplate, *checkerplate tread plate* – шахматний, шаховий протектор; *Welded joints*, *welds* – зварювання, *butt weld*, *fillet weld* – стиковий шов, кутовий шов, *lap weld* – зварювання внапуск, *riveted joint* – заклепкове з'єднання, *bolted joint* – болтове з'єднання (СІСАБ, 2022).

Наступною підгрупою є терміни, які стосуються бетону і скла – *Concrete beams*, *lightweight concrete and glass blocks* – Бетонні балки, легкий бетон і склоблоки. Ця група налічує 36 одиниць. Сюди відносяться наприклад такі терміни: *concrete brick* – бетонна цегла, *partition block*, *breeze block* – перегородковий блок, бризблок, *cellular block* – стільниковий блок, *insulated block* – ізольований блок, *channel block* – каналний блок, *column block*, *pilaster block* – колонний блок, пілястровий блок, *radial block* – радіальний блок, *coring block*, *capping block* – блок укрупки, блок укрупки, *footing block*, *foundation block* – фундаментний блок, фундаментний блок; *plain glass block* – простий скляний блок, *wired glass block* – дротяний скляний блок, *wavy glass block* – хвилястий скляний блок, *reeded glass block* – склоблок із язичкою, *double reeded glass block* – подвійний склоблок, *chequered glass block* – картатий скляний блок, *prismatic glass block* – призматичний скляний блок (СІСАБ, 2022).

Підгрупа термінів, які пов'язані з різними матеріалами – каменем, бетоном, склом і керамікою, налічує 102 терміни і має назву *Paving and tiling* – *бруківка та плитка* і містить такі терміни, як наприклад:

paving blocks – блоки для тротуарної плитки – *precast units or thin slabs of stone, brick, concrete or ceramic material laid horizontally as a hardwearing external surface* (СІСАБ, 2022);

paver – збірні блоки або тонкі плити – any brick, concrete or natural stone product etc. used for paving external surfaces; also called a paving stone, pavior or paviour – з каменю, цегли, бетону або керамічного матеріалу, покладені горизонтально як міцна бруківка для зовнішньої поверхні будь-які вироби з цегли, бетону або природного каменю тощо, що використовуються для мощення зовнішніх поверхонь; також називається бруківкою, бруківкою або плиткою для бруківки (СІСАБ, 2022);

tiling – укладання плити the trade of laying tiles with butting joints as flooring, wall covering etc.; the resulting surface or construction – укладання плитки зі з'єднаннями встик як покриття для підлоги, стін тощо (СІСАБ, 2022);

tile – плитка – any thin, rectangular or polygonal product of mineral, plastics or organic material used in series to form a protective or weatherproof finish – будь-який тонкий, прямокутний або багатокутний виріб з мінералу, пластмаси або органічного матеріалу, що використовується серією для формування захисного або стійкого до погодних умов покриття (СІСАБ, 2022).

Отже, можемо зробити висновок, що найбільш численною групою термінів, є група, пов'язана із використанням каменю, потім – група, пов'язана із використанням дерева. Розподіл термінів за видами матеріалів демонструє наведена таблиця: Окремою підгрупою можна вважати *Візерунки і орнаменти*, які включають комплектуючі та оздоблення (вікна, двері, покрівля, фурнітура), яка налічує 164 терміни, як наприклад: *square pattern*, *chequered pattern* – квадратний візерунок, *картатий візерунок*, *diagonal pattern* – діагональний візерунок, *basketweave paving* – кошикова плитка, *herringbone paving (Dutch paving)* – в ялиночку (голандський), *random paving* – довільне мощення, *fan pattern*, *fantail pattern*, *peacock tail pattern* – віяловий візерунок, віяловий візерунок, візерунок хвіст павича (СІСАБ, 2022);

Cosmati work – geometrical mosaic work in coloured marble, glass and stone, usually religious work for choir screens, pulpits, floors and walls, originating with a group of architects, sculptors and decorative artists who worked in the same style in marble and mosaic in the 1100s–1300s in Rome and Naples – Робота Косматі –

геометрична мозаїка з кольорового мармуру, скла та каменю, як правило, релігійна робота для ширм для хорів, кафедр, підлоги та стін, походить від групи архітекторів, скульпторів та художників-декораторів, які працювали в одному стилі з мармуром та мозаїкою в 1100–1300-ті роки в Римі та Неаполі (СІСАБ, 2022).

Терміни, пов'язані з *технічними аспектами будівництва* – умови, одиниці вимірювання, хімічні елементи, перспективне креслення, управління проектами та професійна практика (підряди, договори, практика, нормативні акти) також можна виділити в окрему підгрупу, яка налічує 227 одиниць, наприклад:

Axonometry, parallel projection – a method of drawing in which the object is pictured in three dimensions such that all lines in each of the three major axes are parallel; especially pertaining to isometric, dimetric and trimetric projections, though usually used for all parallel projections depicting three dimensions on a flat plane [Davies 2008, p. 682] – *Аксонометрія – спосіб зображення предметів на площині, що полягає в паралельному проєціюванні на площину предмета й обраної системи координат. Аксонометричне зображення предмета дає змогу повністю відновити його форму і розміщення щодо системи координат* (СІСАБ, 2022).

absolute humidity – абсолютна вологість – the moisture content of air measured as the weight of water vapour per unit volume of air; SI units are kg/m³. - *вміст вологи в повітрі, виміряний як вага водяної пари в одиниці об'єму повітря; Одиниці СІ — кг/м³* (СІСАБ, 2022);

absolute zero – абсолютний нуль – the lowest attainable temperature, equivalent to 0 C kelvin or -273.16 C. – *найнижча температура, що еквівалентна 0 С за Кельвіном або -273,16 С* (СІСАБ, 2022).

Тематичний розподіл термінів архітектури і будівництва демонструє наведена діаграма.

При розгляді структурних особливостей термінології ми в першу чергу звертаємо увагу на форму, тобто морфологічну структуру термінологічних

одиниць. За цим критерієм ми можемо розділити спеціальні лексичні одиниці на терміни-слова, або однословні терміни, і терміни-словосполучення.

Можна виділити у нашій вибірці такі структурні типи англійських термінів із галузі архітектури:

1. терміни-слова, наприклад:

а) терміни-непохідні слова: *mullet – a heraldic star with five, six or eight points, also called a molet* – геральдична зірка з п'ятьма, шістьма або вісьмома кінчиками; *span – the horizontal distance along the unsupported superstructure of a bridge, between adjacent piers or main supports* – проліт – горизонтальна відстань уздовж безопорної верхньої конструкції мосту між сусідніми опори або основні опори (СІСАБ, 2022);

б) терміни-похідні слова: *prefabrication – a quick and efficient method of construction in which components or groups of components are made under workshop conditions and transported to site for installation* – збірка – швидкий і ефективний метод будівництва, при якому компоненти або групи компонентів виготовляються в умовах майстерні та транспортуються на місце для встановлення; *corbelling – a method of constructing a masonry overhang by projecting each successive edge course slightly outward* – кромка – спосіб спорудження звису кладки шляхом виступу кожного наступного кромкового ряду трохи назовні (СІСАБ, 2022);

в) терміни-складні слова: *cloverleaf – a decorative motif derived from the leaves of some plant species of the pea family which have three lobes, Trifolium spp., symbolic of the Holy Trinity* – лист конюшини – декоративний мотив, отриманий із листя деяких видів рослин сімейства горохових, які мають три частки, символізують Святу Трійцю (СІСАБ, 2022); *panelwork – internal joinery cladding for ceilings and walls* – внутрішня столярна обшивка стелі та стін (СІСАБ, 2022);

г) терміни-аббревіатури: *PTFE – polytetrafluoroethylene, Teflon; a resistant, expensive thermoplastic used for non-stick surfaces, dirt-repellant coatings and sliding expansion joints in large structures* – політетрафторетилен, тефлон;

стійкий, дорогий термопластик, який використовується для антипригарних поверхонь, брудовідштовхувальних покриттів і ковзних компенсаційних швів у великих конструкціях (СІСАБ, 2022); *FRC – fibre-reinforced concrete, fibre concrete, fibrous concrete; concrete containing fibres of glass, steel etc. to reduce weight and increase tensile strength* – фібробетон, бетон, що містить волокна скла, сталі тощо для зменшення ваги та підвищення міцності на розрив (СІСАБ, 2022);

2. Терміни-словосполучення, які можна розподілити за кількістю компонентів у складі і за моделями.

а) двокомпонентні, створені за моделями:

Adj + N – fine sand – in soil classification, a range of particles of mineral soil which vary in size from 0,06 mm to 0,2 mm. – дрібний пісок – у класифікації ґрунтів ряд частинок мінерального ґрунту, які змінюються за розміром від 0,06 мм до 0,2 мм;

N + N – suspension bridge – a bridge hung from a system of primary and secondary cables strung between tall towers known as pylons – підвісний міст – міст, підвішений на системі первинних і вторинних кабелів, натягнутих між високими вежами, відомими як пілони;

Ved + N prestressed concrete – reinforced concrete placed in a state of permanent compression by stretched high-tensile steel wires, strands or tendons within its fabric; these enable the component to withstand higher tensile loading than normal – попередньо напружений бетон – залізобетон, який перебуває в стані постійного стиску за допомогою натягнутих високоміцних сталевих дротів, ниток або жил у його тканині; вони дозволяють компоненту витримувати більш високі навантаження на розтяг, ніж зазвичай;

N + of +N – Conversion of timber – Переробка деревини, bonding of junctions – прокладка з'єднань;

N + Ving – height zoning in town planning, the regulating of the maximum height for buildings in particular areas of a city – висотне зонування в містобудуванні, регулювання максимальної висоти забудови в окремих

районах міста; *fire modelling in planning for fire control, a computer analysis of the performance of a building in the event of a potential fire* – моделювання пожежі при плануванні боротьби з пожежею, комп'ютерний аналіз ефективності будівлі у разі потенційної пожежі.

Зустрічаємо також трикомпонентні терміни, утворені за моделями:

Adj + Ving + N – *flexible moulding compound* – гнучка формувальна маса – in ornamental plastering, a flexible material used for making moulds for casting – в декоративній штукатурці, гнучкий матеріал для виготовлення форм для лиття.

N+ Ving + N – *heat resisting glass* – *термостійке скло* – *types of glass such as fire glasses or borosilicate glass which can withstand high temperatures without shattering* – *таке як вогнестійке або боросилікатне скло, яке може витримувати високі температури, не розбиваючись.*

Результати нашого дослідження показали, що переважна більшість термінів – більше 55 % – є двокомпонентними термінами-словосполученнями, 30 % – це однокомпонентні терміни і лише 15 % складають трикомпонентні терміни-словосполучення.

Також важливим спостереженням є те, що через специфіку свого розвитку термінологія архітектури і будівництва містить велику кількість запозичень термінів з грецької, латини, французької, італійської, німецької, польської. Наприклад:

Architect – Архітектор (від гр. *αρχι* — старший + *τέκτων* — будівельник) - фахівець, який за допомогою матеріально-технічних ресурсів створює проект організації простору (СІСАБ, 2022);

Architecture – Архітектура (лат., гр., будівничий): 1. Будівельне мистецтво, проектування і будівництво споруд. 2. Мистецький характер будівлі; Абсида (гр. *ἀψίδα* — дуга, склепіння) - півкруглий або гранований у плані виступ будівлі, що здебільшого має власне перекриття (СІСАБ, 2022).

Adobe – Адоб (ісп. adobe від араб. ат-губ): 1. Цегла-сирець з суміші глини, піску і подрібненої соломи чи інших рослинних матеріалів. 2. Солом'яна січка. Інша назва — адоба, саман (СІСАБ, 2022).

Arch – Арка (іт., від лат., дуга): 1. архіт. Елемент будинків, інженерних споруд для криволінійного перекриття прорізів у стіні або прольотів між опорами. 2. Триумфальна А. – монумент на честь знаменної події. Аркада (фр. arcade – ряд арок) – кілька однакових за формою арок у будівлі, що спираються на колони (СІСАБ, 2022).

Barocco – Бароко (іт. barocco – вибагливий, химерний) – стиль в архітектурі та мистецтві кінця 16 – середини 18 ст., для якого характерні підкреслена урочистість, пишна декоративність, динамічність композиції. Хронологічно слідує за ренесансом, йому спадкує класицизм (СІСАБ, 2022).

Interiour – Інтер'єр (фр. interieur від лат. interior – внутрішній).

1. Архітектурно і художньо оздоблена внутрішня частина будинку, приміщення. 2. Картина, малюнок і т. ін., на яких зображено внутрішню частину якогось приміщення (СІСАБ, 2022).

Таким чином, проведене дослідження свідчить про численність, багатогранність термінології архітектури і можливість її класифікації за різними критеріями. Ми відібрали 850 термінів із словника Н. Дейвіса “Dictionary of Architecture and Building Construction” (2024) і проаналізували їх.

Одним із критеріїв є хронологія архітектурних стилів, який виявився досить умовний, оскільки стилі не завжди слідують один за одним в хронологічному порядку, а часто розвиваються паралельно в часі, їхня зміна відбувається поступово, часто можна спостерігати повторення певних елементів архітектурних стилів.

Іншим критерієм став тематичний, за яким ми виділили такі тематичні групи в англійській архітектурній терміносистемі:

1. Архітектурні стилі – 9,43%,

2. Будівельні матеріали та методи (деревина та методи її обробки, камінь і його застосування, метали та їх використання, бетон і скло, різне) – 49,16%,
3. Візерунки і орнаменти – 22,76%,
4. Технічні аспекти будівництва – 18,65%.

Найчисленнішою і найрозгалуженішою групою виявилася група Будівельні матеріали та методи – 49,16%. Серед внутрішніх підгруп, найбільш численною групою термінів, є група, пов'язана із використанням каменю – 30,54%, потім – група, пов'язана із використанням дерева – 28,55%, наступною за чисельністю є група, яка пов'язана з використанням різних матеріалів – 18,12%, потім – металу – 13,41%, скла і бетону – 9,38%.

Ми також розглянули структурні особливості та виділили у нашій вибірці терміни-слова: непохідні, похідні та складні слова; аббревіатури, терміни-словосполучення: двокомпонентні та трикомпонентні терміни-словосполучення, виокремили продуктивні синтаксичні моделі термінів-словосполучень. Ми з'ясували, що переважна більшість термінів – більше 65% – є двокомпонентними термінами-словосполученнями, 25% – це однокомпонентні терміни і лише 10% складають трикомпонентні терміни-словосполучення. Ми також виявили, що через специфіку свого розвитку термінологія архітектури містить велику кількість запозичень з грецької, латини, французької, італійської, німецької, польської. Однак, цей аспект не став предметом глибокого дослідження через обмеження вимог до написання магістерського проєкту і необхідності сконцентруватися на важливих для філолога-перекладача проблемах.

Висновки до другого розділу

В розділі наведено класифікацію сучасної англомовної термінології архітектури з урахуванням її стильової належності, наприклад: *Pompeian style*, *Chambord style*, *Celtic Revival*, *Carpenter's Gothic*, *Chippendale*.

Крім того, за тематичним принципом ми виділили такі тематичні групи англійської архітектурної терміносистеми:

1. Архітектурні стилі – 9,43%,

2. Будівельні матеріали та методи (деревина та методи її обробки, камінь і його застосування, метали та їх використання, бетон і скло, різне) – 49,16%,
3. Візерунки і орнаменти – 22,76%,
4. Технічні аспекти будівництва – 18,65%.

Найчисленнішою і найрозгалуженішою групою виявилася група *Будівельні матеріали та методи* – 49,16%. Серед внутрішніх підгруп, найбільш численною групою термінів, є група, пов'язана із використанням каменю – 30,54%, потім – група, пов'язана із використанням дерева – 28,55%, наступною за чисельністю є група, яка пов'язана з використанням різних матеріалів – 18,12%, потім – металу – 13,41%, скла і бетону – 9,38%.

Ми також розглянули структурні особливості англійських термінів архітектури і виділили 2 групи:

1. терміни-слова: непохідні, похідні та складні слова; аббревіатури;
2. терміни-словосполучення: двокомпонентні та трикомпонентні.

Ми з'ясували, що переважна більшість термінів, а саме: більше 65% – є двокомпонентними, 25% – однокомпонентними і 10% - трикомпонентними термінами. Ми виявили, що через специфіку свого розвитку термінологія архітектури містить велику кількість запозичень з грецької, латини, французької, італійської, німецької, польської.

РОЗДІЛ III.
ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ АРХІТЕКТУРИ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1. Перекладацькі трансформації та особливості їхнього застосування при перекладі архітектурних термінів

Тема перекладацьких перетворень та особливостей їхнього застосування при перекладі архітектурних термінів знаходиться в центрі уваги і вітчизняних, і зарубіжних перекладознавців, але між вченими досі не існує єдиної думки, що саме є перекладацькою трансформацією. Вітчизняне перекладознавство акцентує увагу на перекладацьких перетвореннях (трансформаціях або методах), закордонне – на перекладацьких прийомах.

На думку вчених (Piller & Gerber, 2021), перекладацькими трансформаціями є різноманітні міжмовні перетворення, які здійснюються для досягнення перекладацької еквівалентності перекладу. Вчені називають трансформаціями прийоми логічного мислення, за допомогою яких перекладач розкриває значення іншомовного слова в контексті і знаходить йому українську відповідність, що не співпадає зі словниковою (лексичні трансформації) та перетворення структури речення в процесі перекладу відповідно до норм перекладної мови (граматичні трансформації). Також вчені (Russell & Norvig, 2003) вважають, що термін «трансформація» використовується в перекладознавстві в метафоричному сенсі і називає трансформацію «перетворенням».

Говорячи щодо перекладацьких трансформацій, слід зазначити відсутність єдиної системи класифікації перетворень при перекладі. Вчені (Nida & Taber, 1996) пропонують різноманітні поділи перекладацьких трансформацій, серед яких виділяють: 2) заміни; 3) додавання; 4) опущення.

Сучасні вчені (Mykhalchuk & Ivashkevych, 2023) вважають, що під час здійснення перекладу термінів доцільним є використання таких прийомів:

дослівний переклад (калькування), транскрипція та транслітерація, семантичний еквівалент або функціональний аналог, експлікація, поєднання кількох прийомів перекладу, повне копіювання англomовного словосполучення.

Вчені (Phani Krishna, Arulmozi, Shiva Ram & Mishra, 2020) також вважають, що дослівний переклад (калькування) полягає у перекладі частинами слова чи словосполучення з наступним поєднанням окремих частин. Нерідко визначальна частина окремого терміну може передаватися прикметником, також є можливою зміна порядку компонентів, а смислові зв'язки між окремими лексичними одиницями можуть передаватися за допомогою прийменників. Транскрипція є передачею англійського слова на українську мову шляхом відтворення за допомогою літер українського алфавіту його звукового вигляду (фонемного складу), а транслітерація – передача англійського слова українською мовою шляхом відтворення його графічної форми (літерного складу) за допомогою алфавіту української мови.

Ще один з популярних способів перекладу термінів – це підбір семантичного еквіваленту або функціонального аналогу. Цей прийом передбачає використання реально існуючих українських слів, які цілковито або частково відображають значення англomовного терміну [Карабан 2002]. Експлікація (описовий переклад) використовується в тому випадку, якщо неможливо підібрати потрібний еквівалент у мові, якою здійснюється переклад. Цей спосіб полягає у передачі значення слова за допомогою його опису, пояснення.

Можливим також є прийом поєднання кількох прийомів перекладу одночасно: використання калькування та транслітерації чи транскрипції; транскрипції та описового перекладу; транскрипції, калькування та функціонального аналогу; калькування, транскрипції та описового перекладу. За умов повного копіювання англomовного словосполучення термін передається латиницею. У разі перекладу багатокomпонентних термінів

необхідно встановити ключове слово та внутрішні смислові зв'язки між термінами.

Вчені (Pavlova, 2018) також зазначають, що в якості рекомендації при перекладі термінів необхідно спиратися на контекст. Тлумачний словник або довідкове джерело можуть допомогти при з'ясуванні значення кожного окремого терміну. Також необхідно враховувати географічні та країнознавчі реалії, вміти правильно підібрати лексичну відповідність терміну або скористатися калькою у тому випадку, коли еквівалент у мові перекладу є відсутнім. Також слід перевіряти використання того чи іншого англійського терміну в оригіналі, перш ніж використовувати його в тексті перекладу.

Таким чином, дослідження праць науковців свідчить про те, що під час перекладу термінів необхідно враховувати їхню сферу застосування та певний контекст, а також смислові зв'язки між компонентами в термінах-словосполученнях. Основними прийомами перекладу термінів при цьому є: підбір еквівалента, дослівний переклад (калькивання), транскрипція та транслітерація, семантичний еквівалент або функціональний аналог, експлікація, поєднання кількох прийомів перекладу, повне копіювання англомовного словосполучення тощо.

Український перекладознавець В.І. Карабан (2012) вважає, що між різними типами трансформацій немає глухої стіни, одні й ті самі трансформації можуть іноді бути спірним випадком, їх можна віднести до різних типів. Л.В. Коломієць (2011) не підрозділяє трансформації на граматичні, лексичні та стилістичні, а виділяє дванадцять найбільш загальних перетворень у процесі перекладу, які використовує кожен перекладач: 1) випущення (*omission*); 2) додавання (*addition*); 3) зміна порядку слів (*transposition*); 4) зміна граматичних форм (*change of grammatical forms*); 5) компенсація смислових втрат (*meaning compensation*); 6) конкретизація (*concretization*); 7) генералізація (або узагальнення) (*generalization*); 8) антонімічний переклад (*antonymic translation*); 9) смисловий розвиток (*meaning extention or sense development*), 10) метонімічний переклад (*metonymic*

translation); 11) об'єднання речень (*sentence integration*); 12) членування речень (*sentence fragmentation*). Дану класифікацію буде покладено в основу нашого емпіричного дослідження.

Наведемо приклад найбільш загальні перетворення у процесі перекладу, які використовуються під час перекладу архітектурної лексики.

Прийом випущення (*omission*).

Bridge canal, aqueduct (Акведук) (лат. *aquaeductus* «водопровід») – монументальна споруда у вигляді моста з водовідведенням на величезних арках, складених із природного тесаного каменю (СІСАБ, 2022).

Dome drum (Барабан) – в архітектурі: верхня частина будівлі, що несе купол або багатогранне зімкнене зведення, має циліндричну або багатогранну форму (СІСАБ, 2022).

Stained-glass window (Вимпаж) (фр. *vitrage* від лат. *vitrum* «скло») – 1) орнаментальна або сюжетна декоративна композиція зі скла або іншого світлопрозорого матеріалу, що входить до складу вікна, дверей, перегородок або представляє самостійне панно; 2) суцільне скління фасаду будівлі або його значної частини (СІСАБ, 2022).

Bell-tower (Дзвіниця) – дзвіниця, що окремо стоїть при храмі (давньоруська архітектура XIV – XVII ст.) (СІСАБ, 2022).

Structural layout (Конструктивна схема будівлі) – поняття, яке характеризує тип несучого кістяка будівлі (СІСАБ, 2022).

Cubage (Кубатура будівлі) – добуток площі забудови будівлі на його висоту, яка відраховується від рівня землі до верхньої поверхні горищного перекриття або покриття (СІСАБ, 2022).

Apartment block (Багатоквартирний житловий будинок) – житловий будинок, що складається з двох і більше квартир, входи до яких організовані з допоміжних приміщень житлового будинку (СІСАБ, 2022).

Approach ramp (Пандус) (фр. *pentedouce* «пологий схил») – похила плоска комунікаційна конструкція, яка пов'язує поверхні, розташовані на різних рівнях (СІСАБ, 2022).

Design scheme of detail planning (Проект детального планування) – проект, що розробляється для окремих частин міста на основі його генплану з метою виявлення архітектурно-просторового та інженерно-економічного завершення забудови (СІСАБ, 2022).

Building site organization scheme (Проект організації будівництва) – складова частина проєктної документації, яка розробляється проєктною організацією та затверджується в установленому порядку (СІСАБ, 2022).

Design engineering, design planning (Проектування) – вид діяльності, що передбачає виконання передпроектних, проєктних та післяпроектних робіт та послуг, необхідних для розробки проєктної документації з метою будівництва об'єкта (СІСАБ, 2022).

Design engineer (Проектувальник) – особа, яка має ліцензію на виконання відповідних видів проєктних робіт, яка уклала договір із замовником та виконує взяті на себе зобов'язання (СІСАБ, 2022).

Beam head (Ригель) (нем. *Riegel* «засувка») – лінійний несучий елемент будівельних конструкцій будівель або споруд, розташований горизонтально або похило, який поєднує (жорстко або шарнірно) вертикальні елементи (стійки, колони) і служить опорою для прогонів або плит, що встановлюються в перекриттях або покриттях будівель (СІСАБ, 2022).

Grotto work (Рокаїль) (фр. *rocaille* «раковина») – 1) мотив орнаменту у вигляді стилізованої раковини; 2) термін, що часто використовується для самого стилю рококо (СІСАБ, 2022).

Foundation grill (Ростверк) (нім. *Rostwerk* від *Rost* «грати» та *Werk* «будова») – конструкція верхньої частини пальового фундаменту у вигляді бетонної або залізобетонної плити або балки, що об'єднує палі в одну стійку систему і слугує для передачі навантаження на палі (СІСАБ, 2022).

Base of column (Стакан) – поглиблення в фундаменті для подальшої установки та замонолічування збірного елемента (колони, стійки, стовпа) (СІСАБ, 2022).

Cross frame (Траверса) (фр. *traverse* «поперечина») – 1) елемент конструкції, який розташовується у поперечному напрямку по відношенню до основної конструкції та спирається на вертикальні елементи; 2) вантажозахоплювальний пристрій у вигляді балки або трикутної ферми з підвішеними стропами (СІСАБ, 2022).

Rough drawing (Ескіз) (фр. *esquisse* «нарис») – попередній або первісний нарис майбутнього твору архітектури (СІСАБ, 2022).

Trestle bridge (Естакада) (фр. *estacade* «міст на палях») – надземна або надводна відкрита протяжна споруда мостового типу, що складається з ряду опор і прольотних будов і призначена для пропуску транспортних засобів (пішохідного руху), прокладання різних комунікацій, для вантажно-розвантажувальних робіт (СІСАБ, 2022).

Number of storeys (Поверховість) – число поверхів будівлі, включаючи всі надземні поверхи, технічний і цокольний, якщо верх його перекриття знаходиться вище середньої планувальної позначки землі не менше ніж на 2 м. (СІСАБ, 2022)

WC and bathroom unit (Санітарний вузол) (лат. *sanitas* «здоров'я») – одне або кілька приміщень, обладнаних санітарними приладами для особистої гігієни людини (СІСАБ, 2022).

Наступним прийомом є прийом додавання (*addition*).

Structural layout (Конструктивна схема будівлі) – поняття, яке характеризує тип несучого кістяка будівлі (СІСАБ, 2022).

Skeleton rib center (Кружало) – допоміжний пристрій для тимчасового підтримування опалубки при зведенні кам'яних та залізобетонних конструкцій криволінійного контуру (арок, склепінь, куполів) (СІСАБ, 2022).

Molding in plaster (Лепнина) – рельєфні елементи архітектурного декору на фасадах та в інтер'єрах будівель (СІСАБ, 2022).

Staircase (Сходові клітка) – частина будівлі, призначена для розміщення сходів та відокремлена від інших приміщень (СІСАБ, 2022).

City and garden ornamental architecture (Малі архітектурні форми) – невеликі споруди, обладнання та елементи благоустрою, які доповнюють основну забудову (фонтани, альтанки, сходи, ліхтарі та інше) (СІСАБ, 2022).

Minimal art (Мінімалізм) (англ. *minimal* «мінімальний») – художня течія, яка ґрунтується на мінімальній трансформації матеріалів, що використовуються в процесі творчості, простоти та однаковості форм, монохромності, творчого самообмеження художника (СІСАБ, 2022).

Apartment block (Багатоквартирний житловий будинок) – житловий будинок, що складається з двох і більше квартир, входи до яких організовані з допоміжних приміщень житлового будинку (СІСАБ, 2022).

Roof battens (Обрешітка) – основа під покрівлю з листових або штучних матеріалів, що складається з паралельно укладених по скату крокв дерев'яних брусків або дошок (СІСАБ, 2022).

General area of premises (Загальна площа житлового приміщення) – сумарна площа підлоги житлових та підсобних приміщень квартири (одноквартирного житлового будинку) (СІСАБ, 2022).

Romanesque (Романський стиль) – стиль у західноєвропейській архітектурі раннього середньовіччя (X-XIII ст.), що розвиває типи церков та фортець та прийоми арочних конструкцій; споруди відрізняються простотою, строгістю та масивністю (СІСАБ, 2022).

Cross-section (Перетин) – зображення, що отримується при уявному розсіченні предмета однією або декількома площинами (СІСАБ, 2022).

Наступним прийомом є прийом зміни порядку слів (*transposition*).

Architectural acoustics (Акустика архітектурная) (гр. *akustikos* «слуховий») – розділ акустики, що вивчає звукові процеси в приміщеннях, властивості огорожувальних конструкцій, методи покращення звукоізоляційних та звукопоглинаючих якостей приміщень різного призначення (СІСАБ, 2022).

Easy-expendable construction (Конструкції легкоскладані) – зовнішні огорожувальні конструкції (або їхні елементи) будівель, споруд та

приміщень з вибухонебезпечними виробництвами, які за умов можливого вибуху повинні скидатися (або руйнуватися), утворюючи відкриті отвори для зменшення тиску під час вибуху та забезпечення збереження конструкцій будівлі та споруди (СІСАБ, 2022).

Monolithic construction (Конструкції монолітні) – будівельні конструкції (головним чином, бетонні та залізобетонні), основні частини яких виконані у вигляді єдиного цілого (моноліту) безпосередньо на місці зведення будівлі чи споруди (СІСАБ, 2022).

Fence construction (Конструкції огорожувальні) – будівельні конструкції, призначені для ізоляції внутрішніх обсягів у будинках та спорудах від зовнішнього середовища або між собою з урахуванням нормативних вимог щодо міцності, гідроізоляції, пароізоляції, повітропроникності, звукоізоляції, світлопрозорості (СІСАБ, 2022).

Ventilated construction fence (Конструкції, що огорожують вентильовані) – конструкції у зовнішній стіні або покритті будівлі, що мають порожнини, повідомлені з повітрям, для видалення пари, зайвого тепла, підсушування утеплювача (СІСАБ, 2022).

Spatial construction (Конструкції просторові) – конструкції, здатні сприймати додану до них просторову систему сил (СІСАБ, 2022).

Bear construction (Конструкція несуча) – будівельна конструкція, що сприймає навантаження та впливи та забезпечує міцність, жорсткість та стійкість будівель та споруд (СІСАБ, 2022).

Architectural moldings (Облони архітектурні) – архітектурно-пластичні деталі, які є складовими частинами баз, капітелей, карнизів, архітектурних ордерів, які розрізняються за контурами свого профілю (поперечного перерізу) (СІСАБ, 2022).

Architectural order (Ордер архітектурний) (нім. *Order* від лат. *ordo* «порядок») – художньо осмислений порядок розміщення несучих та несомих елементів кам'яної стійково-балкової конструкції, їхня структура та художня обробка (доричний, іонічний, коринфський, тосканський) (СІСАБ, 2022).

Building plan (План будівлі) (нім. *Plan* від лат. *planta* «обрис») – зображення горизонтального розрізу будівлі (споруди) на площині в певному масштабі (СІСАБ, 2022).

Vertical planning layout (Проект вертикального планування) – технічний документ, що визначає перетворення рельєфу місцевості для інженерних цілей (СІСАБ, 2022).

Building site organization scheme (Проект організації будівництва) – складова частина проєктної документації, яка розробляється проєктною організацією та затверджується в установленому порядку (СІСАБ, 2022).

Site work execution (Проект виконання робіт) – проєкт, що визначає технологію та терміни виконання будівельно-монтажних робіт та службовець із керівним документом при організації виробничих процесів по зведенню споруд (СІСАБ, 2022).

WC and bathroom unit (Санітарний вузол) (лат. *sanitas* «здоров'я») – одне або кілька приміщень, обладнаних санітарними приладами для особистої гігієни людини (СІСАБ, 2022).

Наступним прийомом є прийом зміни граматичних форм (*change of grammatical forms*). Наведемо приклади:

Ventilated construction fence (Конструкції, що огорожують вентильовані) – конструкції у зовнішній стіні або покритті будівлі, що мають порожнини, повідомлені з повітрям, для видалення пари, зайвого тепла, підсушування утеплювача (СІСАБ, 2022).

Наступним прийомом є прийом компенсації смислових втрат (*meaning compensation*). В даному випадку переклад архітектурної лексики є більшою мірою вигідним, експресивним, значеннєвим тощо. Наприклад:

Bas-relief (Барельєф) (фр. *bas-relief* «низький рельєф») – вид рельєфної скульптури, у якому опукла частина зображення виступає над площиною фону не більше ніж на половину свого обсягу; вид широко розповсюдженого декору у творах архітектури (СІСАБ, 2022).

Cable structures (Вантові конструкції) – будівельні конструкції, засновані на поєднанні розтягування основних несучих елементів (канатів, кабелів) та жорстких опор та кріплень (вісячі мости, покриття) (СІСАБ, 2022).

Stained-glass window (Вимраж) (фр. *vitrage* від лат. *vitrum* «скло») – 1) орнаментальна або сюжетна декоративна композиція зі скла або іншого світлопрозорого матеріалу, що входить до складу вікна, дверей, перегородок або представляє самостійне панно; 2) суцільне скління фасаду будівлі або його значної частини (СІСАБ, 2022).

High relief, alto-relievo (Горельєф) (фр. *haut-relief* «високий рельєф») – різновид скульптурного опуклого рельєфу, в якому зображення виступає над площиною фону більш ніж на половину об'єму частин, що зображаються в даному випадку (СІСАБ, 2022).

Ground, soil (Грунтування) – нанесення проміжних шарів лакофарбового матеріалу, який має гарну адгезію до поверхні, що фарбується, і наступного шару лакофарбового покриття і який призначений для підвищення захисних властивостей системи покриття (СІСАБ, 2022).

Dwelling (Житло) – приміщення для житла, житлове приміщення (СІСАБ, 2022).

Isolated inhabited room (Ізольована житлова кімната) – житлова кімната, вхід до якої організовано безпосередньо із підсобного приміщення (СІСАБ, 2022).

Special design (Індивідуальний проєкт) – проєктно-кошторисна документація, розроблена та затверджена в установленому порядку для разового застосування під час будівництва об'єктів різного призначення (СІСАБ, 2022).

Column cap (Канітель) (лат. *capitellum*, зменшувальне від *capit* «голова») – верхня частина колони або пілястри, розташована між стволом опори та горизонтальним перекриттям (антаблементом) (СІСАБ, 2022).

Framework (Каркас) (фр. *carcasse* «скелет, кістяк») – 1) кістяк, скелет якоїсь будівлі або споруди; 2) арматура залізобетону, виконана у вигляді

просторової конструкції шляхом в'язки або зварювання арматурних прутків або дроту (СІСАБ, 2022).

Block of houses, section (Квартал) (нім. *Quartal* від лат. *quarta* «четверта частина») – забудована територія населеного місця, обмежена вуличними проїздами (СІСАБ, 2022).

Structural layout (Конструктивна схема будівлі) – поняття, яке характеризує тип несучого кістяка будівлі (СІСАБ, 2022).

Bear construction (Конструкція несуча) – будівельна конструкція, що сприймає навантаження та впливи та забезпечує міцність, жорсткість та стійкість будівель та споруд (СІСАБ, 2022).

Skeleton rib center (Кружало) – допоміжний пристрій для тимчасового підтримування опалубки при зведенні кам'яних та залізобетонних конструкцій криволінійного контуру (арок, склепінь, куполів) (СІСАБ, 2022).

Cubage (Кубатура будівлі) – добуток площі забудови будівлі на його висоту, яка відраховується від рівня землі до верхньої поверхні горищного перекриття або покриття (СІСАБ, 2022).

Molding in plaster (Лепнина) – рельєфні елементи архітектурного декору на фасадах та в інтер'єрах будівель (СІСАБ, 2022).

Ladder flight (Сходовий марш) (фр. *marche* «марш») – конструктивний елемент сходів, що складається з косурів та сходів, розташованих в одному напрямку між сходовими майданчиками (СІСАБ, 2022).

Stair landing (Сходовий майданчик) – майданчик між сходовими прольотами (СІСАБ, 2022).

Attic, loft (Мансарда) (фр. *mansarde* від імені архітектора Ф. Мансара) – житлове приміщення, яке влаштовується в межах горища під схилами даху (СІСАБ, 2022).

Approach ramp (Пандус) (фр. *pentedouce* «пологий схил») – похила плоска комунікаційна конструкція, яка пов'язує поверхні, розташовані на різних рівнях (СІСАБ, 2022).

Panel, picture (Панно) (фр. *panneau* «панно») – мальовнича мозаїчна, різьблена чи інша декоративна композиція, що міститься в інтер'єрі або на фасаді будівлі, розкриває ідейноподібний зміст споруди або використовується як декоративний елемент в архітектурі (СІСАБ, 2022).

Diffuser (Плафон) (фр. *plafond* від *plat* «плоский» і *fond* «стеля») – декоративно оброблена стеля; найпоширеніші прийоми декору – плафонний розпис та ліплення (СІСАБ, 2022).

Extension (Прибудова) – частина будівлі, призначена для розміщення адміністративних та побутових приміщень, що відокремлюється від виробничих будівель та приміщень протипожежними перешкодами, в якій допускається розміщувати інженерне обладнання (СІСАБ, 2022).

Site work execution (Проект виконання робіт) – проект, що визначає технологію та терміни виконання будівельно-монтажних робіт та службовець із керівним документом при організації виробничих процесів по зведенню споруд (СІСАБ, 2022).

Space system, three-dimensional system (Просторова система) (гр. *systema* «складене з частин») – система несучої конструкції, яка характеризується просторовим розподілом зусиль у її елементах (СІСАБ, 2022).

Angle, foreshortening, perspective (Пакурс) (фр. *raccourci* «укорочений») – зображення предмета в перспективі, з сильним скороченням віддалених від глядача частин (СІСАБ, 2022).

Thrust (Распор) – проєкція розпірної реакції арки, висячої системи, ферми на пряму, яка поєднує відповідну опорну точку із суміжною опорною точкою (СІСАБ, 2022).

Analytical model, structural design (Розрахункова схема) – умовне зображення споруди чи механізму, прийняте до виконання її розрахунку (СІСАБ, 2022).

Tank (Резервуар) (фр. *reservoir* від лат. *reservare* «зберігати») – ємнісна споруда для зберігання різних рідин та газів (СІСАБ, 2022).

Beam head (Ригель) (нім. *Riegel* «засувка») – лінійний несучий елемент будівельних конструкцій будівель або споруд, розташований горизонтально або похило, який поєднує (жорстко або шарнірно) вертикальні елементи (стійки, колони) і служить опорою для прогонів або плит, що встановлюються в перекриттях або покриттях будівель (СІСАБ, 2022).

Grotto work (Рокайль) (фр. *rocaille* «раковина») – 1) мотив орнаменту у вигляді стилізованої раковини; 2) термін, що часто використовується для самого стилю рококо (СІСАБ, 2022).

Romanesque (Романський стиль) – стиль у західноєвропейській архітектурі раннього середньовіччя (X-XIII ст.), що розвиває типи церков та фортець та прийоми арокних конструкцій; споруди відрізняються простотою, строгістю та масивністю (СІСАБ, 2022).

Foundation grill (Ростверк) (нім. *Rostwerk* від *Rost* «грати» та *Werk* «будова») – конструкція верхньої частини пальового фундаменту у вигляді бетонної або залізобетонної плити або балки, що об'єднує палі в одну стійку систему і слугує для передачі навантаження на палі (СІСАБ, 2022).

Наступним прийомом є прийом конкретизації (*concretization*). Прикладами архітектурної лексики, яка перекладена за допомогою прийому конкретизації, є:

Deformation of building (Деформація будівлі / споруди) – зміна форми та розмірів, а також втрата стійкості будівлі або споруди під впливом різних навантажень та впливів (СІСАБ, 2022).

Strain of construction (Деформація конструкції) – зміна форми та розмірів конструкції (або її частини) під впливом навантажень та впливів (СІСАБ, 2022).

Dynamics of structures (Динаміка споруд) – наука, що вивчає стійкість споруд, конструкцій та будівельних матеріалів в умовах впливу динамічних навантажень (СІСАБ, 2022).

Housing infrastructure (Житлова інфраструктура) (англ. *infrastructure* від лат. *infra* «під» і *structure* «будівля») – комплекс будівель та споруд

соціально-побутового призначення, інженерних мереж комунального господарства, доріг, інших комунікацій та транспортних маршрутів у місці розташування житлового фонду (СІСАБ, 2022).

Flexing moment (Згинальний момент) – алгебраїчна сума моментів зовнішніх сил, розташованих по один бік від перерізу, щодо центральної осі цього перерізу (СІСАБ, 2022).

Isolated inhabited room (Ізольована житлова кімната) – житлова кімната, вхід до якої організовано безпосередньо із підсобного приміщення (СІСАБ, 2022).

Special design (Індивідуальний проєкт) – проєктно-кошторисна документація, розроблена та затверджена в установленому порядку для разового застосування під час будівництва об'єктів різного призначення (СІСАБ, 2022).

Block of houses, section (Квартал) (нім. *Quartal* від лат. *quarta* «четверта частина») – забудована територія населеного місця, обмежена вуличними проїздами (СІСАБ, 2022).

Glued constructions (Клеєні конструкції) – дерев'яні конструкції, елементи яких виконані з дощок, брусків, фанери та з'єднані між собою клеєм (СІСАБ, 2022).

Structural layout (Конструктивна схема будівлі) – поняття, яке характеризує тип несучого кістяка будівлі (СІСАБ, 2022).

Easy-expendable construction (Конструкції легкоскладані) – зовнішні огорожувальні конструкції (або їхні елементи) будівель, споруд та приміщень з вибухонебезпечними виробництвами, які за умов можливого вибуху повинні скидатися (або руйнуватися), утворюючи відкриті отвори для зменшення тиску під час вибуху та забезпечення збереження конструкцій будівлі та споруди (СІСАБ, 2022).

Monolithic construction (Конструкції монолітні) – будівельні конструкції (головним чином, бетонні та залізобетонні), основні частини яких виконані у

вигляді єдиного цілого (моноліту) безпосередньо на місці зведення будівлі чи споруди (СІСАБ, 2022).

Fence construction (Конструкції огорожувальні) – будівельні конструкції, призначені для ізоляції внутрішніх обсягів у будинках та спорудах від зовнішнього середовища або між собою з урахуванням нормативних вимог щодо міцності, гідроізоляції, пароізоляції, повітропроникності, звукоізоляції, світлопрозорості (СІСАБ, 2022).

Ventilated construction fence (Конструкції, що огорожують вентильовані) – конструкції у зовнішній стіні або покритті будівлі, що мають порожнини, повідомлені з повітрям, для видалення пари, зайвого тепла, підсушування утеплювача (СІСАБ, 2022).

Spatial construction (Конструкції просторові) – конструкції, здатні сприймати додану до них просторову систему сил (СІСАБ, 2022).

Bear construction (Конструкція несуча) – будівельна конструкція, що сприймає навантаження та впливи та забезпечує міцність, жорсткість та стійкість будівель та споруд (СІСАБ, 2022).

Correcting insert (Коригуюча вставка) – вставка, викликана необхідністю збереження взаємної координації основної модульної сітки об'ємно-планувальних елементів даної будівлі (СІСАБ, 2022).

Skeleton rib center (Кружало) – допоміжний пристрій для тимчасового підтримування опалубки при зведенні кам'яних та залізобетонних конструкцій криволінійного контуру (арок, склепінь, куполів) (СІСАБ, 2022).

Large-panel buildings (Великопанельні будівлі) – будівлі, збудовані з великопанельних виробів (СІСАБ, 2022).

Landscape architecture (Ландшафтна архітектура) – мистецтво створювати гармонійне поєднання природного ландшафту з опанованими людиною територіями, населеними пунктами, архітектурними комплексами та спорудами (СІСАБ, 2022).

Molding in plaster (Лепнина) – рельєфні елементи архітектурного декору на фасадах та в інтер'єрах будівель (СІСАБ, 2022).

Staircase (Сходова клітка) – частина будівлі, призначена для розміщення сходів та відокремлена від інших приміщень (СІСАБ, 2022).

Ladder flight (Сходовий марш) (фр. *marche* «марш») – конструктивний елемент сходів, що складається з косоурів та сходів, розташованих в одному напрямку між сходовими майданчиками (СІСАБ, 2022).

Stair landing (Сходовий майданчик) – майданчик між сходовими прольотами (СІСАБ, 2022).

City and garden ornamental architecture (Малі архітектурні форми) – невеликі споруди, обладнання та елементи благоустрою, які доповнюють основну забудову (фонтани, альтанки, сходи, ліхтарі та інше) (СІСАБ, 2022).

Minimal art (Мінімалізм) (англ. *minimal* «мінімальний») – художня течія, яка ґрунтується на мінімальній трансформації матеріалів, що використовуються в процесі творчості, простоти та однаковості форм, монохромності, творчого самообмеження художника (СІСАБ, 2022).

Apartment block (Багатоквартирний житловий будинок) – житловий будинок, що складається з двох і більше квартир, входи до яких організовані з допоміжних приміщень житлового будинку (СІСАБ, 2022).

Multistorey building (Багатоповерхова будівля) – будівля з кількістю поверхів 2 і більше (СІСАБ, 2022).

Architectural moldings (Облони архітектурні) – архітектурно-пластичні деталі, які є складовими частинами баз, капітелей, карнизів, архітектурних ордерів, які розрізняються за контурами свого профілю (поперечного перерізу) (СІСАБ, 2022).

Roof battens (Обрешітка) – основа під покрівлю з листових або штучних матеріалів, що складається з паралельно укладених по скату крокв дерев'яних брусків або дошок (СІСАБ, 2022).

General area of premises (Загальна площа житлового приміщення) – сумарна площа підлоги житлових та підсобних приміщень квартири (одноквартирного житлового будинку) (СІСАБ, 2022).

Window frame (Віконна рама) – багатоярусна віконна конструкція, що складається з стійок, ригелів, перекладин; біля комірки якої встановлюють склопакети, стільці, коробки, віконні блоки (СІСАБ, 2022).

Window block (Віконний блок) (англ. *block* «блок») – світлопрозора конструкція, призначена для природного освітлення приміщення, його вентиляції та захисту від атмосферних і шумових впливів, що складається зі складальних одиниць: коробки, стулчастих елементів, вбудованих систем провітрювання, і до них може включати ряд додаткових елементів (жалюзі, віконниці) (СІСАБ, 2022).

Window aperture (Віконний отвір) – отвір у стіні (покрівлі) для монтажу одного або декількох віконних блоків, конструкція якого передбачає встановлення монтажного ущільнення, укосів, відливів, підвіконної дошки (СІСАБ, 2022).

Architectural order (Ордер архітектурний) (нім. *Order* від лат. *ordo* «порядок») – художньо осмислений порядок розміщення несучих та несомих елементів кам'яної стійково-балкової конструкції, їхня структура та художня обробка (доричний, іонічний, коринфський, тосканський) (СІСАБ, 2022).

Orientation of buildings (Орієнтація будівель) (фр. *orientation* від лат. *oriens* «схід») – розташування будівель щодо сторін світла; один із найважливіших архітектурно-планувальних засобів, що дозволяють посилювати сприятливі та послаблювати несприятливі впливи природно-кліматичних факторів (СІСАБ, 2022).

Building plan (План будівлі) (нім. *Plan* від лат. *planta* «обрис») – зображення горизонтального розрізу будівлі (споруди) на площині в певному масштабі (СІСАБ, 2022).

False ceiling (Підвісна стеля) – горизонтальна конструкція, яка кріпиться з нижнього боку перекриття або покриття даху і влаштовується для утворення поверхні, що приховує проводку, елементи несучих конструкцій, а також з метою звукопоглинання та звукоізоляції (СІСАБ, 2022).

Doorway, porta! (Портал) (фр. *portal* від лат. *porta* «ворота») – архітектурно оформлений вхід до громадського будинку (СІСАБ, 2022).

Vertical planning layout (Проект вертикального планування) – технічний документ, що визначає перетворення рельєфу місцевості для інженерних цілей (СІСАБ, 2022).

Design scheme of detail planning (Проект детального планування) – проект, що розробляється для окремих частин міста на основі його генплану з метою виявлення архітектурно-просторового та інженерно-економічного завершення забудови (СІСАБ, 2022).

Building site organization scheme (Проект організації будівництва) – складова частина проектної документації, яка розробляється проектною організацією та затверджується в установленому порядку (СІСАБ, 2022).

Site work execution (Проект виконання робіт) – проект, що визначає технологію та терміни виконання будівельно-монтажних робіт та службовець із керівним документом при організації виробничих процесів по зведенню споруд (СІСАБ, 2022).

Design engineering, design planning (Проектування) – вид діяльності, що передбачає виконання передпроектних, проектних та післяпроектних робіт та послуг, необхідних для розробки проектної документації з метою будівництво об'єкта (СІСАБ, 2022).

Design engineer (Проектувальник) – особа, яка має ліцензію на виконання відповідних видів проектних робіт, яка уклала договір із замовником та виконує взятє на себе зобов'язання (СІСАБ, 2022).

Space system, three-dimensional system (Просторова система) (гр. *systema* «складене з частин») – система несучої конструкції, яка характеризується просторовим розподілом зусиль у її елементах (СІСАБ, 2022).

Skewback, foot, abutment (П'ята) – верхня площина опори (стіни, колони, стовпа), яку спирається арка чи склепіння (СІСАБ, 2022).

Angle, foreshortening, perspective (Пакурс) (фр. *raccourci* «укорочений») – зображення предмета в перспективі, з сильним скороченням віддалених від глядача частин (СІСАБ, 2022).

Analytical model, structural design (Позрахункова схема) – умовне зображення споруди чи механізму, прийняте до виконання її розрахунку (СІСАБ, 2022).

Beam head (Ригель) (нім. *Riegel* «засувка») – лінійний несучий елемент будівельних конструкцій будівель або споруд, розташований горизонтально або похило, який поєднує (жорстко або шарнірно) вертикальні елементи (стійки, колони) і служить опорою для прогонів або плит, що встановлюються в перекриттях або покриттях будівель (СІСАБ, 2022).

Grotto work (Рокайль) (фр. *rocaille* «раковина») – 1) мотив орнаменту у вигляді стилізованої раковини; 2) термін, що часто використовується для самого стилю рококо (СІСАБ, 2022).

Foundation grill (Ростверк) (нім. *Rostwerk* від *Rost* «ґрати» та *Werk* «будова») – конструкція верхньої частини пальового фундаменту у вигляді бетонної або залізобетонної плити або балки, що об'єднує палі в одну стійку систему і слугує для передачі навантаження на палі (СІСАБ, 2022).

Sanitary unit, WC and bathroom unit (Санітарний вузол) (лат. *sanitas* «здоров'я») – одне або кілька приміщень, обладнаних санітарними приладами для особистої гігієни людини (СІСАБ, 2022).

Light lantern (Світловий ліхтар) – ліхтар, призначений лише для освітлення приміщень (СІСАБ, 2022).

Ties (in construction) (в конструкціях) – легкі конструктивні елементи у вигляді окремих стрижнів або систем, які призначені для забезпечення просторової стійкості основних несучих систем (ферм, балок, рам) та окремих стрижнів; для надання споруді твердості, необхідної для нормальних умов експлуатації; для сприйняття вітрових та інерційних навантажень, що діють на спорудження (СІСАБ, 2022).

Cross-section (Перетин) – зображення, що отримується при уявному розсіченні предмета однією або декількома площинами (СІСАБ, 2022).

Key plan, situation plan (Ситуаційний план) (лат. *situs* «положення») – план, що показує розміщення об'єкта споруди у зв'язку з виробничою базою будівельно-монтажної організації, джерелами та зовнішніми мережами енергопостачання, тепло- та водопостачання, мережами каналізації, транспорту та зв'язку (СІСАБ, 2022).

Base of column (Стакан) – поглиблення в фундаменті для подальшої установки та замоноличування збірного елемента (колони, стійки, стовпа) (СІСАБ, 2022).

Foot of building (Стилобат) (гр. *stylobatos* від *stylos* «колонна» і *batos* «доступний для проходу») – природна або штучно створена висока платформа, заощена кам'яними плитами, на якій зводять споруди (СІСАБ, 2022).

Frame, leg (Стойка) – елемент конструктивної або розрахункової системи у вигляді вертикального стрижня, навантаженого поздовжньою силою (СІСАБ, 2022).

Ascending gradient (Стріла підйому) – вертикальна відстань від лінії, що з'єднує точки опор розпірних конструкцій, до найвищої точки осьової лінії цієї конструкції (арки, склепіння) (СІСАБ, 2022).

Building, structure (Будова) – 1) будівля, споруда; 2) взаємне розташування частин, що становлять одне ціле (СІСАБ, 2022).

Ascending gradient (Будівельний підйом) – невеликий вигин балкових (арочних) будівельних конструкцій у покриттях та перекриттях, що створюється в процесі їх виготовлення або монтажу, що забезпечує відповідно до проекту досягнення ними заданої форми за умов дії експлуатаційних навантажень (СІСАБ, 2022).

Traverse, cross frame (Траверса) (фр. *traverse* «поперечина») – 1) елемент конструкції, який розташовується у поперечному напрямку по відношенню до основної конструкції та спирається на вертикальні елементи; 2)

вантажозахоплювальний пристрій у вигляді балки або трикутної ферми з підвішеними стропами (СІСАБ, 2022).

Traverse of column (Траверса колони) – конструктивний елемент опорної частини сталеві колони у вигляді вертикальних сталевих листів, призначений для рівномірної передачі навантаження на опорну плиту (СІСАБ, 2022).

Facade, front (Фасад) (фр. *façade* від іт. *facciata* «фасад») – 1) зовнішня вертикальна поверхня будівлі або споруди, що утворюється зовнішньою конструкцією, горизонтальними та вертикальними членуваннями, ритмом прорізів (балконів, лоджій), архітектурними деталями, фактурою будівельних та оздоблювальних матеріалів, кольоровим колоритом; 2) зображення на кресленні зовнішнього вигляду будівлі чи споруди, що проєктується на площині проєкції (СІСАБ, 2022).

Light, skylight (Ліхтар) (гр. *phanarion* від гр. *phanos* «світильник») – у промисловій будівлі частина покриття, зазвичай у вигляді надбудови, призначена для природного повітрообміну та (або) освітлення (СІСАБ, 2022).

Column spacing (Крок колони) – відстань у плані між розбивними осями колон, що визначає розташування вертикальних несучих конструкцій будівель та споруд (СІСАБ, 2022).

Sketch, rough drawing, outline (Ескіз) (фр. *esquisse* «нарис») – попередній або первісний нарис майбутнього твору архітектури (СІСАБ, 2022).

Trestle, trestle bridge (Естакада) (фр. *estacade* «міст на палях») – надземна або надводна відкрита протяжна споруда мостового типу, що складається з ряду опор і прольотних будов і призначена для пропуску транспортних засобів (пішохідного руху), прокладання різних комунікацій, для вантажно-розвантажувальних робіт (СІСАБ, 2022).

Наступним прийомом є генералізація (або узагальнення) (*generalization*). Прикладами архітектурної лексики, яка перекладена за допомогою прийому генералізації (або узагальнення) (*generalization*), є:

Bridge canal, aqueduct (Акведук) (лат. *aquaeductus* «водопровід») – монументальна споруда у вигляді моста з водовідведенням на величезних арках, складених із природного тесаного каменю (СІСАБ, 2022).

Stained-glass window (Вимпаж) (фр. *vitrage* від лат. *vitrum* «скло») – 1) орнаментальна або сюжетна декоративна композиція зі скла або іншого світлопрозорого матеріалу, що входить до складу вікна, дверей, перегородок або представляє самостійне панно; 2) суцільне скління фасаду будівлі або його значної частини (СІСАБ, 2022).

High relief, alto-relievo (Горельєф) (фр. *haut-relief* «високий рельєф») – різновид скульптурного опуклого рельєфу, в якому зображення виступає над площиною фону більш ніж на половину об'єму частин, що зображуються в даному випадку (СІСАБ, 2022).

Ground, soil (Грунтування) – нанесення проміжних шарів лакофарбового матеріалу, який має гарну адгезію до поверхні, що фарбується, і наступного шару лакофарбового покриття і який призначений для підвищення захисних властивостей системи покриття (СІСАБ, 2022).

Bell-tower (Дзвіниця) – дзвіниця, що окремо стоїть при храмі (давньоруська архітектура XIV – XVII ст.) (СІСАБ, 2022).

Flexing moment (Згинальний момент) – алгебраїчна сума моментів зовнішніх сил, розташованих по один бік від перерізу, щодо центральної осі цього перерізу (СІСАБ, 2022).

Column cap (Канітель) (лат. *capitellum*, зменшувальне від *capit* «голова») – верхня частина колони або пілястри, розташована між стволом опори та горизонтальним перекриттям (антаблементом) (СІСАБ, 2022).

Framework (Каркас) (фр. *carcasse* «скелет, кістяк») – 1) кістяк, скелет якоїсь будівлі або споруди; 2) арматура залізобетону, виконана у вигляді просторової конструкції шляхом в'язки або зварювання арматурних прутків або дроту (СІСАБ, 2022).

Block of houses, section (Квартал) (нім. *Quartal* від лат. *quarta* «четверта частина») – забудована територія населеного місця, обмежена вуличними проїздами (СІСАБ, 2022).

Store-room (Комора) – приміщення для зберігання продуктів (СІСАБ, 2022).

Structural layout (Конструктивна схема будівлі) – поняття, яке характеризує тип несучого кістяка будівлі (СІСАБ, 2022).

Easy-expendable construction (Конструкції легкоскладані) – зовнішні огорожувальні конструкції (або їхні елементи) будівель, споруд та приміщень з вибухонебезпечними виробництвами, які за умов можливого вибуху повинні скидатися (або руйнуватися), утворюючи відкриті отвори для зменшення тиску під час вибуху та забезпечення збереження конструкцій будівлі та споруди (СІСАБ, 2022).

Ventilated construction fence (Конструкції, що огорожують вентильовані) – конструкції у зовнішній стіні або покритті будівлі, що мають порожнини, повідомлені з повітрям, для видалення пари, зайвого тепла, підсушування утеплювача (СІСАБ, 2022).

Spatial construction (Конструкції просторові) – конструкції, здатні сприймати додану до них просторову систему сил (СІСАБ, 2022).

Skeleton rib center (Кружало) – допоміжний пристрій для тимчасового підтримування опалубки при зведенні кам'яних та залізобетонних конструкцій криволінійного контуру (арок, склепінь, куполів) (СІСАБ, 2022).

Large-panel buildings (Великопанельні будівлі) – будівлі, збудовані з великопанельних виробів (СІСАБ, 2022).

Cubage (Кубатура будівлі) – добуток площі забудови будівлі на його висоту, яка відраховується від рівня землі до верхньої поверхні горищного перекриття або покриття (СІСАБ, 2022).

Molding in plaster (Лепнина) – рельєфні елементи архітектурного декору на фасадах та в інтер'єрах будівель (СІСАБ, 2022).

Staircase (Сходова клітка) – частина будівлі, призначена для розміщення сходів та відокремлена від інших приміщень (СІСАБ, 2022).

Ladder flight (Сходовий марш) (фр. *marche* «марш») – конструктивний елемент сходів, що складається з косоурів та сходів, розташованих в одному напрямку між сходовими майданчиками (СІСАБ, 2022).

Stair landing (Сходовий майданчик) – майданчик між сходовими прольотами (СІСАБ, 2022).

City and garden ornamental architecture (Малі архітектурні форми) – невеликі споруди, обладнання та елементи благоустрою, які доповнюють основну забудову (фонтани, альтанки, сходи, ліхтарі та інше) (СІСАБ, 2022).

Minimal art (Мінімалізм) (англ. *minimal* «мінімальний») – художня течія, яка ґрунтується на мінімальній трансформації матеріалів, що використовуються в процесі творчості, простоти та однаковості форм, монохромності, творчого самообмеження художника (СІСАБ, 2022).

Apartment block (Багатоквартирний житловий будинок) – житловий будинок, що складається з двох і більше квартир, входи до яких організовані з допоміжних приміщень житлового будинку (СІСАБ, 2022).

Modulus of deformation (Модуль деформації) (лат. *modulus* «міра») – коефіцієнт пропорційності лінійного зв'язку між прирощеннями тиску на ґрунт та його деформацією (СІСАБ, 2022).

Mounting, installation (Монтаж) (фр. *montage* «настановлення») – встановлення виробу або його складових частин на місці використання (СІСАБ, 2022).

Architectural moldings (Обломи архітектурні) – архітектурно-пластичні деталі, які є складовими частинами баз, капітелей, карнизів, архітектурних ордерів, які розрізняються за контурами свого профілю (поперечного перерізу) (СІСАБ, 2022).

Roof battens (Обрешітка) – основа під покрівлю з листових або штучних матеріалів, що складається з паралельно укладених по скату крокв дерев'яних брусків або дошок (СІСАБ, 2022).

Building site organization scheme (Проект організації будівництва) – складова частина проектною документації, яка розробляється проектною організацією та затверджується в установленому порядку (СІСАБ, 2022).

Design engineering, design planning (Проектування) – вид діяльності, що передбачає виконання передпроектних, проектних та післяпроектних робіт та послуг, необхідних для розробки проектною документації з метою будівництва об'єкта (СІСАБ, 2022).

Design engineer (Проектувальник) – особа, яка має ліцензію на виконання відповідних видів проектних робіт, яка уклала договір із замовником та виконує взятє на себе зобов'язання (СІСАБ, 2022).

Aperture, opening (Отвір) – отвір у стіні та перегородках будівлі (двері, вікна, проїзди) (СІСАБ, 2022).

Space system, three-dimensional system (Просторова система) (гр. *systema* «складене з частин») – система несучої конструкції, яка характеризується просторовим розподілом зусиль у її елементах (СІСАБ, 2022).

Skewback, foot, abutment (П'ята) – верхня площина опори (стіни, колони, стовпа), яку спирається арка чи склепіння (СІСАБ, 2022).

Angle, foreshortening, perspective (Пакурс) (фр. *raccourci* «укорочений») – зображення предмета в перспективі, з сильним скороченням віддалених від глядача частин (СІСАБ, 2022).

Thrust (Распор) – проєкція розпірної реакції арки, висячої системи, ферми на пряму, яка поєднує відповідну опорну точку із суміжною опорною точкою (СІСАБ, 2022).

Analytical model, structural design (Розрахункова схема) – умовне зображення споруди чи механізму, прийняте до виконання її розрахунку (СІСАБ, 2022).

Beam head (Ригель) (нім. *Riegel* «засувка») – лінійний несучий елемент будівельних конструкцій будівель або споруд, розташований горизонтально або похило, який поєднує (жорстко або шарнірно) вертикальні елементи

(стійки, колони) і служить опорою для прогонів або плит, що встановлюються в перекриттях або покриттях будівель (СІСАБ, 2022).

Key plan, situation plan (Ситуаційний план) (лат. *situs* «положення») – план, що показує розміщення об'єкта споруди у зв'язку з виробничою базою будівельно-монтажної організації, джерелами та зовнішніми мережами енергопостачання, тепло- та водопостачання, мережами каналізації, транспорту та зв'язку (СІСАБ, 2022).

Foot of building (Стилобат) (гр. *stylobatos* від *stylos* «колонна» і *batos* «доступний для проходу») – природна або штучно створена висока платформа, замощена кам'яними плитами, на якій зводять споруди (СІСАБ, 2022).

Ascending gradient (Стріла підйому) – вертикальна відстань від лінії, що з'єднує точки опор розпірних конструкцій, до найвищої точки осьової лінії цієї конструкції (арки, склепіння) (СІСАБ, 2022).

Building, structure (Будова) – 1) будівля, споруда; 2) взаємне розташування частин, що становлять одне ціле (СІСАБ, 2022).

Building complex (Будівельний комплекс) – сукупність підрядних будівельних та монтажних організацій, що обслуговують їхні підприємства, а також підприємства з виробництва будівельних матеріалів, деталей та конструкцій (СІСАБ, 2022).

Ascending gradient (Будівельний підйом) – невеликий вигин балкових (арочних) будівельних конструкцій у покриттях та перекриттях, що створюється в процесі їх виготовлення або монтажу, що забезпечує відповідно до проекту досягнення ними заданої форми за умов дії експлуатаційних навантажень (СІСАБ, 2022).

Transom, fanlight (Фрамуга) (польск. *framuga* «ніша») – верхній глухий елемент або елемент віконної палітурки (блоку), що відкривається (СІСАБ, 2022).

Column spacing (Крок колони) – відстань у плані між розбивними осями колон, що визначає розташування вертикальних несучих конструкцій будівель та споруд (СІСАБ, 2022).

Trestle, trestle bridge (Эстакада) (фр. *estacade* «міст на палях») – надземна або надводна відкрита протяжна споруда мостового типу, що складається з ряду опор і прольотних будов і призначена для пропуску транспортних засобів (пішохідного руху), прокладання різних комунікацій, для вантажно-розвантажувальних робіт (СІСАБ, 2022).

Наступним прийомом є антонімічний переклад (*antonymic translation*). Прикладами архітектурної лексики, яка перекладена за допомогою прийому антонімічного перекладу, є:

Entresol, mezzanine (Антресоль) (фр. *entresol* від *entre* «між», *sol* «грунт») – 1) верхній напівповерх будинку в особняках XVIII-XIX ст.; 2) верхня частина приміщення, поділеного на два напівповерхи; 3) у сучасних житлових будинках – настил під стелею для зберігання речей (СІСАБ, 2022).

Stained-glass window (Вимраз) (фр. *vitrage* від лат. *vitrum* «скло») – 1) орнаментальна або сюжетна декоративна композиція зі скла або іншого світлопрозорого матеріалу, що входить до складу вікна, дверей, перегородок або представляє самостійне панно; 2) суцільне скління фасаду будівлі або його значної частини (СІСАБ, 2022).

Column cap (Канітель) (лат. *capitellum*, зменшувальне від *caput* «голова») – верхня частина колони або пілястри, розташована між стволом опори та горизонтальним перекриттям (антаблементом) (СІСАБ, 2022).

Framework (Каркас) (фр. *carcasse* «скелет, кістяк») – 1) кістяк, скелет якоїсь будівлі або споруди; 2) арматура залізобетону, виконана у вигляді просторової конструкції шляхом в'язки або зварювання арматурних прутків або дроту (СІСАБ, 2022).

Structural layout (Конструктивна схема будівлі) – поняття, яке характеризує тип несучого кістяка будівлі (СІСАБ, 2022).

Bear construction (Конструкція несуча) – будівельна конструкція, що сприймає навантаження та впливи та забезпечує міцність, жорсткість та стійкість будівель та споруд (СІСАБ, 2022).

Stringer (Косоур) – похилий балковий елемент, на який кріплять щаблі сходового маршу (СІСАБ, 2022).

Skeleton rib center (Кружало) – допоміжний пристрій для тимчасового підтримування опалубки при зведенні кам'яних та залізобетонних конструкцій криволінійного контуру (арок, склепінь, куполів) (СІСАБ, 2022).

Molding in plaster (Лепнина) – рельєфні елементи архітектурного декору на фасадах та в інтер'єрах будівель (СІСАБ, 2022).

Ladder flight (Сходовий марш) (фр. *marche* «марш») – конструктивний елемент сходів, що складається з косоурів та сходів, розташованих в одному напрямку між сходовими майданчиками (СІСАБ, 2022).

Stair landing (Сходовий майданчик) – майданчик між сходовими прольотами (СІСАБ, 2022).

Attic, loft (Мансарда) (фр. *mansarde* від імені архітектора Ф. Мансара) – житлове приміщення, яке влаштовується в межах горища під схилами даху (СІСАБ, 2022).

Mounting, installation (Монтаж) (фр. *montage* «настановлення») – встановлення виробу або його складових частин на місці використання (СІСАБ, 2022).

Awning (Навіс) – скатний дах, що спирається на стовпи або інші опори, призначений для укриття від дощу, снігу або сонячних променів (СІСАБ, 2022).

Rib (Нервюра) (фр. *nervure* від лат. *nervus* «жила») – виступаюче та профільоване ребро готичного склепіння (СІСАБ, 2022).

Roof battens (Обрешітка) – основа під покрівлю з листових або штучних матеріалів, що складається з паралельно укладених по скату крокв дерев'яних брусків або дошок (СІСАБ, 2022).

Party' wall (Простінок) – ділянка стіни між віконними або (і) дверними отворами (СІСАБ, 2022).

Skewback, foot, abutment (П'ята) – верхня площина опори (стіни, колони, стовпа), яку спирається арка чи склепіння (СІСАБ, 2022).

Angle, foreshortening, perspective (Пакурс) (фр. *raccourci* «укорочений») – зображення предмета в перспективі, з сильним скороченням віддалених від глядача частин (СІСАБ, 2022).

Roof battens (Обрешітка) – основа під покрівлю з листових або штучних матеріалів, що складається з паралельно укладених по скату крокв дерев'яних брусків або дошок (СІСАБ, 2022).

Diffuser (Плафон) (фр. *plafond* від *plat* «плоский» і *fond* «стеля») – декоративно оброблена стеля; найпоширеніші прийоми декору – плафонний розпис та ліплення (СІСАБ, 2022).

Doorway, porta! (Портал) (фр. *portal* від лат. *porta* «ворота») – архітектурно оформлений вхід до громадського будинку (СІСАБ, 2022).

Extension (Прибудова) – частина будівлі, призначена для розміщення адміністративних та побутових приміщень, що відокремлюється від виробничих будівель та приміщень протипожежними перешкодами, в якій допускається розміщувати інженерне обладнання (СІСАБ, 2022).

Site work execution (Проект виконання робіт) – проєкт, що визначає технологію та терміни виконання будівельно-монтажних робіт та службовець із керівним документом при організації виробничих процесів по зведенню споруд (СІСАБ, 2022).

Design engineering, design planning (Проектування) – вид діяльності, що передбачає виконання передпроектних, проєктних та післяпроектних робіт та послуг, необхідних для розробки проєктної документації з метою будівництва об'єкта (СІСАБ, 2022).

Design engineer (Проектувальник) – особа, яка має ліцензію на виконання відповідних видів проєктних робіт, яка уклала договір із замовником та виконує взяті на себе зобов'язання (СІСАБ, 2022).

Aperture, opening (Отвір) – отвір у стіні та перегородках будівлі (двері, вікна, проїзди) (СІСАБ, 2022).

Thrust (Распор) – проєкція розпірної реакції арки, висячої системи, ферми на пряму, яка поєднує відповідну опорну точку із суміжною опорною точкою (СІСАБ, 2022).

Tension, expansion (Розтягнення) – деформація стрижня під дією поздовжніх сил, спрямованих на його осі (СІСАБ, 2022).

Analytical model, structural design (Розрахункова схема) – умовне зображення споруди чи механізму, прийняте до виконання її розрахунку (СІСАБ, 2022).

Beam head (Ригель) (нім. *Riegel* «засувка») – лінійний несучий елемент будівельних конструкцій будівель або споруд, розташований горизонтально або похило, який поєднує (жорстко або шарнірно) вертикальні елементи (стійки, колони) і служить опорою для прогонів або плит, що встановлюються в перекриттях або покриттях будівель (СІСАБ, 2022).

Grotto work (Рокайль) (фр. *rocaille* «раковина») – 1) мотив орнаменту у вигляді стилізованої раковини; 2) термін, що часто використовується для самого стилю рококо (СІСАБ, 2022).

Foundation grill (Ростверк) (нім. *Rostwerk* від *Rost* «ґрати» та *Werk* «будова») – конструкція верхньої частини пальового фундаменту у вигляді бетонної або залізобетонної плити або балки, що об'єднує палі в одну стійку систему і слугує для передачі навантаження на палі (СІСАБ, 2022).

Key plan, situation plan (Ситуаційний план) (лат. *situs* «положення») – план, що показує розміщення об'єкта споруди у зв'язку з виробничою базою будівельно-монтажної організації, джерелами та зовнішніми мережами енергопостачання, тепло- та водопостачання, мережами каналізації, транспорту та зв'язку (СІСАБ, 2022).

Frame, leg (Стойка) – елемент конструктивної або розрахункової системи у вигляді вертикального стрижня, навантаженого поздовжньою силою (СІСАБ, 2022).

Ascending gradient (*Стріла підйому*) – вертикальна відстань від лінії, що з'єднує точки опор розпірних конструкцій, до найвищої точки осьової лінії цієї конструкції (арки, склепіння) (СІСАБ, 2022).

Traverse, cross frame (*Траверса*) (фр. *traverse* «поперечина») – 1) елемент конструкції, який розташовується у поперечному напрямку по відношенню до основної конструкції та спирається на вертикальні елементи; 2) вантажозахоплювальний пристрій у вигляді балки або трикутної ферми з підвішеними стропами (СІСАБ, 2022).

Light, skylight (*Ліхтар*) (гр. *phanarion* від гр. *phanos* «світильник») – у промисловій будівлі частина покриття, зазвичай у вигляді надбудови, призначена для природного повітрообміну та (або) освітлення (СІСАБ, 2022).

Transom, fanlight (*Фрамуга*) (польск. *framuga* «ніша») – верхній глухий елемент або елемент віконної палітурки (блоку), що відкривається (СІСАБ, 2022).

Column spacing (*Крок колони*) – відстань у плані між розбивними осями колон, що визначає розташування вертикальних несучих конструкцій будівель та споруд (СІСАБ, 2022).

Sketch, rough drawing, outline (*Ескіз*) (фр. *esquisse* «нарис») – попередній або первісний нарис майбутнього твору архітектури (СІСАБ, 2022).

Наступним прийомом є смисловий розвиток (meaning extention or sense development). Прикладами архітектурної лексики, яка перекладена за допомогою смислового розвитку, є:

Architectural acoustics (*Акустика архітектурная*) (гр. *akustikos* «слуховий») – розділ акустики, що вивчає звукові процеси в приміщеннях, властивості огорожувальних конструкцій, методи покращення звукоізоляційних та звукопоглинаючих якостей приміщень різного призначення (СІСАБ, 2022).

Empire (*Ампір*) (фр. *empire* «імперія») – архітектурний стиль пізнього класицизму в західноєвропейській архітектурі, для якого є характерними

парадна урочистість, масштабність монументальних форм, звернення до давньоримських та декоративних давньоєгипетських форм (СІСАБ, 2022).

Ensemble (Ансамбль) (фр. *ensemble* «разом») – гармонійна єдність архітектурних споруд у просторово організованому середовищі (площа, вулиця), яке відповідає певному ідейно-художньому змісту та композиційному задуму (СІСАБ, 2022).

Entablature (Антаблемент) (фр. *entablement* від *table* «стіл, дошка») – архітектурно розроблений верхній елемент класичної ордерної системи, що розташована на колонах і яка складається з трьох горизонтально розташованих частин (архітрів фриз та карниз) (СІСАБ, 2022).

Entresol, mezzanine (Антресоль) (фр. *entresol* від *entre* «між», *sol* «грунт») – 1) верхній напівповерх будинку в особняках XVIII-XIX ст.; 2) верхня частина приміщення, поділеного на два напівповерхи; 3) у сучасних житлових будинках – настил під стелею для зберігання речей (СІСАБ, 2022).

Enfilade (of rooms) (Анфілада) (фр. *enfilade* від *enfiler* «нанизувати, ставити рядами») – декілька поєднаних між собою приміщень (залів, дворів), дверні отвори (входи) яких розташовані за однією оссю, завдяки чому створюється глибинна композиція інтер'єру (СІСАБ, 2022).

Girder (Балка) (нім. *Balken* «брус») – конструктивний елемент, як правило, у вигляді бруса, що працює головним чином на вигин (СІСАБ, 2022).

Balcony (Балкон) (фр. *balcon* від лат. *balkus* «підмостки») – 1) виступаючий на верхніх поверхах будівлі майданчик на консольних балках, огорожений перилами, такий, що сполучається з внутрішніми приміщеннями; 2) у глядацьких залах театрів, кінотеатрів як місце для глядачів, що розташовуються ярусами (СІСАБ, 2022).

Balustrade (Балюстрада) (фр. *balustrade* від гр. *balaustian* «квітка дикого граната») – невисока огорожа балконів, галерей, сходів і т.п., що складається з ряду стовпчиків (балясин), поєднаних зверху плитою, балкою, перилами (СІСАБ, 2022).

Baluster (Балюсини) – невисокі фігурні стовпчики, які підтримують перила сходів, балконів, парапету, балюстради (СІСАБ, 2022).

Dome drum (Барабан) – в архітектурі: верхня частина будівлі, що несе купол або багатогранне зімкнене зведення, має циліндричну або багатогранну форму (СІСАБ, 2022).

Bas-relief (Барельєф) (фр. *bas-relief* «низький рельєф») – вид рельєфної скульптури, у якому опукла частина зображення виступає над площиною фону не більше ніж на половину свого обсягу; вид широко розповсюдженого декору у творах архітектури (СІСАБ, 2022).

Tower (Вежа) (польск. *baszta* від іт. *bastia* «бастіон, укріплення») – 1) висотна споруда, що вільно стоїть, стійкість якої забезпечується її основною конструкцією без відтяжок; 2) вертикальна конструкція крана, що підтримує стрілу та (або) поворотну платформу і забезпечує необхідну висоту розташування опори стріли (СІСАБ, 2022).

Belvedere, gazebo (Бельведер) (іт. *belvedere* «чудовий вигляд») – надбудова над будинком зазвичай круглої форми, альтанка або павільйон на піднесеному місці, зрідка найменування палацу в мальовничому оточенні (СІСАБ, 2022).

Curb, border (Бордюр) (фр. *bordure* від *bord* «край») – 1) у дорожньому будівництві: бортове каміння, що відокремлює проїжджу частину дороги від узбіччя, тротуарів; 2) низькі та вузькі смуги рослин, посаджених за контуром клумби, газону; 3) смуга або облямівка, що обрамляє верхні частини стін приміщень (СІСАБ, 2022).

Ventilation (Вентиляція) (лат. *ventilatio* «провітрювання») – природний або штучний регульований повітрообмін у приміщеннях, який забезпечує створення повітряного середовища відповідно до санітарно-гігієнічних та технологічних вимог (СІСАБ, 2022).

Veranda (Веранда) (англ. *veranda* від хінді *varanda* «обносити парканом») – засклене неопалювальне приміщення, прибудоване до будівлі

або вбудоване в нього, а також споруджуване окремо від будівлі у вигляді легкого павільйону (СІСАБ, 2022).

Viaduct (Виадук) (лат. *via* «шлях», *duco* «веду») – спорудження мостового типу на високих опорах, яке зводиться при перетині дороги з ярами, гірськими ущелинами (СІСАБ, 2022).

Vibration (Вібрація) (лат. *vibratio* «коливання») – рух точки або механічної системи, за умов якого відбуваються коливання скалярних величин, що характеризують його (СІСАБ, 2022).

Stained-glass window (Вимпаж) (фр. *vitrage* від лат. *vitrum* «скло») – 1) орнаментальна або сюжетна декоративна композиція зі скла або іншого світлопрозорого матеріалу, що входить до складу вікна, дверей, перегородок або представляє самостійне панно; 2) суцільне скління фасаду будівлі або його значної частини (СІСАБ, 2022).

Gasholder (Газгольдер) (англ. *gasholder* від *gas* «газ», *holder* «тримач») – інженерна споруда для зберігання великого обсягу газу у вигляді вежі, циліндричного або кульового резервуара (сухий газгольдер, постійний обсяг), а також у вигляді дзвона, що плаває у водяному басейні (мокрый газгольдер, змінний обсяг) (СІСАБ, 2022).

Gallery (Галерея) (фр. *galerie* «критий прохід») – 1) довге крите приміщення, в якому одну із поздовжніх стін замінюють колони, стовпи; 2) подовжений зал із суцільним рядом великих вікон в одній із поздовжніх стін; 3) верхній ярус залу для глядачів (СІСАБ, 2022).

Strain of construction (Деформація конструкції) – зміна форми та розмірів конструкції (або її частини) під впливом навантажень та впливів (СІСАБ, 2022).

Disharmony (Дисонанс) (фр. *dissonance* від лат. *dissonans* «безладно звучний») – неблагозвучність, розлад, порушення законів архітектурної композиції (СІСАБ, 2022).

Donjon (Донжон) (фр. *donjon* від лат. *dominio* «башта пана») – головна вежа в середньовічному замку, що була сховищем цінностей та останнім притулком під час облоги (СІСАБ, 2022).

Dwelling (Житло) – приміщення для житла, житлове приміщення (СІСАБ, 2022).

Sump (Зумпф) (нім. *Sumpf*) – споруда (прямок, що акумулює ємність) для збору та відведення води (СІСАБ, 2022).

Column cap (Канімель) (лат. *capitellum*, зменшувальне від *caput* «голова») – верхня частина колони або пілястри, розташована між стволом опори та горизонтальним перекриттям (антаблементом) (СІСАБ, 2022).

Caryatid (Каріатида) (гр. *karyatides* «карійські діви») – вертикальна опора-скульптура у вигляді жіночої фігури, що підтримує балочне перекриття (СІСАБ, 2022).

Framework (Каркас) (фр. *carcasse* «скелет, кістяк») – 1) кістяк, скелет якоїсь будівлі або споруди; 2) арматура залізобетону, виконана у вигляді просторової конструкції шляхом в'язки або зварювання арматурних прутків або дроту (СІСАБ, 2022).

Corbel (Карниз) (нім. *Karnies* від гр. *koronis* «кінець, завершення») – 1) горизонтальний виступ на стіні, що підтримує дах будівлі, що захищає стіну від води, що стікає і має декоративне значення; 2) у класичній архітектурі – верхнє з трьох головних членувань антаблемента (СІСАБ, 2022).

Store-room (Комора) – приміщення для зберігання продуктів (СІСАБ, 2022).

Structural layout (Конструктивна схема будівлі) – поняття, яке характеризує тип несучого кістяка будівлі (СІСАБ, 2022).

Easy-expendable construction (Конструкції легкоскидані) – зовнішні огорожувальні конструкції (або їхні елементи) будівель, споруд та приміщень з вибухонебезпечними виробництвами, які за умов можливого вибуху повинні скидатися (або руйнуватися), утворюючи відкриті отвори для

зменшення тиску під час вибуху та забезпечення збереження конструкцій будівлі та споруди (СІСАБ, 2022).

Bear construction (Конструкція несуча) – будівельна конструкція, що сприймає навантаження та впливи та забезпечує міцність, жорсткість та стійкість будівель та споруд (СІСАБ, 2022).

Correcting insert (Коригуюча вставка) – вставка, викликана необхідністю збереження взаємної координації основної модульної сітки об'ємно-планувальних елементів даної будівлі (СІСАБ, 2022).

Stringer (Косоур) – похилий балковий елемент, на який кріплять щаблі сходового маршу (СІСАБ, 2022).

Kremlin (Кремль) – центральна частина давньоруських міст, обнесена фортечними мурами з вежами; комплекс оборонних, палацових та церковних споруд (СІСАБ, 2022).

Skeleton rib center (Кружало) – допоміжний пристрій для тимчасового підтримування опалубки при зведенні кам'яних та залізобетонних конструкцій криволінійного контуру (арок, склепінь, куполів) (СІСАБ, 2022).

Kitchen (Кухня) (польск. *kuchnia* від лат. *coquina* «кухня») – приміщення для приготування їжі (СІСАБ, 2022).

Landscape (Ландшафт) (нім. *Landschaft* «місцевість») – територіальна система, яка складається із взаємодіючих природних або природних та антропогенних компонентів, а також комплексів нижчого таксономічного рангу (СІСАБ, 2022).

Molding in plaster (Леніна) – рельєфні елементи архітектурного декору на фасадах та в інтер'єрах будівель (СІСАБ, 2022).

Staircase (Сходові клітка) – частина будівлі, призначена для розміщення сходів та відокремлена від інших приміщень (СІСАБ, 2022).

Ladder flight (Сходовий марш) (фр. *marche* «марш») – конструктивний елемент сходів, що складається з косоурів та сходів, розташованих в одному напрямку між сходовими майданчиками (СІСАБ, 2022).

Stair landing (Сходовий майданчик) – майданчик між сходовими прольотами (СІСАБ, 2022).

Loggia (Лоджия) (іт. *loggia* «лоджия») – перекрите та огорожене в плані з трьох сторін приміщення, відкрите у зовнішній простір, яке служить для відпочинку влітку та сонцезахисту (СІСАБ, 2022).

Elevator, lift (Лифт) (англ. *lift* «піднімати») – стаціонарний підйомник, кабіна якого здійснює вертикальний рух вниз і вгору для підйому та спуску пасажирів та речей (СІСАБ, 2022).

Attic, loft (Мансарда) (фр. *mansarde* від імені архітектора Ф. Мансара) – житлове приміщення, яке влаштовується в межах горища під схилами даху (СІСАБ, 2022).

Modulus of deformation (Модуль деформації) (лат. *modulus* «міра») – коефіцієнт пропорційності лінійного зв'язку між прирощеннями тиску на ґрунт та його деформацією (СІСАБ, 2022).

Mosaic (Мозаїка) (фр. *mosaique* від лат. *musivum* «присвячене музам») – орнаментальна або сюжетна композиція, що виконується з однорідних або різних за матеріалом частинок (кольорового каміння, смальти, скла) (СІСАБ, 2022).

Multiplex (Мультіплекс) (лат. *multiplex* «складний, багатогранний») – сучасний багатозальний кінотеатр із конференц-залом, ресторанами, магазинами; культурно-розважальний центр (СІСАБ, 2022).

Awning (Навіс) – скатний дах, що спирається на стовпи або інші опори, призначений для укриття від дощу, снігу або сонячних променів (СІСАБ, 2022).

Rib (Нервюра) (фр. *nervure* від лат. *nervus* «жила») – виступаюче та профільоване ребро готичного склепіння (СІСАБ, 2022).

Nef, nave (Неф) (фр.нс/ від лат. *navis* «корабель») – поздовжній прямокутний у плані простір будівлі, огорожений або зовнішніми стінами, або аркадами, або стовпами, що перегороджують простір (СІСАБ, 2022).

Niche (Ниша) (фр. *niche* від лат. *nodus* «гніздо») – місцеве заглиблення у стіні на частині її висоти, яке має функціональне чи декоративне призначення (СІСАБ, 2022).

Nuance (Нюанс) (фр. *nuance* «відтінок») – тонкий, малопомітний перехід в архітектурних формах, у фарбуванні поверхонь будівель (СІСАБ, 2022).

Obelisk (Обеліск) (гр. *obeliskos* «клинок») – кам'яна споруда у вигляді чотиригранного стовпа, що звужується догори (СІСАБ, 2022).

Architectural moldings (Обломи архітектурні) – архітектурно-пластичні деталі, які є складовими частинами баз, капітелей, карнизів, архітектурних ордерів, які розрізняються за контурами свого профілю (поперечного перерізу) (СІСАБ, 2022).

Envelopment (Оболонка) – просторова конструкція, обмежена двома криволінійними поверхнями, відстань між якими (товщина оболонки) є малою порівняно з рештою розмірів конструкції (СІСАБ, 2022).

Roof battens (Обрешітка) – основа під покрівлю з листових або штучних матеріалів, що складається з паралельно укладених по скату крокв дерев'яних брусків або дошок (СІСАБ, 2022).

General area of premises (Загальна площа житлового приміщення) – сумарна площа підлоги житлових та підсобних приміщень квартири (одноквартирного житлового будинку) (СІСАБ, 2022).

Window aperture (Віконний отвір) – отвір у стіні (покрівлі) для монтажу одного або декількох віконних блоків, конструкція якого передбачає встановлення монтажного ущільнення, укосів, відливів, підвіконної дошки (СІСАБ, 2022).

Architectural order (Ордер архітектурний) (нім. *Order* від лат. *ordo* «порядок») – художньо осмислений порядок розміщення несучих та несомих елементів кам'яної стійково-балкової конструкції, їхня структура та художня обробка (доричний, іонічний, коринфський, тосканський) (СІСАБ, 2022).

Orientation of buildings (Орієнтація будівель) (фр. *orientation* від лат. *oriens* «схід») – розташування будівель щодо сторін світла; один із

найважливіших архітектурно-планувальних засобів, що дозволяють посилювати сприятливі та послаблювати несприятливі впливи природно-кліматичних факторів (СІСАБ, 2022).

Ornament (Орнамент) (лат. *ornamentum* «прикраса») – декоративний візерунок, що складається з ритмічно впорядкованих елементів, архітектурних споруд, їх окремих частин та деталей; служить додатковим засобом художньої виразності в архітектурі (СІСАБ, 2022).

Slope (Відкос) – похила поверхня, що є частиною споруди, конструкції або природного ландшафту (СІСАБ, 2022).

Pavilion (Павильон) (фр. *pavilion* від лат. *papilio* «намет») – 1) невелика окремо крита споруда з легких конструкцій, пов'язана з навколишнім ландшафтом; 2) частина будівлі, найчастіше увінчана самостійним дахом; 3) постійне або тимчасове будівництво для виставкової композиції, кінозйомок, торгівлі (СІСАБ, 2022).

Pagoda (Пагода) (фр. *pagode* з малайської мови) – багатоярусна вежа для зберігання реліквій; тип культової та меморіальної споруди буддистів Азії (СІСАБ, 2022).

Palazzo (Палаццо) (іт. *palazzo* від лат. *paletium* «палац») – тип італійського міського палацу епохи Відродження, що має внутрішній двір з аркадами (СІСАБ, 2022).

Approach ramp (Пандус) (фр. *pentedouce* «пологий схил») – похила плоска комунікаційна конструкція, яка пов'язує поверхні, розташовані на різних рівнях (СІСАБ, 2022).

Panel (Панель) (нім. *Paneel* «панель, обшивка») – 1) вертикальний площинний елемент заводського виготовлення, що застосовується при будівництві будівель та споруд різного призначення і виконує несучі, що огорожують, або суміщені функції; 2) нижня частина стіни приміщення, що відрізняється оздобленням від решти стіни (СІСАБ, 2022).

Panel, picture (Панно) (фр. *panneau* «панно») – мальовнича мозаїчна, різьблена чи інша декоративна композиція, що міститься в інтер'єрі або на

фасаді будівлі, розкриває ідейноподібний зміст споруди або використовується як декоративний елемент в архітектурі (СІСАБ, 2022).

Parapet (Парапет) (фр. *parapet* від іт. *parapetto* «форт») – 1) глуха огорожа перепаду висот; 2) невисока суцільна стіна, що захищає покрівлю будівлі, міст, набережну (СІСАБ, 2022).

Furnace (Піч) – пристрій, в якому в результаті горіння палива або перетворення електричної енергії виділяється тепло, використовується для опалення, теплової обробки матеріалів та інших цілей (СІСАБ, 2022).

Pylon (Пілон) (фр. *pylone* від гр. *pylon* «ворота») – 1) потужний стовп, що є опорою перекриттів; 2) баштоподібні споруди у вигляді усічених пірамід, які розташовані по сторонах входів у давньоєгипетські храми (СІСАБ, 2022).

Pilaster (Пілястра) (іт. *pilastro* від лат. *pola* «колонна») – плоский вертикальний виступ на стіні прямокутного перерізу, що повторює всі частини та пропорції колони (СІСАБ, 2022).

Pyramid (Піраміда) (фр. *pyramide* від гр. *pyramis* «піраміда») – монументальна кам'яна споруда з чотирикутною основою та бічними гранями, що сходяться у вершині; тип найдавніших культових споруд (СІСАБ, 2022).

Diffuser (Плафон) (фр. *plafond* від *plat* «плоский» і *fond* «стеля») – декоративно оброблена стеля; найпоширеніші прийоми декору – плафонний розпис та ліплення (СІСАБ, 2022).

Plinth (Плінтус) (гр. *plinthos* «плитка») – 1) профільована рейка (брусок), яка закриває щілину між підлогою та стіною; 2) профільована або плоска основа колони (СІСАБ, 2022).

False ceiling (Підвісна стеля) – горизонтальна конструкція, яка кріпиться з нижнього боку перекриття або покриття даху і влаштовується для утворення поверхні, що приховує проводку, елементи несучих конструкцій, а також з метою звукопоглинання та звукоізоляції (СІСАБ, 2022).

Premises, room (Приміщення) – замкнений простір усередині будівлі, що має певне функціональне призначення, архітектурно-мистецьке оформлення та обмежене будівельними конструкціями (СІСАБ, 2022).

Portico (Портик) (лат. *porticus* «портик») – виступаюча вперед частина будівлі, відкрита на одну або три сторони, яка утворюється колонами або арками, що несуть перекриття; найчастіше оформляє головний вхід (СІСАБ, 2022).

Doorway, porta! (Портал) (фр. *portal* від лат. *porta* «ворота») – архітектурно оформлений вхід до громадського будинку (СІСАБ, 2022).

Ceiling (Стеля) – нижня поверхня перекриття або покриття будівлі, що обмежує приміщення зверху (СІСАБ, 2022).

Extension (Прибудова) – частина будівлі, призначена для розміщення адміністративних та побутових приміщень, що відокремлюється від виробничих будівель та приміщень протипожежними перешкодами, в якій допускається розміщувати інженерне обладнання (СІСАБ, 2022).

Deflection (Прогин) – вертикальне переміщення точки, що лежить на осі будівельних конструкцій (таких як балка, арка, рама) під дією силових, температурних та інших факторів (СІСАБ, 2022).

Vertical planning layout (Проект вертикального планування) – технічний документ, що визначає перетворення рельєфу місцевості для інженерних цілей (СІСАБ, 2022).

Design scheme of detail planning (Проект детального планування) – проект, що розробляється для окремих частин міста на основі його генплану з метою виявлення архітектурно-просторового та інженерно-економічного завершення забудови (СІСАБ, 2022).

Building site organization scheme (Проект організації будівництва) – складова частина проектної документації, яка розробляється проектною організацією та затверджується в установленому порядку (СІСАБ, 2022).

Site work execution (Проект виконання робіт) – проект, що визначає технологію та терміни виконання будівельно-монтажних робіт та службовець із керівним документом при організації виробничих процесів по зведенню споруд (СІСАБ, 2022).

Design engineering, design planning (Проектування) – вид діяльності, що передбачає виконання передпроектних, проектних та післяпроектних робіт та послуг, необхідних для розробки проектної документації з метою будівництва об'єкта (СІСАБ, 2022).

Design engineer (Проектувальник) – особа, яка має ліцензію на виконання відповідних видів проектних робіт, яка уклала договір із замовником та виконує взяті на себе зобов'язання (СІСАБ, 2022).

Aperture, opening (Отвір) – отвір у стіні та перегородках будівлі (двері, вікна, проїзди) (СІСАБ, 2022).

Span (Проліт) – проміжок між конструктивними опорами, що перекривається балкою або іншим видом перекриття будівлі або споруди (СІСАБ, 2022).

Space system, three-dimensional system (Просторова система) (гр. *systema* «складене з частин») – система несучої конструкції, яка характеризується просторовим розподілом зусиль у її елементах (СІСАБ, 2022).

Angle, foreshortening, perspective (Пакурс) (фр. *raccourci* «укорочений») – зображення предмета в перспективі, з сильним скороченням віддалених від глядача частин (СІСАБ, 2022).

Rapport (Ранпорт) (фр. *rapport*) – повторювана частина (мотив) малюнка орнаменту (СІСАБ, 2022).

Thrust (Распор) – проекція розпірної реакції арки, висячої системи, ферми на пряму, яка поєднує відповідну опорну точку із суміжною опорною точкою (СІСАБ, 2022).

Tension, expansion (Розтягнення) – деформація стрижня під дією поздовжніх сил, спрямованих на його осі (СІСАБ, 2022).

Analytical model, structural design (Розрахункова схема) – умовне зображення споруди чи механізму, прийняте до виконання її розрахунку (СІСАБ, 2022).

Tank (Резервуар) (фр. *tservoir* від лат. *reservare* «зберігати») – ємнісна споруда для зберігання різних рідин та газів (СІСАБ, 2022).

Beam head (Рігель) (нім. *Riegel* «засувка») – лінійний несучий елемент будівельних конструкцій будівель або споруд, розташований горизонтально або похило, який поєднує (жорстко або шарнірно) вертикальні елементи (стійки, колони) і служить опорою для прогонів або плит, що встановлюються в перекриттях або покриттях будівель (СІСАБ, 2022).

Rosette (Розетка) (фр. *rosette* «трояндочка») – орнаментальний мотив у вигляді круглої стилізованої квітки з однаковими пелюстками; елемент ліпнини (СІСАБ, 2022).

Grotto work (Рокайль) (фр. *rocaille* «раковина») – 1) мотив орнаменту у вигляді стилізованої раковини; 2) термін, що часто використовується для самого стилю рококо (СІСАБ, 2022).

Rococo (Рококо) (фр. *rococo* від фр. *rocaille* «раковина» та іт. *Barocco* «барокко») – стиль в архітектурі та декоративному мистецтві, що виник на початку XVIII ст.; відрізняється химерними орнаментами та пишним декором інтер'єрів (СІСАБ, 2022).

Romanesque (Романський стиль) – стиль у західноєвропейській архітектурі раннього середньовіччя (X-XIII ст.), що розвиває типи церков та фортець та прийоми арокних конструкцій; споруди відрізняються простотою, строгістю та масивністю (СІСАБ, 2022).

Foundation grill (Ростверк) (нім. *Rostwerk* від *Rost* «рати» та *Werk* «будова») – конструкція верхньої частини пальового фундаменту у вигляді бетонної або залізобетонної плити або балки, що об'єднує палі в одну стійку систему і слугує для передачі навантаження на палі (СІСАБ, 2022).

Sanitary unit, WC and bathroom unit (Санітарний вузол) (лат. *sanitas* «здоров'я») – одне або кілька приміщень, обладнаних санітарними приладами для особистої гігієни людини (СІСАБ, 2022).

Pile (Паля) – повністю або частково заглиблений у ґрунт елемент будівельної конструкції, який найчастіше входить до складу пальового

фундаменту, передаючи навантаження від споруди на ґрунтову основу (СІСАБ, 2022).

Vault (Звід) – просторова конструкція перекриття або покриття споруд у вигляді опуклої криволінійної поверхні (СІСАБ, 2022).

Ties (in construction) (в конструкціях) – легкі конструктивні елементи у вигляді окремих стрижнів або систем, які призначені для забезпечення просторової стійкості основних несучих систем (ферм, балок, рам) та окремих стрижнів; для надання споруді твердості, необхідної для нормальних умов експлуатації; для сприйняття вітрових та інерційних навантажень, що діють на спорудження (СІСАБ, 2022).

Cross-section (Перетин) – зображення, що отримується при уявному розсіченні предмета однією або декількома площинами (СІСАБ, 2022).

Symmetry (Симетрія) (гр. *symmetria* «пропорційність») – пропорційність художніх форм і частин художнього твору (СІСАБ, 2022).

Slope (Скат) – похила поверхня покрівлі (СІСАБ, 2022).

Base of column (Стакан) – поглиблення в фундаменті для подальшої установки та замонолічування збірного елемента (колони, стійки, стовпа) (СІСАБ, 2022).

Stereobate (Стереобат) (гр. *stereobatos* від гр. *stereos* «масивний» і *batos* «доступний для проходу») – ступінчаста основа монументальної будівлі або споруди (СІСАБ, 2022).

Bar (Стрижень) – елемент конструкції, довжина якого суттєвою мірою перевищує два інші виміри (СІСАБ, 2022).

Foot of building (Стилобат) (гр. *stylobatos* від *stylos* «колонна» і *batos* «доступний для проходу») – природна або штучно створена висока платформа, заощена кам'яними плитами, на якій зводять споруди (СІСАБ, 2022).

Frame, leg (Стойка) – елемент конструктивної або розрахункової системи у вигляді вертикального стрижня, навантаженого поздовжньою силою (СІСАБ, 2022).

Ascending gradient (Стріла підйому) – вертикальна відстань від лінії, що з'єднує точки опор розпірних конструкцій, до найвищої точки осьової лінії цієї конструкції (арки, склепіння) (СІСАБ, 2022).

Ascending gradient (Будівельний підйом) – невеликий вигин балкових (арочних) будівельних конструкцій у покриттях та перекриттях, що створюється в процесі їх виготовлення або монтажу, що забезпечує відповідно до проекту досягнення ними заданої форми за умов дії експлуатаційних навантажень (СІСАБ, 2022).

Terrace (Тераса) (фр. *terrasse* від лат. *terra* «земля») – огорожена відкрита прибудова до будівлі у вигляді майданчика для відпочинку, який може мати дах; розміщується на землі або над нижче розташованим поверхом (СІСАБ, 2022).

Terrazzo (Террацо) (лат. *terra* «земля») – декоративне мозаїчне покриття підлоги, виконане на розчині, до складу якого входять компоненти: портландцемент, мармурова крихта та пігмент (СІСАБ, 2022).

Tunnel (Тунель) (англ. *tunnel* «тунель») – протяжна підземна споруда, призначена для прокладання автомобільних та залізниць, пішохідних переходів, комунікацій (СІСАБ, 2022).

Traverse, cross frame (Траверса) (фр. *traverse* «поперечина») – 1) елемент конструкції, який розташовується у поперечному напрямку по відношенню до основної конструкції та спирається на вертикальні елементи; 2) вантажозахоплювальний пристрій у вигляді балки або трикутної ферми з підвішеними стропами (СІСАБ, 2022).

Traverse of column (Траверса колони) – конструктивний елемент опорної частини сталеві колони у вигляді вертикальних сталевих листів, призначений для рівномірної передачі навантаження на опорну плиту (СІСАБ, 2022).

Travee (Травек) (фр. *travee* «проліт») – конструктивний осередок внутрішнього простору деяких романських і більшості готичних соборів, зазвичай прямокутний з плані і візуально обмежений одним хрестовим склепінням і несучими його вертикальними опорами (СІСАБ, 2022).

Facade, front (Фасад) (фр. *façade* від іт. *facciata* «фасад») – 1) зовнішня вертикальна поверхня будівлі або споруди, що утворюється зовнішньою конструкцією, горизонтальними та вертикальними членуваннями, ритмом прорізів (балконів, лоджій), архітектурними деталями, фактурою будівельних та оздоблювальних матеріалів, кольоровим колоритом; 2) зображення на кресленні зовнішнього вигляду будівлі чи споруди, що проектується на площині проєкції (СІСАБ, 2022).

Light, skylight (Ліхтар) (гр. *phanarion* від гр. *phanos* «світильник») – у промисловій будівлі частина покриття, зазвичай у вигляді надбудови, призначена для природного повітрообміну та (або) освітлення (СІСАБ, 2022).

Transom, fanlight (Фрамуга) (польск. *framuga* «ніша») – верхній глухий елемент або елемент віконної палітурки (блоку), що відкривається (СІСАБ, 2022).

Fresco (Фреска) (іт. *fresco* «свіжий») – тематичний або орнаментально-декоративний розпис стін, стель та інших архітектурних елементів, що виконується на свіжонанесеній штукатурці водяними фарбами (СІСАБ, 2022).

Frieze (Фриз) (фр. *fries* «фриз») – 1) середня частина антаблемента, розташована між архітравом та карнизом; 2) стрічкова скульптура або мальовнича композиція, що декорує стіну (СІСАБ, 2022).

Fronton (Фронтон) (фр. *fronton* від лат. *frontis* «лоб») – верхня частина фасадної стіни будівлі, утворена схилами покрівлі трикутної або криволінійної форми (СІСАБ, 2022).

Hi-tech (Хай-тек) (англ. *high tech* від *high technology* «висока технологія») – те, що виникло в 1980-х рр. як напрямок у будівництві із застосуванням сучасних високих технологій (СІСАБ, 2022).

Temple (Храм) – монументальна культова споруда, призначена для здійснення богослужінь та релігійних обрядів (СІСАБ, 2022).

Fragility (Крихкість) – здатність матеріалу руйнуватися за умов механічних впливів після незначної пластичної деформації (СІСАБ, 2022).

Column spacing (Крок колони) – відстань у плані між розбивними осями колон, що визначає розташування вертикальних несучих конструкцій будівель та споруд (СІСАБ, 2022).

Spire, steeple (Шпиль) (нідерл. *spijl* «шпиль») – вертикальне гострокінцеве завершення будівлі у вигляді дуже сильно витягнутих вгору конуса або піраміди (СІСАБ, 2022).

Sketch, rough drawing, outline (Ескіз) (фр. *esquisse* «нарис») – попередній або первісний нарис майбутнього твору архітектури (СІСАБ, 2022).

Trestle, trestle bridge (Естакада) (фр. *estacade* «міст на палях») – надземна або надводна відкрита протяжна споруда мостового типу, що складається з ряду опор і прольотних будов і призначена для пропуску транспортних засобів (пішохідного руху), прокладання різних комунікацій, для вантажно-розвантажувальних робіт (СІСАБ, 2022).

Floor (Поверх) (фр. *etage* від лат. *Statio* «місцеперебування») – частина будівлі, яка обмежена за висотою підлогою та перекриттям або підлогою та покриттям (СІСАБ, 2022).

Number of storeys (Поверховість) – число поверхів будівлі, включаючи всі надземні поверхи, технічний і цокольний, якщо верх його перекриття знаходиться вище середньої планувальної позначки землі не менше ніж на 2 м. (СІСАБ, 2022)

Наступним прийомом є метонімічний переклад (*metonymic translation*). Прикладами архітектурної лексики, яка перекладена за допомогою метонімічного перекладу, є:

Dome drum (Барабан) – в архітектурі: верхня частина будівлі, що несе купол або багатогранне зімкнене зведення, має циліндричну або багатогранну форму (СІСАБ, 2022).

Bas-relief (Барельєф) (фр. *bas-relief* «низький рельєф») – вид рельєфної скульптури, у якому опукла частина зображення виступає над площиною фону не більше ніж на половину свого обсягу; вид широко розповсюдженого декору у творах архітектури (СІСАБ, 2022).

Stained-glass window (Вимпаж) (фр. *vitrage* від лат. *vitrum* «скло») – 1) орнаментальна або сюжетна декоративна композиція зі скла або іншого світлопрозорого матеріалу, що входить до складу вікна, дверей, перегородок або представляє самостійне панно; 2) суцільне скління фасаду будівлі або його значної частини (СІСАБ, 2022).

High relief, alto-relievo (Горельєф) (фр. *haul-relief* «високий рельєф») – різновид скульптурного опуклого рельєфу, в якому зображення виступає над площиною фону більш ніж на половину об'єму частин, що зображуються в даному випадку (СІСАБ, 2022).

Ground, soil (Ґрунтування) – нанесення проміжних шарів лакофарбового матеріалу, який має гарну адгезію до поверхні, що фарбується, і наступного шару лакофарбового покриття і який призначений для підвищення захисних властивостей системи покриття (СІСАБ, 2022).

Disassembly, Dismantling (Демонтаж) (фр. *demontage* «знесення») – ліквідація будівлі (споруди) шляхом розбирання збірних та обвалення монолітних конструкцій (СІСАБ, 2022).

Strain of construction (Деформація конструкції) – зміна форми та розмірів конструкції (або її частини) під впливом навантажень та впливів (СІСАБ, 2022).

Isolated inhabited room (Ізольована житлова кімната) – житлова кімната, вхід до якої організовано безпосередньо із підсобного приміщення (СІСАБ, 2022).

Easy-expendable construction (Конструкції легкоскидані) – зовнішні огорожувальні конструкції (або їхні елементи) будівель, споруд та приміщень з вибухонебезпечними виробництвами, які за умов можливого вибуху повинні скидатися (або руйнуватися), утворюючи відкриті отвори для зменшення тиску під час вибуху та забезпечення збереження конструкцій будівлі та споруди (СІСАБ, 2022).

Fence construction (Конструкції огорожувальні) – будівельні конструкції, призначені для ізоляції внутрішніх обсягів у будинках та

спорудах від зовнішнього середовища або між собою з урахуванням нормативних вимог щодо міцності, гідроізоляції, пароізоляції, повітропроникності, звукоізоляції, світлопрозорості (СІСАБ, 2022).

Bear construction (Конструкція несуча) – будівельна конструкція, що сприймає навантаження та впливи та забезпечує міцність, жорсткість та стійкість будівель та споруд (СІСАБ, 2022).

Kremlin (Кремль) – центральна частина давньоруських міст, обнесена фортечними мурами з вежами; комплекс оборонних, палацових та церковних споруд (СІСАБ, 2022).

Skeleton rib center (Кружало) – допоміжний пристрій для тимчасового підтримування опалубки при зведенні кам'яних та залізобетонних конструкцій криволінійного контуру (арок, склепінь, куполів) (СІСАБ, 2022).

Staircase (Сходові клітка) – частина будівлі, призначена для розміщення сходів та відокремлена від інших приміщень (СІСАБ, 2022).

Ladder flight (Сходовий марш) (фр. *marche* «марш») – конструктивний елемент сходів, що складається з косурів та сходів, розташованих в одному напрямку між сходовими майданчиками (СІСАБ, 2022).

Stair landing (Сходовий майданчик) – майданчик між сходовими прольотами (СІСАБ, 2022).

Attic, loft (Мансарда) (фр. *mansarde* від імені архітектора Ф. Мансара) – житлове приміщення, яке влаштовується в межах горища під схилами даху (СІСАБ, 2022).

Envelopment (Оболонка) – просторова конструкція, обмежена двома криволінійними поверхнями, відстань між якими (товщина оболонки) є малою порівняно з рештою розмірів конструкції (СІСАБ, 2022).

Roof battens (Обрешітка) – основа під покрівлю з листових або штучних матеріалів, що складається з паралельно укладених по скату крокв дерев'яних брусків або дошок (СІСАБ, 2022).

Window frame (Віконна рама) – багатоярусна віконна конструкція, що складається з стійок, ригелів, перекладин; біля комірки якої встановлюють склопакети, стільці, коробки, віконні блоки (СІСАБ, 2022).

Orientation of buildings (Орієнтація будівель) (фр. *orientation* від лат. *oriens* «схід») – розташування будівель щодо сторін світла; один із найважливіших архітектурно-планувальних засобів, що дозволяють посилювати сприятливі та послаблювати несприятливі впливи природно-кліматичних факторів (СІСАБ, 2022).

False ceiling (Підвісна стеля) – горизонтальна конструкція, яка кріпиться з нижнього боку перекриття або покриття даху і влаштовується для утворення поверхні, що приховує проводку, елементи несучих конструкцій, а також з метою звукопоглинання та звукоізоляції (СІСАБ, 2022).

Doorway, porta! (Портал) (фр. *portal* від лат. *porta* «ворота») – архітектурно оформлений вхід до громадського будинку (СІСАБ, 2022).

Skewback, foot, abutment (П'ята) – верхня площина опори (стіни, колони, стовпа), яку спирається арка чи склепіння (СІСАБ, 2022).

Angle, foreshortening, perspective (Пакурс) (фр. *raccourci* «укорочений») – зображення предмета в перспективі, з сильним скороченням віддалених від глядача частин (СІСАБ, 2022).

Grotto work (Рокайль) (фр. *rocaille* «раковина») – 1) мотив орнаменту у вигляді стилізованої раковини; 2) термін, що часто використовується для самого стилю рококо (СІСАБ, 2022).

Foundation grill (Ростверк) (нім. *Rostwerk* від *Rost* «грати» та *Werk* «будова») – конструкція верхньої частини пальового фундаменту у вигляді бетонної або залізобетонної плити або балки, що об'єднує палі в одну стійку систему і слугує для передачі навантаження на палі (СІСАБ, 2022).

Sanitary unit, WC and bathroom unit (Санітарний вузол) (лат. *sanitas* «здоров'я») – одне або кілька приміщень, обладнаних санітарними приладами для особистої гігієни людини (СІСАБ, 2022).

Ties (in construction) (в конструкціях) – легкі конструктивні елементи у вигляді окремих стрижнів або систем, які призначені для забезпечення просторової стійкості основних несучих систем (ферм, балок, рам) та окремих стрижнів; для надання споруді твердості, необхідної для нормальних умов експлуатації; для сприйняття вітрових та інерційних навантажень, що діють на спорудження (СІСАБ, 2022).

Key plan, situation plan (Ситуаційний план) (лат. *situs* «положення») – план, що показує розміщення об'єкта споруди у зв'язку з виробничою базою будівельно-монтажної організації, джерелами та зовнішніми мережами енергопостачання, тепло- та водопостачання, мережами каналізації, транспорту та зв'язку (СІСАБ, 2022).

Base of column (Стакан) – поглиблення в фундаменті для подальшої установки та замонолічування збірного елемента (колони, стійки, стовпа) (СІСАБ, 2022).

Foot of building (Стилобат) (гр. *stylobatos* від *stylos* «колонна» і *batos* «доступний для проходу») – природна або штучно створена висока платформа, заощена кам'яними плитами, на якій зводять споруди (СІСАБ, 2022).

Frame, leg (Стойка) – елемент конструктивної або розрахункової системи у вигляді вертикального стрижня, навантаженого поздовжньою силою (СІСАБ, 2022).

Ascending gradient (Стріла підйому) – вертикальна відстань від лінії, що з'єднує точки опор розпірних конструкцій, до найвищої точки осьової лінії цієї конструкції (арки, склепіння) (СІСАБ, 2022).

Ascending gradient (Будівельний підйом) – невеликий вигин балкових (арочних) будівельних конструкцій у покриттях та перекриттях, що створюється в процесі їх виготовлення або монтажу, що забезпечує відповідно до проекту досягнення ними заданої форми за умов дії експлуатаційних навантажень (СІСАБ, 2022).

Facade, front (Фасад) (фр. *façade* від іт. *facciata* «фасад») – 1) зовнішня вертикальна поверхня будівлі або споруди, що утворюється зовнішньою

конструкцією, горизонтальними та вертикальними членуваннями, ритмом прорізів (балконів, лоджій), архітектурними деталями, фактурою будівельних та оздоблювальних матеріалів, кольоровим колоритом; 2) зображення на кресленні зовнішнього вигляду будівлі чи споруди, що проектується на площині проекції (СІСАБ, 2022).

Light, skylight (Ліхтар) (гр. *phanarion* від гр. *phanos* «світильник») – у промисловій будівлі частина покриття, зазвичай у вигляді надбудови, призначена для природного повітрообміну та (або) освітлення (СІСАБ, 2022).

Transom, fanlight (Фрамуга) (польск. *framuga* «ніша») – верхній глухий елемент або елемент віконної палітурки (блоку), що відкривається (СІСАБ, 2022).

Column spacing (Крок колони) – відстань у плані між розбивними осями колон, що визначає розташування вертикальних несучих конструкцій будівель та споруд (СІСАБ, 2022).

Sketch, rough drawing, outline (Ескіз) (фр. *esquisse* «нарис») – попередній або первісний нарис майбутнього твору архітектури (СІСАБ, 2022).

Floor (Поверх) (фр. *etage* від лат. *Statio* «місцеперебування») – частина будівлі, яка обмежена за висотою підлогою та перекриттям або підлогою та покриттям (СІСАБ, 2022).

Наступним прийомом є прийом об'єднання речень (sentence integration). Прикладів утворення архітектурної лексики, яка перекладена за допомогою прийому об'єднання речень, немає в англійській мові.

Наступним прийомом є прийом членування речень (sentence fragmentation). Прикладів утворення архітектурної лексики, яка перекладена за допомогою прийому членування речень, немає в англійській мові.

Відсотковий розподіл за прийомами перекладу англійських термінів архітектури українською мовою представлено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

**Відсотковий розподіл за прийомами перекладу англійських термінів
архітектури українською мовою**

Приєм загальних перетворень у процесі перекладу архітектурної термінології з англійської мови на українську	Відсоткове представлення даного прийому
Випущення (omission)	8,03
Додавання (addition)	7,16
Зміна порядку слів (transposition)	7,96
Зміна граматичних форм (change of grammatical forms)	0,45
Компенсація смислових втрат (meaning compensation)	9,44
Конкретизація (concretization)	14,11
Генералізація (або узагальнення) (generalization)	14,13
Антонімічний переклад (antonymic translation)	7,44
Смисловий розвиток (meaning extention or sense development)	25,87
Метонімічний переклад (metonymic translation)	5,46
Об'єднання речень (sentence integration)	0
Членування речень (sentence fragmentation)	0

Отже, ми бачимо, що найбільшою мірою суттєвими прийомами загальних перетворень у процесі перекладу архітектурної термінології з англійської мови на українську є: прийом смислового розвитку (meaning extention or sense development) (25,87%), прийом генералізації (або узагальнення) (generalization) (14,13%), прийом конкретизації (concretization) (14,11%), прийом компенсації смислових втрат (meaning compensation) (9,44%), прийом випущення (omission) (8,03%), прийом зміни порядку слів (transposition) (7,96%), антонімічний переклад (antonymic translation) (7,44%) тощо.

3.2. Аналіз специфіки перекладу англійської термінології архітектури та будівництва на українську мову

Важливо зазначити, що терміни архітектури, які будь-які терміни, повинні задовольняти правилам і нормам відповідної мови; бути систематичними; дефінітивними, тобто мати чітку дефініцію, яка відповідає поняттю; терміни мають відносну незалежність від контексту; терміни повинні бути точними, короткими, однозначними, експресивно нейтральними і благозвучними.

Перекладознавці, визначаючи основні правила перекладу термінів, акцентує на труднощах цього процесу. Фахівець, який чудово розуміється на термінології конкретної професійної сфери, легко орієнтується в ній, а ось перекладачу початківцю швидко розібратися з певними визначеннями розібратися важко. Однак перекладач термінів повинен справлятися із такою ситуацією. Одним із варіантів рішення може стати звернення до професіоналів, які допоможуть зрозуміти деталі і принципи роботи. Зазвичай перекладачам потрібно вивчати технічні особливості сфери виробництва, тому без навчання виконати переклад з однієї мови на іншу без помилок практично неможливо.

Для технічних текстів точність перекладу має значення, потрібно уникати подвійного сенсу, адже це може призвести до некоректного розуміння і непередбачуваних наслідків. Потрібно, щоб переклад термінів не залишав вільних трактувань. Тематична класифікація, представлена у першому розділі нашого дослідження, розподіл усіх термінів на групи: 1. Архітектурні стилі, 2. Будівельні матеріали та методи (Деревина та методи її обробки, камінь і його застосування, метали та їх використання, бетон і скло, різне, 3. Візерунки і орнаменти, 4. Технічні аспекти будівництва, допомагає отримати загальне уявлення про термінологічне наповнення сфери архітектури. Перекладачу потрібно знатися на мистецьких аспектах архітектури і технічних деталях будівництва одночасно.

Також велику допомогу перекладачеві може надати довідник, адже щоб переклад був коректним, слід вживати лише загальноприйняті терміни.

Важливо розуміти суть термінів, що нещодавно увійшли в ужиток, поки не затверджених у словниках. Насамперед треба зрозуміти, що перекладати. Переклад одного слова робиться шляхом пошуку замітника поняття у мові. Переклад термінологічної групи складніший. Найчастіше використовується варіантом є поділ його на окремі слова, які потім перекладаються. Схематично переклад термінологічної групи виконується за таким алгоритмом: виділяється ключове поняття; виконується його переклад з урахуванням первинності терміну; перекладається ключове слово з визначенням.

Тому дуже важливо, перш ніж приступити до аналізу перекладу термінів архітектури і будівництва, проаналізувати їхню структуру, щоб обрати в подальшому кращі способи перекладу. Тому у першому розділі нашого дослідження ми розподілили усі терміни у відповідності з їх формальною структурою на терміни слова: (прості: непохідні і похідні), складні, абрєвіатури, терміни словосполучення (дво-, три-компонентні), навели приклади словотвірних моделей. Ми з'ясували, що переважна більшість термінів – більше 54,70% – є двокомпонентними, 27,89% – це однокомпонентні і лише 17,41% складають трикомпонентні терміни. Ми також виявили, що через специфіку свого розвитку термінологія архітектури і будівництва містить велику кількість запозичень з грецької, латини, французької, італійської, німецької, польської.

Терміни-слова складають 30% термінології, значна частина з них є запозиченням, наприклад:

Термін *abacus* – запозичений з латини і давньо – грецької *ἄβαξ* – *a flat squared slab at the very top of a classical column, the upper part of a capital above* – *Абак, абака* – верхня плита капітелі колони, напівколони, пілястра класичних архітектурних ордерів.

Термін *adhesion*, запозичений з латини *Adhaesio* – *bond; the action of sticking together; the strength of the attractive or fastening force evolved between a surface material or coating and its backing, or between two components which have*

been glued or bonded together. – Адгезія – прилипання двох різнорідних твердих тіл або рідин у разі їхнього контакту. Зумовлена молекулярними силами.

Термін *base* - від лат. *Basis – the lowest, thickened section of a column, pedestal etc. beneath its shaft, often decorated, which transfers loading onto a plinth or to a foundation.* База – нижня профільююча частина колони або пілястри.

Термін *baluster* – від франц. *balustrade* з італ. *balaustrata – one of a series of vertical members, often ornate and carved from stone, which fill the space between the floor or ground level and handrail or coping of a balustrade.* – Балясина, баляса – основний елемент балюстради, невисокий фігурний стовпчик, який підтримує поручні на сходових маршах або балконах; виточений довгастий стовпчик, гладенький або орнаментований, круглий, квадратний або іншої форми перерізу.

Наведені терміни перекладаються за допомогою адаптивного транскодування, що говорить про їхню асиміляцію у мові. До речі усі нами проаналізовані запозичення перекладаються за допомогою транскодування: змішанного або адаптивного транскодування, тому, можна вважати, що труднощів для перекладача не складають.

Терміни, які не є запозиченнями, часто є багатозначними, як наприклад *beam – a horizontal structural member which transfers loading from above to its bearing points; types included as separate entries are listed below.* Може перекладатися як: *деревина, коромисло, промінь, траверз, балансир, дишель, пучок променів, балка, дишло, лонжерон, колода, перекладка* (Англо-український словник, 1996).

В архітектурі *beam* – це балка – конструктивний несучий прямолінійний елемент у вигляді бруса; під навантаженням зазнає згину. Виготовляють із залізобетону, металу і деревини. Використовують у конструкціях будинків, мостів, естакад тощо.

Термін *Course – a row of bricks, stones or blocks which form a horizontal band in masonry walling construction, either one brick or stone high, or of uniform height; in horizontal log construction, a single layer of logs laid as walling.* Може

перекладатися як: *дистанція, напрям, течія, курс, перебіг, хід, плин, цикл, лінія поведінки, шлях* [Англо-український словник]. А в архітектурі – це *кладка*.

Цікавими для перекладача є також типи кладки: *stretcher – a bonded brick or stone laid with its long side or face exposed in the surface of a masonry wall; header – a brick or stone laid with its short side or end exposed in a masonry surface*. В українській мові ці типи кладки називаються: *stretcher – кладка вздовж; header – кладка попереk*. Бачимо, що необхідно додавання, одного слова не достатньо і використовується прийом декомпресії.

Складні терміни слова перекладаються також за допомогою декомпресії, тобто в результаті перекладу маємо два слова і більше, інколи застосовується описовий переклад, якщо не маємо обмеження.

Наприклад, візерунок *herringbone – a decorative pattern in which stones, bricks, tiles or lines are arranged diagonally to interlink with one another so that each successive course points in the opposite direction* – перекладається: *візерунок вялиночку*. Тут спостерігаємо невідповідність у образному втіленні дійсності і використання функціонального еквіваленту.

Іншим прикладом є термін *chipboard, wood chipboard; a building board formed from chipped fibrous material, usually woodchips, bonded together with resin then pressed into sheets; types included as separate entries are listed below – деревинно-стружкова плита – ДСП, будівельна плита, сформована з подрібненого волокнистого матеріалу, як правило, деревної стружки, скріпленої разом смолою, а потім спресованої в листи; типи, включені як окремі записи, перераховані нижче*. Тут у перекладі спостерігаємо декомпресію, але часто використовується і аббревіатура.

Абревіатури перекладаються по-різному залежно від того, наскільки частовживаним є поняття і наскільки форма відрізняється у мовах оригіналу і перекладу, наприклад: *PTFE – ПТФЕ – polytetrafluoroethylene, Teflon; a resistant, expensive thermoplastic used for non-stick surfaces, dirt-repellant coatings and sliding expansion joints in large structures – політетрафторетилен, тефлон; стійкий, дорогий термопластик, який використовується для*

антипригарних поверхонь, брудовідштовхувальних покриттів і ковзних компенсаційних швів у великих конструкціях. Тут використана транслітерація, оскільки форма повністю співпадає PTFE – polytetrafluoroethylene, ПТФЕ – політетрафторетилен.

В іншому випадку у перекладі використовується повна назва: *FRC – фібробетон – fibre-reinforced concrete, fibre concrete, fibrous concrete; concrete containing fibres of glass, steel etc. to reduce weight and increase tensile strength – фібробетон, бетон, що містить волокна скла, сталі тощо для зменшення ваги та підвищення міцності на розрив.*

Двокомпонентні терміни-словосполучення перекладаються по-різному, наприклад: за допомогою калькування – *fine sand – дрібний пісок*; описового перекладу – *fibrous plaster гіпсоволокнистий розчин, гіпсобетонний лист, армований волокном та полотном.*

Наші спостереження демонструють, що прийом перекладу залежить від наявності в цільовій мові благозвучного відповідника: *Conversion of timber – Переробка деревини, bonding of junctions – прокладка з'єднань*. Якщо такий відсутній, застосовуються трансформації смислового розвитку і описовий переклад: *chipped grain – дрібний скол – a timber machining defect in which small chips are torn from the wood by blunt or worn cutting tools, leaving an undesirable pitted surface; prestressed concrete – попередньо напружений бетон – reinforced concrete placed in a state of permanent compression by stretched high-tensile steel wires, strands or tendons within its fabric; these enable the component to withstand higher tensile loading than normal.*

Також важливим спостереженням є те, що послідовно перекладаються, тобто зліва направо такі терміни-словосполучення:

- Adj+N – термінологічні словосполучення, що складаються з прикметників та іменників (*fine sand – дрібний пісок, fibrous plaster гіпсоволокнистий розчин, stonework finish – кам'яна обробка*);

Добавлено примечание ((ГН1)):

- Ved+N, Ving+N – термінологічні словосполучення, що складаються з дієприкметників та іменників (*chipped grain* – дрібний скол, *prestressed concrete* – попередньо напружений бетон, *cladding boards* – облицювальні дошки, *intercepting trap* – перехоплююча пастка);

- N of N – термінологічні словосполучення, в яких головне слово стоїть до прийменника, а слова, що стоять за ним, відіграють роль означення (*Conversion of timber* – Переробка деревини, *bonding of junctions* – прокладка з'єднань);

- N+N+N – трикомпонентні словосполучення, які складаються з іменників (*open mesh ceiling* – відкрита сітчаста стеля, *cavity drainage membrane* – порожнинна дренажна мембрана).

У зворотньому порядку за допомогою транспозиції, починаючи з останнього слова, тобто справа наліво, перекладаються такі термінологічні словосполучення:

- N+N(+N) – термінологічні словосполучення, що складаються з іменників (*installation tolerance* – допуск монтажу, *pilaster strip* – планка пілястрів, *refuse collection and disposal* – збір та утилізація сміття);

- термінологічні словосполучення, що складаються з трьох компонентів: N+ Ved/Ving +N – прислівник + дієприкметник + іменник (*plastics coated paper* – папір з пластиковим покриттям, *expansion producing admixture* – домішка для розширення).

У певних випадках використовується транспозиція при перекладі, але у змішаному порядку, наприклад: *external surface resistance value* – значення опору зовнішньої поверхні, *extra rapid-hardening Portland cement* – портландцемент надзвичайно швидкого твердіння, *fanned draught flue system* – система димоходу з вентилятором.

При перекладі багатоконпонентних термінів зустрічаємо також випадки використання еквівалентів: *expanded metal flooring* – просічно-втяжний

настил – metal flooring for walkways, service gangways, access platforms etc. fabricated from heavy-gauge expanded metal sheet in a steel frame.

Отже, проведене дослідження свідчить, що найважливішим етапом перекладу є з'ясування точного значення терміну, тому перекладач повинен бути фахівцем в аспектах архітектури і технічних деталях будівництва. Особливості перекладу залежать від етимології терміна – запозичення перекладаються за допомогою транскодування: змішанного або адаптивного транскодування і не складають труднощів для перекладача (*abacus – абак, абака; adhesion – адгезія, baluster – балясина, бальяса*). Часто застосовуються еквіваленти для перекладу не запозиченої термінології з англійської мови. Треба зважати на специфіку використання багатозначної лексики, оскільки у суміжних сферах вона має різні еквіваленти (*beam – деревина, коромисло, промінь, траверз, балансир, дишель, пучок променів, балка, дишло, лонжерон, колода, перекладка*, у сфері архітектури і будівництва – *балка*; *Course – дистанція, напрям, течія, курс, перебіг, хід, плин, цикл, лінія поведінки, шлях*, у сфері дослідження – *кладка*).

Складні терміни слова перекладаються також за допомогою декомпресії (*herringbone – візерунок в ялиночку, cloverleaf – лист конюшини, plasterwork – штукатурні роботи*). Аббревіатури перекладаються за допомогою транслітерації, оскільки форма повністю співпадає у мові оригіналу і перекладу (*PTFE – polytetrafluoroethylene, ПТФЕ – політетрафторетилен*), повний еквівалент, коли того вимагає традиція використання (*FRC – фібробетон*). Двокомпонентні терміни-словосполучення перекладаються поза допомогою калькування (*fine sand – дрібний пісок*), описового перекладу (*fibrous plaster – гіпсобетонний лист, армований волокном та полотном*).

Застосовується переклад зліва направо для перекладу: термінологічних словосполучень, що складаються з прикметників та іменників (*fine sand – дрібний пісок, fibrous plaster – гіпсоволокнистий розчин, stonework finish – кам'яна обробка*); термінологічних словосполучень, що складаються з дієприкметників та іменників (*chipped grain – дрібний скол, prestressed concrete*

– попередньо напружений бетон, *cladding boards* – облицювальні дошки, *intercepting trap* – перехоплююча настка); термінологічних словосполучень, в яких головне слово стоїть до прийменника, а слова, що стоять за ним, відіграють роль означення (*Conversion of timber* – Переробка деревини, *bonding of junctions* – прокладка з'єднань); трикомпонентних словосполучень, які складаються з іменників (*open mesh ceiling* – відкрита сітчаста стеля, *cavity drainage membrane* – порожнинна дренажна мембрана).

Справа наліво перекладаються: термінологічні словосполучення, що складаються з іменників (*installation tolerance* – допуск монтажу, *pilaster strip* – планка пілястрів, *refuse collection and disposal* – збір та утилізація сміття); термінологічні словосполучення, що складаються з трьох компонентів: прислівник + дієприкметник + іменник (*plastics coated paper* – папір з пластиковим покриттям, *expansion producing admixture* – домішка для розширення). У певних випадках використовується транспозиція при перекладі, але у змішаному порядку (*external surface resistance value* – значення опору зовнішньої поверхні, *extra rapid-hardening Portland cement* – портландцемент надзвичайно швидкого твердіння, *fanned draught flue system* – система димоходу з вентилятором).

Таким чином, при перекладі термінології сфери архітектури і будівництва використовуються транскодування (транслітерація, адаптивне і змішане транскодування), підбір еквівалента, переклад зліва направо, переклад справа наліво (транспозиція), змішана транспозиція.

Найбільшою мірою суттєвими прийомами загальних перетворень у процесі перекладу архітектурної термінології з англійської мови на українську є: прийом смислового розвитку (*meaning extention or sense development*) (25,87%), прийом генералізації (або узагальнення) (*generalization*) (14,13%), прийом конкретизації (*concretization*) (14,11%), прийом компенсації смислових втрат (*meaning compensation*) (9,44%), прийом опущення (*omission*) (8,03%), прийом зміни порядку слів (*transposition*) (7,96%), антонімічний переклад (*antonymic translation*) (7,44%) тощо.

Висновки до третього розділу

В 3 розділі проаналізовано перекладацькі трансформації та особливості їхнього застосування при перекладі архітектурних термінів.

Зазначено, що під час здійснення перекладу термінів доцільним є використання таких прийомів: дослівний переклад (калькування), транскрипція та транслітерація, семантичний еквівалент або функціональний аналог, експлікація, поєднання кількох прийомів перекладу, повне копіювання англomовного словосполучення.

Ще один з популярних способів перекладу термінів – це підбір семантичного еквіваленту або функціонального аналогу. Цей прийом передбачає використання реально існуючих українських слів, які цілковито або частково відображають значення англomовного терміну [Карабан 2002]. Експлікація (описовий переклад) використовується в тому випадку, якщо неможливо підібрати потрібний еквівалент у мові, якою здійснюється переклад. Цей спосіб полягає у передачі значення слова за допомогою його опису, пояснення.

Вчені (Pavlova, 2018) рекомендують при перекладі термінів спиратися на контекст. Глумачний словник або довідкове джерело можуть допомогти при з'ясуванні значення кожного окремого терміна. Також необхідно враховувати географічні та країнознавчі реалії, вміти правильно підібрати лексичну відповідність терміну або скористатися калькою у тому випадку, коли еквівалент у мові перекладу є відсутнім. Також слід перевіряти використання того чи іншого англійського терміна в оригіналі, перш ніж використовувати його в тексті перекладу.

Зазначено, що український перекладознавець В.І. Карабан (2012) вважає, що між різними типами трансформацій немає глухої стіни, одні й ті самі трансформації можуть іноді бути спірним випадком, їх можна віднести до різних типів. Л.В. Коломієць (2011) не підрозділяє трансформації на

граматичні, лексичні та стилістичні, а виділяє дванадцять найбільш загальних перетворень у процесі перекладу, які використовує кожен перекладач: 1) випущення (*omission*); 2) додавання (*addition*); 3) зміна порядку слів (*transposition*); 4) зміна граматичних форм (*change of grammatical forms*); 5) компенсація смислових втрат (*meaning compensation*); 6) конкретизація (*concretization*); 7) генералізація (або узагальнення) (*generalization*); 8) антонімічний переклад (*antonymic translation*); 9) смисловий розвиток (*meaning extention or sense development*), 10) метонімічний переклад (*metonymic translation*); 11) об'єднання речень (*sentence integration*); 12) членування речень (*sentence fragmentation*). Дану класифікацію буде покладено в основу нашого емпіричного дослідження.

В роботі наведено приклади найбільш загальні перетворення у процесі перекладу, які використовуються під час перекладу архітектурної лексики. Найбільшою мірою суттєвими прийомами загальних перетворень у процесі перекладу архітектурної термінології з англійської мови на українську є: прийом смислового розвитку (*meaning extention or sense development*) (25,87%), прийом генералізації (або узагальнення) (*generalization*) (14,13%), прийом конкретизації (*concretization*) (14,11%), прийом компенсації смислових втрат (*meaning compensation*) (9,44%), прийом опущення (*omission*) (8,03%), прийом зміни порядку слів (*transposition*) (7,96%), антонімічний переклад (*antonymic translation*) (7,44%) тощо.

Найбільшою мірою суттєвими прийомами загальних перетворень у процесі перекладу архітектурної термінології з англійської мови на українську є: прийом смислового розвитку (*meaning extention or sense development*) (25,87%), прийом генералізації (або узагальнення) (*generalization*) (14,13%), прийом конкретизації (*concretization*) (14,11%), прийом компенсації смислових втрат (*meaning compensation*) (9,44%), прийом опущення (*omission*) (8,03%), прийом зміни порядку слів (*transposition*) (7,96%), антонімічний переклад (*antonymic translation*) (7,44%) тощо.

ВИСНОВКИ

У нашій роботі термін *архітектура* визначається як наука щодо спорудження будов та їхнє художнє оформлення, однак, коли ми говоримо щодо архітектури, то акцентуємо увагу, передусім, на мистецтві, на створенні дещо нового, оригінального та унікального, чого раніше ще не існувало в науковій парадигмі.

У ході дослідження ми вивчили та проаналізували поняття «термін», «термінологія», «терміносистема». З'ясовано, що «термін» – це «слово чи словосполучення», «одиниця мови» або лексична одиниця, яка формує певне професійне чи наукове поняття, відноситься до певної галузі науки, техніки та виробництва або сфери діяльності, термін перебуває у системних відносинах з іншими найменуваннями даної сфери діяльності, має спеціальне термінологічне значення і виконує функції знака професійного поняття. «Термінологія» і «терміносистема» у межах нашої магістерської роботи є синонімами і визначаються як система знаків спеціальної галузі знання та/або діяльності людини, відносно ізоморфна системи її понять, яка обслуговує її комунікативні потреби.

Аналіз емпіричного матеріалу свідчить про те, що терміни сфери нашого дослідження можна умовно розділити на дві групи: одна з них, має безпосереднє відношення до сфери мистецтва, як до професійної наукової сфери, а інша – більше стосується науково-технічних аспектів. Виконаний аналіз доводить, що терміносистема архітектури поєднує терміни, які стосуються мистецтва проектування, спорудження та художнього оздоблення будівель, а також суто науково-технічні терміни будівництва, які відтворюють способи і методи реалізації мистецтва.

Проведене нами експериментальне дослідження дає можливість констатувати значну численність і багатогранність термінології архітектури і

можливість її класифікації за різними критеріями. Нами відібрано і проаналізовано близько 850 термінів із словника Н. Дейвіса “*Dictionary of Architecture and Building Construction*”. Спроба аналізу за хронологічним критерієм виявилася не досить вдалою, оскільки хронологія архітектурних стилів є досить умовною. Стили не завжди слідують один за одним в хронологічному порядку, а часто розвиваються паралельно в часі, їхня зміна відбувається поступово, часто можна спостерігати повторення певних елементів архітектурних стилів.

Ми продемонстрували розподіл англійських архітектурних термінів за тематичним критерієм, виділили такі групи: 1) Архітектурні стилі – 6%, 2) Будівельні матеріали та методи (Деревина та методи її обробки, камінь і його застосування, метали та їх використання, бетон і скло, різне) – 53%, 3) Візерунки і орнаменти – 16%, 4) Технічні аспекти будівництва – 25 %.

Найчисленнішою і найрозгалуженішою групою виявилася тематична група Будівельні матеріали та методи – 53%. Серед внутрішніх підгруп, найбільш численною групою термінів, є група, пов’язана із використанням каменю – 31% , потім – група, пов’язана із використанням дерева – 28%, наступною за чисельністю є група, яка пов’язана з використанням різних матеріалів – 19 % , потім – металу – 15%, скла і бетону – 7%.

Структурний аналіз показав, що термінологія сфери архітектури утворена: 1) термінами-словами: непохідними, похідними, складним словами та аббревіатурами, 2) термінами-словосполученнями: двокомпонентними та трикомпонентними.

Ми з’ясували, що переважна більшість термінів – більше 54,70% – є двокомпонентними термінами-словосполученнями, 27,89% – це однокомпонентні терміни і лише 17,41% складають трикомпонентні терміни-словосполучення.

Ми також виявили, що через специфіку свого розвитку англійська термінологія архітектури і будівництва містить велику кількість запозичень з грецької, латини, французької, італійської, німецької, польської мов.

У ході проведеного нами експериментального дослідження були детально проаналізовані перекладацькі трансформації та особливості їхнього застосування при перекладі термінів. Результати роботи дають підстави вважати, що при перекладі термінів необхідно враховувати їх сферу застосування та контекст, а також смислові зв'язки між компонентами в термінах-словосполученнях.

Основні прийоми перекладу термінів: підбір еквівалента, дослівний переклад (калькування), транскрипція та транслітерація, семантичний еквівалент або функціональний аналог, експлікація, поєднання кількох прийомів перекладу, повне копіювання англомовного словосполучення.

Ми встановили, що найважливішим етапом перекладу є з'ясування точного значення терміна, тому перекладач повинен бути фахівцем в аспектах архітектури і технічних деталей будівництва. Особливості перекладу залежать від етимології терміна – запозичення перекладаються за допомогою транскодування: змішанного або адаптивного транскодування і не складають труднощів для перекладача (*abacus* – абак, абака; *adhesion* – адгезія, *baluster* – балясина, баляса). Часто застосовуються еквіваленти для перекладу незапозиченої термінології з англійської мови. Треба зважати на специфіку використання багатозначної лексики, оскільки у суміжних сферах вона має різні еквіваленти (*beam* – деревина, коромисло, промінь, траверз, балансир, дишель, пучок променів, балка, дишло, лонжерон, колода, перекладка, у сфері архітектури і будівництва – балка; *course* – дистанція, напрям, течія, курс, перебіг, хід, плин, цикл, лінія поведінки, шлях, у сфері дослідження – кладка).

Аналіз мовного матеріалу засвідчив, що англомовні терміни-складні слова перекладаються також за допомогою декомпресії (*herringbone* – візерунок в ялиночку, *cloverleaf* – лист конюшини, *plasterwork* – штукатурні роботи). Абревіатури перекладаються за допомогою транслітерації, коли форма повністю збігається у мові оригіналу і перекладу (*PTFE* – *polytetrafluoroethylene*, ПТФЕ – політетрафторетилен), повний еквівалент, коли того вимагає традиція використання (*FRC* – фібробетон).

Двокомпонентні терміни-словосполучення перекладаються за допомогою калькування (*fine sand* – дрібний пісок), описового перекладу (*fibrous plaster* – гіпсобетонний лист, армований волокном та полотном).

Застосовується переклад зліва направо для перекладу: термінологічних словосполучень, що складаються з прикметників та іменників (*fine sand* – дрібний пісок, *fibrous plaster* – гіпсоволокнистий розчин, *stonework finish* – кам'яна обробка); термінологічних словосполучень, що складаються з дієприкметників та іменників (*chipped grain* – дрібний скол, *prestressed concrete* – попередньо напружений бетон, *cladding boards* – облицювальні дошки, *intercepting trap* – перехоплююча пастка); термінологічних словосполучень, в яких головне слово стоїть до прийменника, а слова, що стоять за ним, відіграють роль означення (*conversion of timber* – переробка деревини, *bonding of junctions* – прокладка з'єднань); трикомпонентних словосполучень, які складаються з іменників (*open mesh ceiling* – відкрита сітчаста стеля, *cavity drainage membrane* – порожнинна дренажна мембрана).

Справа наліво перекладаються: термінологічні словосполучення, що складаються з іменників (*installation tolerance* – допуск монтажу, *pilaster strip* – планка пілястрів, *refuse collection and disposal* – збір та утилізація сміття); термінологічні словосполучення, що складаються з трьох компонентів: прислівник + дієприкметник + іменник (*plastics coated paper* – папір з пластиковим покриттям, *expansion producing admixture* – домішка для розширення). У певних випадках використовується транспозиція при перекладі, але у змішаному порядку (*external surface resistance value* – значення опору зовнішньої поверхні, *extra rapid-hardening Portland cement* – портландцемент надзвичайно швидкого твердіння, *fanned draught flue system* – система димоходу з вентилятором).

Таким чином, при перекладі термінології сфери архітектури і будівництва використовуються транскодування (транслітерація, адаптивне і змішане транскодування), підбір еквівалента, переклад зліва направо, переклад справа наліво (транспозиція), змішана транспозиція.

Найбільшою мірою суттєвими прийомами загальних перетворень у процесі перекладу архітектурної термінології з англійської мови на українську є: прийом смислового розвитку (*meaning extention or sense development*) (25,87%), прийом генералізації (або узагальнення) (*generalization*) (14,13%), прийом конкретизації (*concretization*) (14,11%), прийом компенсації смислових втрат (*meaning compensation*) (9,44%), прийом випущення (*omission*) (8,03%), прийом зміни порядку слів (*transposition*) (7,96%), антонімічний переклад (*antonymic translation*) (7,44%) тощо.

Перспективним напрямком подальших досліджень з даної проблематики постає більш детальний розгляд термінології архітектури, оскільки обсяг магістерського дослідження не дає можливості висвітлити усі аспекти, також перспективним є перекладацький аналіз термінів на матеріалі спеціальних фахових та текстів різних жанрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білозерська, Л.П., Возненко, Н.В. & Радецька, С.В. (2010). Термінологія та переклад: навч. посіб. для студ. філол. напряму підготов. Херсон. нац. техн. ун-т. Вінниця: Нова Книга. 232 с.
2. Долга, Т.О. (2009). Переклад як вид мовленнєвої діяльності. *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції "Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість"*, Острог, 2-3 квітня 2009 р. Вип. 11. Острог. С. 13–17.
3. Д'яков, А.С., Кияк, Т.Р. & Куделько, З.Б. (2000). Основи термінотворення. Семантичні та лінгвістичні аспекти. Київ: Видавничий дім "KM Academia". 218 с.
4. Зацний, Ю.А. (1998). Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя: Запорізький держ. ун-т. 430 с.
5. Зорівчак, Р.П. (2001). Авторські фразеологічні новаторства як перекладознавча проблема (на матеріалі англомовних перекладів творів Тараса Шевченка). *Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць КНУ ім. Тараса Шевченка. № 5*. Редкол.: О.І. Чередниченко (гол. ред.), А.Д. Белова, Н.Ю. Жлуктенко та ін. Київ. С. 68–72.
6. Івашкевич, Е.Е. (2014). Characteristic features of bookish and colloquial English. *SCIENCE LOOKS AHEAD. Матеріали 5 Всеукраїнської наукової студентської конференції SCIENCE LOOKS AHEAD – 2014 (24 квітня 2014, м. Луганськ)*. Луганськ. С. 97–105.
7. Івашкевич, Е.Е. & Михальчук, Н.О. (2014). Characteristics of bookish or literary language in English and German. *Наука, освіта, суспільство очима молодих: Матеріали 7 Міжнародної науково-практичної конференції (15 травня 2014, м. Рівне). Частина 2. Природничо-математичний, суспільно-гуманітарний та економічний напрями*. Рівне: РВВ РДГУ. С. 80–84.
8. Івашкевич, Е.Е. & Долга, Т.О. (2014). The problem of types of translation on contemporary English. *Матеріали другої Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні проблеми германського та романського мовознавства» (23 квітня 2014, Рівне)*. Рівне. <http://fif.16mb.com/konferentsii-konkursy-ta-hranty>
9. Карабан, В.І. (2002). Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова книга. 564 с.
10. Карабан, В.І. (2002). Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга. 564 с.
11. Карабан, В.І. (1989). Попередження інтерференції мови оригіналу в перекладі: Translation Course. Київ. 248 с.
12. Карабан, В.І. (2012). Спеціальні теорії перекладу: скільки їх (потрібно)? *Наукові записки. Серія: Філологічні науки: Видається на пошану науково-педагогічної діяльності докторів філологічних наук, професорів В'ячеслава Івановича Карабана і Олександра Івановича Чередниченка. Вип. 104 (1)*.

- Кіровоград: Кіровоградський держ. пед. ун-т імені Володимира Винниченка. С. 26.
13. Кияк, Т.Р. (2007). Функції та переклад термінів у фахових текстах. *Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. № 32*. С. 104–108.
 14. Клименко, О.Л. (2000). Поповнення словникового складу англійської мови з нелітературних підсистем: Автореф. дис... канд. філол. наук. Харків. 20 с.
 15. Коломієць, Л.В. (2011). Перекладознавчі семінари. *Актуальні теоретичні концепції та моделі аналізу поетичного перекладу: навчальний посібник.* / Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 527 с.
 16. Крилова-Грек, Ю.М. (2007). Психолінгвістичні особливості перекладу семантичних одиниць іншомовних текстів : дис. ... кандидата психол. наук: 19.00.01. Київ. 196 с.
 17. Липа, К. (2016). Теорія архітектури. Містика і війна. Почайна: Laurus. 152 с.
 18. Наукова термінологія нового століття: теоретичні і прикладні виміри: матеріали Міжнародної наукової конференції (Рівне, 15-16 вересня 2016 року) (2016). Відп. ред. Л. Малевич. Рівне: НУВГП. 455 с.
 19. Павлова, О.І. (2011). Основи термінознавства. Рівне: Волинські обереги. 200 с.
 20. Селіванова, О. (2008). Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава: Довкілля-К. 712 с.
 21. Гарнавська, М.Т. (1997). Слово про перекладача. В кн.: *Вільям Шекспір. Сонети. Пер. с англ. Остапа Гарнавського*. Філядельфія: Мости. С. 7–11.
 22. Чаплінський, Ю. (2022). Зрозуміти архітектуру. Київ: Віхола. 200 с.
 23. Чердніченко, О.І. (2012). Євролект і проблеми його перекладу. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки: Видається на пошану науково-педагогічної діяльності докторів філологічних наук, професорів В'ячеслава Івановича Карабана і Олександра Івановича Чердніченка. Вип. 104 (1)*. Кіровоград: Кіровоградський держ. пед. ун-т імені Володимира Винниченка. С. 26.
 24. Gentzler, E. (2001). *Contemporary Translation Theories*. Clevedon: Channel View Publications Limited. 232 p.
 25. Greenough, J.B. & Kittredge, G.L. (1989). *Words and their Ways in English Speech*. New-York: The Macmillan. 318 p.
 26. House, J. (2004). *Multilingual Communication*. Amsteden: John Benjamins Publishing Co. 358 p.
 27. Hornberger, N. & Link, H. (2012). Translanguaging and transnational literacies in multilingual classrooms: a biliteracy lens. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 15(3), 261–278. <https://doi.org/10.1080/13670050.2012.658016>.
 28. Karaban, V.I. (2004). *Translation from Ukrainian into English: Translation Course*. Kyiv. 226 p.
 29. Kim, Y.Y. & Ruben, B.D. (1988). *Intercultural Transformation. A Systems Theory. Theories in Intercultural Communication*. New-York. 402 p.

30. Larson, L.M. (1991). *Translation: Theory and Practice, Tension and Interdependence*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co. 278 p.
31. Lewandowska-Tomaszczyk, B. (2010). *Meaning in Translation*. Frankfurt am Main: Marcel Thelen. 482 p.
32. Lörscher, W. (2005). The Translation Process: Methods and Problems of its Investigation. *Les Presses de l'Université de Montréal 'Processus et cheminements en traduction et interprétation' Volume 50, numéro 2, Avril 2005*. <http://www.erudit.org/revue/meta/2005/v50/n2/011003ar.html>
33. Newmark, P. (1991). *About Translation*. Bristol: Channel View Publications Limited. 196 p.
34. Nida, E. & Taber, C. (1996). *The theory and practice of translation*. Leiden. 205 p.
35. Nida, E. (1994). *Towards a science of translating*. London. 176 p.
36. Pavlova, O.I. (2018). *The Theory and Practice of Terminology Studies*. Рівне: Волинські обереги. 120 с.
37. Ruben, B. (1983). Intrapersonal, interpersonal, and mass communication processes in individual and multi-person systems. In B. Ruben and J.Y. Kim
38. Seleskovitch, D. (1986). Interpretation, a Psychological Approach to Translating. In : Ed. Richard W Brislig. *Translation Applications and Research*. New-York Gardner Press. P. 92–115.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ І ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Англо-український словник: У 2 т. (1996). Близько 120 000 слів. Склад. М. І. Балла. Київ: Освіта. 712 с.
2. Клименюк, Т.М. (2010). Ілюстрований словник архітектурних термінів: навч. посібн. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 180 с.
3. СІСАБ: Словник іншомовних слів «Архітектура і будівництво» (2022). Укл. В. Лук'янюк. <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/mySIS.pl?showSISid=46609864-2056&pageSISid=&action=showSIS> (дата звернення: 17.08.2022)
4. Словник української мови: в 11 тт. (2022). АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. Т. 1. 799 с. <https://slova.com.ua/word/%D0%B0%D1%80%D1%85%> (дата звернення: 12.07.2022)
5. ТСДБА: Термінологічний словник-довідник з будівництва та архітектури (2010). Укладачі: Р. А. Шмиг, В. М. Боярчук, І. М. Добрянський, В. М. Барабаш; за заг. ред. Р. А. Шмига. Львів. 222 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Shmyh_Roman/Terminolohichnyi_slovnyk-dovidnyk_z_budivnytstva_ta_arkhitektury.pdf (дата звернення: 12.07.2022)
6. Collins, Cobuild (2001). *English dictionary for advanced learners*. 6th ed. Great Britain: Major New Edition. 2604 p.

7. Davies, N. (2024). Dictionary of Architecture and Building Construction. <https://readli.net/dictionary-of-architecture-and-building-construction/>
8. Explanatory dictionary (2022). URL: <https://multitran.com>.
9. Longman dictionary of contemporary English (1995). The compl. guide to written a spoken English: over 80 000 words and phrases. 3. ed. Harlow (Essex): Longman. 1668 p.
10. Onions, C.T. (1980). The Oxford dictionary of English etymology. Oxford: Clarendon Press. 1040 p.
11. The Shorter Oxford English dictionary on historical principles (1983). 3rd ed., compl. reset with etymologies rev. Oxford: Clarendon press. 2672 p.
12. Walter, Skeat W. (2007). Concise dictionary of English etymology. New York: Wordsworth Edition Limited. 656 p.
13. Davies, N. & Jokiniemi, E. (2008). Dictionary of Architecture and Building Construction. Oxford: Architectural Press. 737 p.
14. The Britannica Dictionary (2022). <https://www.britannica.com/topic/architecture> (дата звернення: 12.07.2022)